

Innst. 432 S

(2012–2013)

**Innstilling til Stortinget
fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen**

Meld. St. 20 (2012–2013)

**Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen
om På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen**

Innhold

	Side
1. Sammendrag	5
2. Komiteens merknader	7
2.1 Innledning	7
Bakgrunn	9
2.2 En inkluderende fellesskole	9
2.2.1 Skolens samfunnsmandat	10
2.2.2 Sosial utjevning	11
2.2.3 Spesialundervisning	13
2.2.4 Læringsmiljø	15
2.2.5 Forebygging	18
2.3 Grunnopplæring for framtidens samfunn	20
2.3.1 Framtidens kompetansebehov	20
2.3.2 Grunnleggende ferdigheter	20
2.3.3 Vurdering	23
2.3.4 Tilpasset opplæring	24
2.3.5 Kvalitetsvurderingssystem	26
2.3.6 Ungdomsskolen	27
2.3.7 Realfag	29
2.3.8 Norskfaget	31
2.3.9 Kompetanse- og utviklingstiltak	32
2.3.10 Læreren	32
2.3.11 Likestilling	41
2.3.12 Voksnes læring	42
2.3.13 BKA	43
2.4 Relevans og fleksibilitet i videregående opplæring	43
2.4.1 Utfordringer i videregående opplæring	43
2.4.2 Gjennomføring	44
2.4.3 Fleksibilitet i yrkesfagene	45
2.4.4 Gjennomgang av tilbudsstrukturen	46
2.4.5 Samarbeid i fag- og yrkesopplæringen	47
2.4.6 Utstyrssituasjonen	49
2.4.7 Overgang til høyere utdanning	49
2.4.8 Fagskoler	50
2.4.9 Studieforberevende	51
2.5 Om forslagene i innstillingen	52
3. Forslag fra mindretall	52
4. Komiteens tilråding	54

Innst. 432 S

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Meld. St. 20 (2012–2013)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om på rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen vil i meldingen skape en grunnopplæring for framtidens samfunn. Barn og unge skal få utvikle kompetanse og verdier slik at de har et godt utgangspunkt for livslang læring. Et inkluderende læringsmiljø innenfor trygge og forutsigbare rammer gir fellesskolen et godt utgangspunkt for å skape trivsel, motivasjon og læring. Regjeringen går i meldingen inn for å sikre og utvikle den inkluderende fellesskolen og mener en sterk offentlig fellesskole gir det beste grunnlaget.

Vurderingene og forslagene i meldingen er samlet rundt tre hovedområder:

- en inkluderende fellesskole
- grunnopplæring for framtidens samfunn
- fleksibilitet og relevans i videregående opplæring

Regjeringen peker i meldingen på at skolen spiller en avgjørende rolle i barns og unges liv. Fellesskolen skal gi alle like rammer for opplæringen, uavhengig av bakgrunn, og være et sted der barn og unge fra hele det norske samfunnet møtes og lærer sammen.

God kvalitet er det beste forsvaret for den offentlige fellesskolen. Regjeringens utdanningspolitiske satsinger er derfor spesielt innrettet på at skolen kan innlemme mangfoldet av barn og unge. Meldingen

dokumenterer at grunnopplæringen ikke gir alle elever godt nok utbytte, og at dette får konsekvenser for gjennomføringen i videregående opplæring. Regjeringen tar dette alvorlig og gjennomfører en rekke tiltak for å sikre bedre kvalitet og en mer inkluderende opplæring.

Regjeringen vil:

- sikre en sterk offentlig fellesskole og beholde dagens lov om privatskoler
- videreføre satsingen Bedre læringsmiljø, fortsette arbeidet mot mobbing og vurdere forsøk med flerfaglig kompetanse på 5.–7. trinn i grunnskolen
- videreføre kompetanse- og utviklingstiltak for skoler og skoleeiere for å sikre god kvalitet på opplæringen over hele landet
- ta sikte på å opprette et nasjonalt senter for ernæring, fysisk aktivitet og helse i barnehager og skoler

Regjeringen peker i meldingen på at det er lite sikker kunnskap om hvilke kompetanser som vil bli etterspurt 20–30 år fram i tid. Regjeringen har imidlertid tro på at sosial kompetanse, evne til innovasjon og kreativitet, samt kunnskap om forskjellige kulturer og språk vil få større betydning i et framtidig samfunn. Den digitale utviklingen krever i tillegg at barn og unge har evne til å håndtere store informasjonsstrømmer. Videre vil kunnskap om demokratiske verdier og menneskerettigheter være viktige forutsetninger for å opprettholde den norske samfunnsmodellen.

Regjeringen mener grunnopplæringen skal forberede barn og unge til å delta i denne utviklingen. Fagene i grunnopplæringen skal ha et innhold som gir barn og unge den kompetansen som er nødvendig for å delta aktivt i samfunns- og arbeidsliv. Det er med jevne mellomrom behov for å gjennomgå

grunnopplæringens fag og innhold i et slikt perspektiv.

Regjeringen vil:

- utarbeide en fornyet generell del av læreplanverket for Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk, slik at den er tilpasset den nye formålsparagrafen for grunnopplæringen, og slik at den møter utfordringene i dagens og framtidens samfunn
- oppnevne et offentlig utvalg som får i mandat å utrede framtidens kompetansebehov og hvilke kompetanser, ferdigheter og kvalifikasjoner det mener er viktige for å delta i videre utdanning, samfunns- og arbeidsliv
- styrke skolens realfaglige, naturvitenskapelige og teknologiske kompetanse og øke rekrutteringen til disse fagområdene

Regjeringen ser fullført videregående opplæring som viktig, både som et mål for den enkelte og for å tilføre arbeidslivet den kompetansen det har behov for. Skolen skal både svare på arbeidslivets kortsiktige behov og gi elevene en kompetanse som kan utvikles gjennom flere tiår i et arbeidsliv i endring. Behovet for ufaglært arbeidskraft har gått ned. Framskrivninger viser at etterspørselen etter arbeidstakere med fag- og svennebrev eller høyere utdanning vil fortsette å øke. I årene framover vil det trolig bli mangel på sivilingeniører, ingeniører og andre realister, sykepleiere, lærere, barnehagelærere og personer med fagutdanning innen blant annet bygg og anlegg og helse og omsorg.

Meldingen viser at overgangen til arbeidsmarkedet ikke fungerer godt nok for deler av fag- og yrkesopplæringen. For å øke gjennomføringen mener regjeringen det er nødvendig både å øke omfanget av læreplasser og å forbedre karriere- og utdanningsmulighetene etter oppnådd fag- eller svennebrev eller yrkeskompetanse. Regjeringen ser også behov for å gjennomgå deler av fag- og yrkesopplæringen for å sikre at fag- og svennebrevene og yrkeskompetansene er anerkjente og ettertraktede.

Regjeringen har de siste årene samarbeidet nært med kommunene og fylkeskommunene for å forbedre gjennomføringen av videregående opplæring gjennom prosjektet Ny GIV, men fortsatt har halvparten av dagens arbeidsledige ikke fullført videregående opplæring, og én av fire med grunnskole som høyeste utdanning er uføretrygdet.

Regjeringen vil trappe opp innsatsen gjennom flere tiltak i videregående opplæring for bedre å ivareta de elevene og lærlingene som står i fare for å falle fra. En del elever har i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring behov for et annet opplæringstilbud enn det ordinære skoletilbu-

det. Regjeringen vil derfor legge til rette for at elevene kan oppnå grunnkompetanse gjennom praksisbrev og gjennom mer variasjon og tilpasning i opplæringsløpene.

Regjeringen vil:

- forbedre kvaliteten og relevansen i videregående opplæring ved å gjennomgå tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringen i samarbeid med partene i arbeidslivet
- utvide muligheten for tidligere fordypning i lærefagene
- øke fleksibiliteten i videregående opplæring ved å sende på høring et forslag om at fag- og timefordelingen i videregående opplæring blir veiledende innenfor rammen av totaltimetallet og ved å åpne for at fylkeskommunene kan tilby vekslingsmodeller i fag- og yrkesopplæringen
- ta sikte på å gi elever med fullført og bestått fag- og yrkesopplæring rett til påbygging til generell studiekompetanse og etablere flere y-veier fra yrkesfaglige programmer til høyere utdanning
- gi skoleeierne mulighet til å etablere yrkesfaglige veier til generell studiekompetanse
- innføre praksisbrev som en del av tilbudsstrukturen i videregående opplæring, rettet mot elever som har svake forutsetninger for å gjennomføre et ordinært løp
- prøve ut modeller for kvalifisering mellom det andre og det tredje året i videregående opplæring for elever som ikke får læreplass eller som ikke har forutsetninger for å gjennomføre Vg3 påbygging
- styrke kunnskapsgrunnlaget om videregående opplæring

Regjeringen mener at den fleksibiliteten og relevansen som foreslås innført i videregående opplæring, vil styrke opplæringen. Men målene for grunnopplæringen kan ikke vedtas alene på nasjonalt nivå, de må formidles slik at skoleeierne kan følge opp intensjonene på lokalt nivå.

Når det gjelder avgrensning av meldingen, vises det til tidligere meldinger på grunnopplæringens område i inneværende periode. Blant disse er Meld. St. 19 (2009–2010) Tid til læring, Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap, Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – Mestring – Muligheter, Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd og Meld. St. 6 (2012–2013) En helhetlig integreringspolitikk.

Meldingen må også ses i sammenheng med andre større satsinger på grunnopplæringens område, deriblant Ny GIV, lærersatsingen GNIST og satsingen Motivasjon og mestring for bedre læring – Felles satsing på klasseledelse, regning, lesing og skrivning.

Regjeringen har de siste sju årene styrket og fornyet fellesskolen.

Regjeringen har lagt stor vekt på å involvere relevante aktører i arbeidet med meldingen. Kunnskapsløftet er blitt løpende evaluert av ulike forskningsmiljøer. Evalueringen ble avsluttet i 2012. Sluttrapportene fra evalueringen utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag for meldingen. Det er også lagt vekt på annen nasjonal og internasjonal forskning.

Meldingen presenterer flere tiltak som vil medføre økte *kostnader*, blant annet for kommunesektoren. Regjeringen vil komme tilbake til realiseringen av tiltakene, innføringstakt og omfang i de årlige forslagene til statsbudsjett. Nedenfor omtales tiltak som regjeringen tar sikte på å konkretisere i senere budsjetter.

Når det gjelder videregående opplæring, tar regjeringen sikte på å innføre en rett til påbygging etter bestått fag- og yrkesopplæring. Målet er å gjøre det enda mer attraktivt å gå ut i lære og fullføre yrkesutdanningen.

Fylkeskommunen får gjennom meldingen utvidet handlingsrom til å etablere fleksible og tilpassede opplæringsløp. Viktige elementer er økt fleksibilitet gjennom veiledende fag- og timefordeling på trinn, praksisbrev, kvalifisering mellom 2. og 3. år, bruk av vekslings ved siden av 2 + 2-modellen, deling av programfagene på Vg2, mer kunnskapsbasert dimensjonering og kompetansebygging i fag- og yrkesopplæringen. Veiledende fag- og timefordeling kan åpne både for effektivisering og for økte kostnader, avhengig av hvordan fylkeskommunen utnytter fleksibiliteten.

Etablering av y-veier på flere fagområder, med lokalt opptak ved høyskoler og universiteter, vil trolig medføre flere studenter. Antall studieplasser innenfor disse tilbudene må tilpasses rammen av eventuelle økninger i totalt antall studieplasser.

På området fellesskap og bedre læring vektlegger regjeringen de grunnleggende ferdighetene, og for særlig å styrke de grunnleggende digitale ferdighetene skal det etableres forsøk med nettverk for erfaringsdeling og kompetanseutvikling mellom lærere. Regjeringen er videre opptatt av å styrke regneferdighetene og motivere for videre studier i realfag. Kompetanseutvikling for lærere i matematikk og naturfag på 5.–7. trinn er et tiltak som kan bidra til bedre resultater og å få flere til å velge realfagene framover.

Regjeringen vil også styrke innsatsen slik at flere elever beholder nynorsk som hovedmål gjennom hele opplæringen. Et utviklingsprosjekt for flere yrkesgrupper i skolen skal bidra til å styrke læringsmiljøet og støtte lærerne i dette arbeidet.

Endelig er regjeringen opptatt av at skolen skal være helsefremmende, og tar derfor sikte på å etable-

re et nasjonalt senter for ernæring, fysisk aktivitet og helse i barnehager og skoler. Senteret skal bidra til å styrke barnehagens og skolens rolle som forebyggende og helsefremmende arena.

Alle de her nevnte tiltakene tar regjeringen sikte på å konkretisere i sine forslag til statsbudsjett.

2. Komiteens merknader

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tor Bremer, Svein Gjelseth, Stine Renate Håheim, Khalid Mahmood, Karin Yrvin og lederen Marianne Aasen, fra Fremskrittspartiet, Mette Hanekamhaug, Tord Lien og Bente Thorsen, fra Høyre, Elisabeth Aspaker, Svein Harberg og Henning Warloe, fra Sosialistisk Venstreparti, Heidi Sørensen, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Kristelig Folkeparti, Dagrun Eriksen, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at regjeringen har lagt fram Meld. St. 20 (2012–2013) På rett vei. Kvalitet og mangfold i fellesskolen.

Komiteen er tilfreds med at de internasjonale undersøkelsene bekrefter at det har vært et trendskifte i norsk skole. Evalueringene av Reform 94 og Reform 97 tegnet et bilde av en skole preget av lite systematikk i læringsarbeidet og av at det i mange tilfeller var mer oppmerksomhet på læringsaktivitetene enn på elevenes læringsutbytte. Etter de nedslående resultatene av PISA 2000 var det etter komiteens mening helt nødvendig med et klarere fokus på kvalitet i utdanningen, tydeligere læringsmål og fokus på grunnleggende ferdigheter.

Komiteen viser til St.meld. nr. 31 (2007–2008) Kvalitet i skolen, hvor viktigheten av grunnleggende ferdigheter, gjennomføring av videregående opplæring og mestring og inkludering av elever og læringer ble understreket. Komiteen viser til at det i samme melding ble foreslått tiltak for å støtte skoleeiere og skolene i det lokale arbeidet med å gjennomføre reformen.

Komiteen viser til at Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – mestring – muligheter inneholdt tiltak for å gjøre ungdomstrinnet mer variert og praktisk og et skolebasert utviklingsprogram i klasseløse.

Komiteen er tilfreds med at den foreliggende meldingen har fokus på videregående opplæring generelt, og yrkesfagene spesielt.

Komiteen mener at evalueringene av Kunnskapsløftet har bidratt til et godt kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle norsk skole, og at det har vært satt betydelig på utdanningsforskning. Komiteen

vil likevel peke på behovet for mer utdanningsforskning, og viser til at evalueringen synliggjør manglende forskning på kvalitet i videregående opplæring og hvordan helheten av tiltak har påvirket det som skjer i klasserommet.

Komiteen mener at skolen er for viktig til å la elevene være gjenstand for politiske eksperimenter. Skolen må ha tid og ro til å gjennomføre langsiktig utviklingsarbeid og til å konsentrere seg om de mest sentrale oppgavene.

Komiteen viser til at Kunnskapsløftet er basert på en bred erkjennelse av at man aldri har lov til å slå seg til ro med at elevene har svake basiskunnskaper og ferdigheter i lesing, skriving og regning.

Komiteen vil påpeke at skolen er et veksthus, ikke kun en kunnskapsproduserende bedrift. Komiteen vil ha en skole som tar sitt brede dannelsesmandat på alvor og gir barn og unge både utdanning og personlig dannelse.

Komiteen mener hvert barn er unikt og kommer til skolen med hele seg, hele sin livsfortelling. Mangfold er en av skolens største og mest krevende utfordringer. Derfor er skolen så viktig som arena for dialog og brobygging der vi som enkeltmennesker og grupper er og vil være forskjellige. Derfor må kampen mot mobbing vinnes hver dag på nytt og på nytt, gjennom nitid, systematisk arbeid. Derfor trengs større variasjon mellom teoretiske og praktiske læringsformer. Derfor trenger skolen ikke bare lærere, men også tilgang til mer flerfaglig kompetanse i skolen, blant annet gjennom barnevernspedagoger, miljøterapeuter, helsesøstre, barne- og ungdomsarbeidere og andre. Komiteen mener det er viktig å bygge et lag med flerfaglig kompetanse rundt læringen.

Komiteen viser til at fellesskolen er et resultat av aktive politiske valg og prioriteringer.

Komiteen viser til at norsk utdanningspolitikk i det store og det hele har vært en suksesshistorie. Lik rett til utdanning innebærer at Norge i dag er et av landene i verden med høyest utdanningsnivå. Den bevisste og aktive satsingen på kunnskap til hele folket har resultert i et av verdens mest produktive og omstillingsdyktige arbeidsliv. Det har gjort oss til et samfunn med relativt små forskjeller og lavt konfliktnivå.

Komiteen peker på at Kunnskapsløftets styringsprinsipper ga skoleeiere, skoler og lærere et større lokalt handlingsrom, og at delrapporter i evalueringen viste at enkelte skoleeiere hadde behov for mer støtte i implementeringen av reformen.

Komiteen viser til at det har vært bred politisk tilslutning til deltakelse i de internasjonale OECD-undersøkelsene. Komiteen mener dette gir viktig kunnskap og en pekepinn om hvor Norge befinner seg i det internasjonale landskapet. Dette er nyttig

kunnskap for skoleutvikling, men komiteen vil understreke at de internasjonale testene ikke gir den hele og fulle sannheten om norsk skole. Komiteen mener at internasjonale undersøkelser, blant annet i OECD-regi, ikke alene skal legge føringer for norske utdanningspolitiske prioriteringer.

Komiteen legger derfor til grunn et bredt kunnskapssyn for sin politikk. Komiteen viser til at norsk skole har et bredt samfunnsmandat, og dette framkommer tydelig i formålet til skolen og den generelle delen av læreplanen. Komiteen har merket seg at norsk skole på dette området vekker internasjonal anerkjennelse og interesse.

Komiteen viser til at Unescos «pillars of education» vil demme opp mot et smalt og ensidig økonomisk basert kunnskapssyn. All utdanning må hvile på fire bæresøyler

- Learning to know – Kunnskap og viten
- Learning to do – Ferdigheter og praktisk handling
- Learning to live together – Fellesskap og sosial kompetanse
- Learning to be – Personlighets- og karakterutvikling

Slurver man med en av søylene, svekkes likevekten. Komiteen støtter ikke en ensidig skolepolitisk oppmerksomhet på målstyring og kunnskap, krav og kontroll.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen Stoltenberg II har implementert og gjennomført reformen med kunnskapsløftet, men med et bredere kunnskaps- og læringssyn og med mer vekt på støtte og veiledning enn det som i utgangspunktet lå i reformen.

Flertallet mener det er viktig at regjeringen Stoltenberg II siden 2005 har lagt vekt på å gi skolen arbeidsbetingelser og arbeidsro til å drive utviklingsarbeid og til å gjennomføre Kunnskapsløftet. Flertallet peker på viktigheten av at Øystein Djupedal innførte pause i de nasjonale prøvene. Kvaliteten i prøvene ble forbedret, og i dialog med Skole-Norge ble prøvene flyttet fra vår til høst slik at resultatene bedre kunne benyttes til å forbedre læringen gjennom skoleåret. De skriftlige prøvene i engelsk og norsk ble avvirket, og det ble ikke lagt til rette for rangering av skoler ut ifra resultatene for de nasjonale prøvene.

Flertallet peker på at det er kommunene og fylkeskommunene som er skoleeiere, og at en god kommuneøkonomi derfor er viktig for kvalitet i skolen. Flertallet er derfor glade for at den rød-grønne regjeringen har styrket kommuneøkonomien kraf-

ting sammenlignet med Bondevik II-regjeringens kommuneopplegg.

Flertallet peker på viktigheten av at den rødgrønne regjeringen stanset privatiseringen av fellesskolen i 2005. Etter flertallets mening vil flere private skoler utvanne fellesskolen, og flertallet er derfor glade for at regjeringen har prioritert å styrke, fornye og forbedre den offentlige fellesskolen.

Flertallet mener god kvalitet er det beste svar for den offentlige fellesskolen, og viser til at regjeringen siden 2005 har satt i gang en rekke tiltak for å heve kvaliteten i norsk skole. Tidlig innsats er et grunnleggende prinsipp, og tiltakene er blant annet rettet mot å øke elevenes ferdigheter i lesing, skriving og regning, utvikle en mer praktisk, variert og relevant opplæring og å innføre valgfag på ungdomstrinnet, redusere frafallet i videregående opplæring gjennom Ny GIV-prosjektet, mer yrkesretting av fellesfagene i fag- og yrkesopplæringen og kompetanseheving for lærere og skoleledere. Flertallet er svært tilfreds med at tiltakene som iverksettes er kunnskapsbaserte og har bred tilslutning blant lærere, skoleledere, elever, foreldre og skoleeiere.

Bedre økonomi, sammen med stans av de storstilte privatiseringsplanene og omlegging av de nasjonale prøvene, er etter flertallets mening suksesskriterier for å skape arbeidsro i skolen. Flertallet mener det er grunnleggende viktig at lærere, elever og utdanningsmyndigheter kan konsentrere seg om å gjøre skolen god og bidra til læring for alle elever.

Bakgrunn

Når det gjelder bakgrunnen for Kunnskapsløftet, viser komiteen til at regjeringen Stoltenberg I i oktober 2001 nedsatte Kvalitetsutvalget, og at mandatet ble utvidet av regjeringen Bondevik II. Utredningene som fulgte ga etter komiteens mening et viktig grunnlag for Kunnskapsløftet som ble lagt fram av daværende utdanningsminister Kristin Clemet. Komiteen viser til at reformen ble implementert og gjennomført av regjeringen Stoltenberg II, og komiteen understreker at målene i reformen hadde bred politisk oppslutning.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil bemerke at Stoltenberg I-regjeringen tapte valget høsten 2001 og at det utvalget Trond Giske oppnevnte 5. oktober 2001, ikke var kommet i arbeid før regjeringsskiftet 19. oktober samme år. Samtidig er det et faktum at den nye utdanningsministeren Kristin Clemet og regjeringen Bondevik II gjorde til dels betydelige endringer i det opprinnelige mandatet, og utvalget ble senere gitt et tilleggsmandat, med tydeligere fokus på kvalitet, noe som senere gav utvalget

navnet Kvalitetsutvalget. Som en følge av mandatendringen fikk utvalget ny sammensetning og antall medlemmer ble tilnærmet doblet, men den nye regjeringen holdt fast ved den oppnevnte utvalgslederen.

Disse medlemmer vil påpeke at behovet for spissing av mandatet med klar vektlegging av kvalitet i skolen ble ytterligere forsterket av de første norske PISA-resultatene høsten 2001, som viste at norske elever presterte under gjennomsnittet i OECD samtidig som Norge lå i toppen når det gjelder ressursbruk og lærertetthet.

Disse medlemmer mener det på denne bakgrunn er viktig å merke seg at det i realiteten var regjeringen Bondevik II som la premissene for det som senere skulle bli Kvalitetsutvalgets delinnstilling NOU 2002:10 Førsteklasses fra første klasse. Forslag til rammeverk for et nasjonalt kvalitetsvurderings-system av norsk grunnopplæring, og hovedinnstillingen som kom året etter, NOU 2003:16 I første rekke. Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle. Kvalitetsutvalgets to innstillinger dannet opptakten til St.meld. nr. 30 (2003–2004) Kultur for læring, som la grunnlaget for Kunnskapsløftet.

Disse medlemmer vil understreke at regjeringen Bondevik II allerede i 2002 tok grep for å styrke leseopplæringen. I tiltaksplanen for leselyst og leseferdighet «Gi rom for lesing» som ble presentert i april 2003, ble det slått fast at alle skoler bør ha en strategi for leseopplæring og lesing på alle årstrinn, og at samarbeidet med bibliotekene skal styrkes. For de tre første årene vil det samlet bli satt av 100 mill. kroner til dette arbeidet, i tillegg kommer stipendmidler til lærerne. I løpet av fem år skulle dette arbeidet føre til en målbar forbedring i leseferdigheten.

2.2 En inkluderende fellesskole

Komiteen har høye ambisjoner for fellesskolen og for at alle elever skal få realisert sitt potensial, og er tilfreds med at måloppnåelsen i grunnopplæringen er forbedret de siste årene. Komiteen mener at skolen skal møte alle elever med forventinger og tydelige læringskrav, og at skolen skal bidra til å gi like muligheter til alle. Komiteen viser til at det har vært bred politisk enighet om mange tiltak som har styrket og fornyet fellesskolen.

Komiteen mener vektlegging av tidlig innsats, tilpasset opplæring og gode læringsmiljøer har bidratt til den positive utviklingen vi nå ser i skolen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at alle de nevnte tiltakene er positive, men at behovet for tiltak vil variere, da det både er store lokale og regionale variasjoner, og store variasjoner mellom skolene og innenfor den enkelte skole. Dette tilsier at den enkelte skole (i sam-

arbeid med skoleeier) best kjenner til hvilke behov den har og hvor den trenger å sette inn tiltak innen tidlig innsats og tilpasset opplæring. Disse medlemmer mener at skolen i større grad må få mulighet til å sette inn ressurser der den mener det er behov.

Disse medlemmer er opptatt av å skape en best mulig skole. Vi lever i et internasjonalt konkurransesamfunn hvor vi er en del av en global kunnskapsøkonomi. For å hevde oss i denne konkurransen må vi satse på utdanning, forskning og kompetanseutvikling.

Grunnlaget for en slik strategi legges etter disse medlemmers oppfatning allerede i grunnskolen. Vi må sørge for at alle som går ut av grunnutdanningen har grunnleggende ferdigheter og basiskompetanse. Disse medlemmer mener at dette ikke er ivarettatt i vesentlig grad i dag, all den tid en har en frafallsprosent på rundt 30 i videregående opplæring, og én av fem gutter ikke kan lese og skrive. Disse medlemmer mener derfor en må se på ulike tiltak som fremmer læring godt nok til å kunne mestre videregående opplæring.

2.2.1 Skolens samfunnsmandat

Komiteen understreker at fellesskolen har et bredt samfunnsmandat. Skolen skal etter komiteens mening også være en arena for utvikling av sosiale ferdigheter og gi elevene et grunnlag for aktiv deltakelse i samfunnet og arbeidslivet. Komiteen viser til at det etter innføringen av Kunnskapsløftet er jobbet bredt for å styrke elevenes sosiale kompetanse, blant annet gjennom satsingen *Bedre læringsmiljø*.

Komiteen legger til grunn et bredt kunnskaps-syn for sin kunnskapspolitikk. Det er viktig å stimulere nysgjerrighet og kreativitet fordi dette danner grunnlag for et innovativt og nyskapende arbeidsliv.

Komiteen viser til at forskerne bak rapporten fra TIMSS 2011 understreker at det både er læreren og den generelle trivselen hos elever og lærere som bidrar til læring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at tiltak som gratis leksehjelp til alle elever på 1.–4. trinn, gratis frukt og grønt, mer fysisk aktivitet og en kulturskole-time bidrar til en mer innholdsrik og variert skoledag.

FORNYING AV GENERELL DEL AV LÆREPLANEN

Komiteen støtter departementets forslag om å utarbeide en fornyet Generell del av læreplanverket som bedre reflekterer samfunnsutviklingen og formuleringene i formålsparagrafen fra 2008. Komiteen vil understreke at grunnopplæringen handler

om mer enn tilegnelse av konkrete og målbare ferdigheter og kunnskaper. Komiteen mener at en slik fornyelse skal bidra til å øke oppmerksomheten om grunnopplæringens brede dannelsingsmandat og framheve samspillet mellom ulike typer ferdigheter, kunnskaper og holdninger.

Komiteen viser til at Generell del av læreplanen er høyt verdsatt av Skole-Norge, og understreker at en fornying må bygge på og videreføre hovedelementene og grunnsynet i denne. En fornyet Generell del skal beskrive de mange og ulike oppgavene skolen har og få tydelig fram at grunnopplæringens viktigste oppgave er å sette barn og unge i stand til å møte framtiden på en best mulig måte gjennom å gi dem identitet, kunnskap og helhetlig kompetanse. I tillegg til tydeligere å beskrive skolens åpne og inkluderende holdning i møte med et stadig større livssynsmangfold og utfordringene med den digitale virkeligheten, mener komiteen at likestilling, toleranse og demokrati bør være temaer i Generell del av læreplanen.

Komiteen mener en av de viktigste avklaringene Stortinget har gjort på skoleområdet de siste årene, var å enes om en ny formålsparagraf i 2008. Dette arbeidet, hvor samtlige partier klarte å enes om en konkret formulering av skolens verdigrunnlag og samfunnsoppdrag, står det respekt av. Dette bør gi grunnlag for ro rundt diskusjonen om basis for grunnopplæringens dannelsings- og utdanningsarbeid i lang tid framover.

Komiteen viser til at den nye formålsparagrafen poengterer at den kristne og humanistiske kultur- og verditradisjonen fortsatt skal ha særlig vekt i skolens arbeid, samtidig som paragrafen også løfter det flerkulturelle og flerreligiøse tydeligere fram som en viktig del av skolens arbeid. Komiteen understreker at den fornyede generelle delen av læreplanverket skal bygge på dette verdimesige fundamentet i formålsparagrafen og utdype hvordan det skal forstås.

Komiteen er opptatt av at formålsparagrafen, Kunnskapsløftets generelle del og Læringsplakatens 11 punkt skal brukes aktivt i skolehverdagen. Slik læreplanens fem grunnleggende ferdigheter skal inngå i alle fag og forplikte alle lærere, må man i praksis og på bredt plan arbeide kontinuerlig med å aktualisere Norges kulturarv og tradisjon og formålsparagrafens fellesverdier i skolens hverdag. Komiteen mener at en fornyet Generell del av læreplanen skal poengtere at en av grunnopplæringens viktigste oppgaver er å bidra til at disse verdiene løftes tydelig fram. Disse må konkretiseres både i den faglige undervisningen og i læringsmiljøet i alle skoler og på alle trinn: respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener utfordringen i dag ikke er å enes om et ja eller nei til en kristen formålsparagraf. Utfordringen i dag er hvordan skolene i sterkere grad skal kunne bruke det verktøyet som formålsparagrafen er. Skolens fremste oppgave er å gjøre alle barn og unge til vinere i eget liv. Å bli anerkjent og verdsatt er nøkkelen til motivasjon, arbeidsglede og følelse av verdighet. I en tid da bl.a. helsesøstre melder om økende elevstress som følge av tøft prestasjonspress, trenger man å løfte fram det professor Tom Tiller kaller en «nullvisjon når det gjelder unge menneskers knekte selvbilder».

Disse medlemmer mener derfor at Kunnskapsløftet må støttes opp av et verdiløft. Man må i langt sterkere grad løfte viktigheten av skolens formålsparagraf på alle plan i skolehverdagen. På samme måte som de grunnleggende ferdighetene skal inngå i alle fag og forplikte alle lærere, må det i praksis og på bredt plan arbeides kontinuerlig med å aktualisere Norges arv og tradisjon og formålsparagrafens fellesverdier i hverdagen – respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet.

Disse medlemmer viser til Dokument 8:90 S (2012–2013) om et verdiløft i skolen og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme en plan for bedre å innlemme formålsparagrafen i alle fag og på alle nivåer i skolen.»

DEMOKRATI OG DELTAKELSE

Komiteen mener det er en styrke ved det norske samfunnet at ulike mennesker møtes i den samme skolen, og peker på at skolen har et ansvar for å formidle demokratiske verdier, toleranse og respekt for ulikheter. Komiteen er glad for at den internasjonale undersøkelsen ICCS 2009 The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) viser at norske elever har sterk tillit til demokratiske institusjoner, og at få elever aksepterer voldelige ytringsformer.

Selvstendige og kritiske mennesker er etter komiteens mening en viktig forsvarsmur mot antidemokratiske krefter. Komiteen deler derfor regjeringens oppfatning om at det er viktig å styrke skolens kompetanse når det gjelder demokratisk beredskap, rasisme og antisemittisme. Komiteen registrerer at det fra høsten 2013 vil bli etablert en full stilling på Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter for å styrke HL-senterets skolerette arbeid mot antisemittisme.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at faget elevrådsarbeid ble avvirket for å sikre timer til valgfag og fordi faget i seg selv fikk varierende tilbakemeldinger. Flertallet vil understreke at elevdemokrati og elevmedvirkning skal være en naturlig del av opplæringen og ivaretas i blant annet læreplanen i norsk og samfunnsfag. Flertallet vil også vise til at det fra høsten 2013 er etablert et nytt valgfag på ungdomstrinnet, «Demokrati i praksis». Elevene kan der arbeide med menneskerettigheter og demokratiforståelse lokalt og nasjonalt, der de skal få bruke egne erfaringer og synspunkter. Faget skal også gi muligheter for praktisk arbeid gjennom elevråd og for et godt og inkluderende skolemiljø. Flertallet mener den varslede etableringen av et nasjonalt senter for samfunnsfag vil kunne bidra positivt i demokratiopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er kritisk til at regjeringen har fjernet faget elevrådsarbeid. Disse medlemmer mener de gode resultatene i den internasjonale demokratiundersøkelsen ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) fra 2009 henger sammen med et godt utviklet elevdemokrati på skolene.

Disse medlemmer mener fortsatt at fjerningen av faget sender gale signaler når det gjelder betydningen av elevdemokrati og elevmedvirkning.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener en i stedet for å fjerne faget burde satset mer på å sikre elevrådene reelle muligheter for medbestemmelse samt videreutvikle ordningen med elevrepresentanter i skolens styrende organer.

2.2.2 Sosial utjevning

Komiteen mener det er positivt at de internasjonale undersøkelsene viser at det er de svakest presterende elevene som har hatt størst fremgang. Komiteen vil peke på at det de siste årene er innført en rekke tiltak som er særlig innrettet for å løfte de svakest presterende elevene og utjevne sosiale forskjeller. Komiteen viser i den sammenheng til behandlingen av St.meld. nr. 16 (2006–2007) ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring, jf. Innst. S. nr. 164 (2006–2007).

Komiteen mener samtidig at det er et potensial for å lykkes i større grad med sosial utjevning i utdanningssystemet enn i dag. Komiteen peker på at Kunnskapsløftets mål var å heve de faglige prestasjonene til alle elever, og at reformens kjerneelementer i all hovedsak var universelle i den forstand at de omfattet alle elever. Komiteen mener derfor det er

nødvendig med flere målrettede tiltak for å redusere betydningen av sosial bakgrunn og gi alle elever mulighet til å oppfylle sitt potensial.

Komiteen vil understreke at tett og målrettet oppfølging fra skoleeiers side har stor betydning for skolen i den enkelte kommune. Skoleeiere som følger utviklingen tett og som styrer ressursene inn der det er størst behov for dem, bidrar til å løfte resultatene.

Komiteen vil peke på at mange minoritetspråklige elever lykkes godt i grunnopplæringen, og mener det er viktig å anerkjenne den kompetansen elever med minoritetsbakgrunn har.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at et samfunn med små sosiale forskjeller best skapes gjennom en sterk offentlig fellesskole. Flertallet deler derfor regjeringens syn om at prioriterte utdanningspolitiske mål gjelder for alle elever.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det er viktig å sikre fellesskolen og vil derfor støtte dagens privatskolelov og gå imot å gjeninnføre den såkalte «fri-skoleloven».

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil fremheve det viktige bidraget private skoler står for som et supplement til den offentlige skolen. Private skoler bidrar både til å gi elever og foreldre reell valgfrihet, og ikke minst tilbud om alternative pedagogikkformer. De private skolene fremmer mangfold i det norske skolesystemet.

Disse medlemmer viser til at analyser av Kunnskapsløftet foretatt ved NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) viser at den mest positive karakterutviklingen kommer i skoler der den viktigste fellesnevneren er at elevene opplever læringsmiljøet sitt som spesielt godt.

Analysene viser at eierformen på skolen ikke har betydning for bedret resultat for elevene. Framgangen har vært omtrent den samme på kommunale som på privateide skoler.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre finner derfor ikke belegg for at samfunn med små sosiale forskjeller bare skapes gjennom en sterk offentlig fellesskole.

Disse medlemmer mener det må være åpenhet om resultatene i skolen, og at det må tilrettelegges

for at skoler kan lære av hverandre ved å sammenligne resultater og utveksle erfaringer.

LEKSEHJELP

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til SSBs barnetilsynsrapport som viser at elever og foreldre er godt fornøyd med leksehjelpen. For flertallet er det viktig at tilbudet skal være et universelt tiltak, et tilbud til alle barn i denne aldersgruppen. Barnetilsynsrapporten viser at tilbudet treffer en gruppe barn som har lavere deltakelse i SFO enn jevnaldrende, blant annet barn av foreldre med lav utdanning og barn med minoritetsbakgrunn. Flertallet mener dette viser at leksehjelp kan være et egnet tiltak for økt sosial utjevning.

Flertallet har likevel merket seg flere innspill fra sektoren om at leksehjelpen noen steder ikke fungerer etter hensikten. Flertallet viser til at evalueringen av leksehjelpen vil foreligge juni 2013, og at denne vil bidra med viktig kunnskap om hvordan ordningen kan forbedres og videreutvikles.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i Utdanningsdirektoratets rapport for 2012 kommer frem at dagens leksehjelpsordning ikke er sosialt utjevne. Den første delrapporten i evalueringen av leksehjelp på 1. til 4. trinn ble publisert våren 2012. Rapporten viser at lovarbeidet og implementeringen av tiltaket var preget av hastverk, og at leksehjelpen ikke virker sosialt utjevne så lenge tiltaket ikke tilpasses den enkelte elev. Disse medlemmer har også registrert at kommunale undersøkelser av leksehjelpsordningen viser at denne ikke har fungert etter hensikten. Disse medlemmer viser til at det i stor grad er ufaglærte assistenter som står for leksehjelpsordningen. Disse medlemmer vil understreke betydningen av lærerens kompetanse for elevenes læringsutbytte. Med bakgrunn i at denne stort sett er fraværende i dagens leksehjelpsordning, mener disse medlemmer at elevene hadde fått bedre utbytte om skolene fikk tildelt midlene til å sette inn tidlig innsats der skolen finner det nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre vil således vise til NIFUs rapport «Elevers prestasjonsutvikling – hvor mye betyr skolen og familien?» som viser at Oslo-skolen synes å lykkes bedre med å kompensere for sosial bakgrunn enn skoler i andre fylker der målrettede tiltak som ekstra ressurser, dyktige lærere og flere undervisningstimer på skoler i målgruppen har bidratt til dette.

2.2.3 *Spesialundervisning*

Komiteen peker på at et viktig element i fellesskolen er retten til spesialundervisning for de elevene som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av den ordinære undervisningen. Komiteen viser til den omfattende behandlingen spesialundervisning fikk i Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap og i Innst. 50 S (2011–2012) og Innst. 405 S (2010–2011).

Komiteen ønsker at opplæringen skal være inkluderende og at alle elevene skal få god tilpasset opplæring innenfor det ordinære undervisningstilbudet. Spesialundervisning skal være et målrettet tilbud til elever med særskilte behov utover dette. Komiteen vil understreke viktigheten av at tiltak settes inn tidlig for elever som har problemer og tilpasset opplæring for alle elever slik at behovet for spesialundervisning reduseres.

Komiteen viser til GSI-statistikk som viser at andelen elever med enkeltvedtak om spesialundervisning har økt i mange år, men at økningen har stoppet opp de to siste skoleårene. Komiteen vil påpeke at skolene i første rekke må søke å gi tilbud innenfor den ordinære undervisningen. Komiteen er opptatt av at PP-tjenesten i den enkelte kommune må ha kunnskaper til å møte de utfordringene elevgruppen representerer. Det er viktig at PP-tjenesten er tilgjengelig og bidrar til helhet og sammenheng, da PP-tjenesten er en avgjørende del av apparatet som skal sikre gode tjenester til barn som trenger det. Komiteen vil påpeke at bedre kartleggingsverktøy og kompetanseheving vil være sentrale tiltak i denne sammenheng.

Komiteen viser til at det er iverksatt en omfattende omorganisering av det statlig spesialpedagogiske støttesystemet (Statped), der formålet er å sikre høyere kvalitet og et likeverdig tilbud i hele landet. Blant annet er regionaliseringen av Statped og tiltakene for å styrke kompetansen og kvaliteten i PP-tjenesten viktige. Høsten 2012 ble det etablert en ekspertgruppe, forankret i Norges forskningsråd, som skal gå gjennom, vurdere og foreslå endringer i utdanningene av spesialpedagoger, samt avdekke kunnskapshull som må tettes i opplæringen av personer med ulike særskilte behov. Komiteen viser til at Nasjonalt senter for matematikk i opplæringen, Nasjonalt senter for lesing og leseforskning og Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring har fått utvidet mandat til å få PP-tjenesten som målgruppe.

Komiteen mener det er viktig å styrke kompetansen i PP-tjenesten og viser til at Utdanningsdirektoratet i dialog med KS innen 1. juni 2014 skal ha vurdert ulike tilnærminger som kan synliggjøre hvilken kompetanse og kriterier for god tjenesteyting som kan forventes innenfor dagens mandat og oppgaver i PP-tjenesten. I tillegg skal Utdanningsdirek-

toratet (Udir) i samarbeid med KS igangsette en etter- og videreutdanningsstrategi for PP-tjenesten. Fra høsten 2013 starter også prosjektet «Vi sprenger grenser», som er utarbeidet av Udir i nær dialog med brukerorganisasjonene. Komiteen viser til at prosjektet skal bidra til bedre opplæring av elever med utviklingshemninger.

Komiteen viser til at regjeringen har lagt frem lovforslag om at skolen skal vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor rammen av ordinær opplæring før henvisning til PP-tjenesten, og viser til den forestående behandlingen av Prop. 129 L (2012–2013).

For å sikre at PP-tjenesten er i stand til å gi gode tjenester til barn som trenger det, fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt tilbud om etter- og videreutdanning for PP-tjenesten.»

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, er kjent med at Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) har spilt inn et forslag om å etablere en eller flere forsøksskoler med siktemål å drive inkluderende opplæring på tvers av diskrimineringsgrunnlag, og at forbundet har ønsket seg en forsøksskole i Osloregionen. Flertallet er derfor glad for at Utdanningsdirektoratet, i samarbeid med Statped, planlegger en pilotskole i Osloregionen i forbindelse med prosjektet «Vi sprenger grenser». Noen av områdene som det vil satses på er å utvikle gode modeller for samhandling og veiledning mellom ulike aktører i opplæringen.

Flertallet vil understreke viktigheten av at elevene får oppfylt sine lovfestede rettigheter og skoleeiers ansvar for dette. Flertallet mener det er positivt at departementet vil sende på høring et forslag om presisering av lovens krav til forsvarlig system for å følge opp lovverket. I tillegg støtter flertallet at Kunnskapsdepartementet vil styrke koblingen mellom tilsyn og veiledning, og mener et mer langsiktig perspektiv på tilsyns- og veiledningsinnsatsen vil bidra til å styrke elevenes rettssikkerhet og bedre lærings situasjonen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, peker på at regjeringen har viet elever med behov for særskilt hjelp og støtte i opplæringen stor oppmerksomhet og har vært opptatt av at alle elever skal få den opplæringen de har krav på og behov for.

Behovene er imidlertid svært forskjellige, og saksfeltet er av den grunn også svært komplekst. For å løse utfordringene og gjøre norsk skole bedre i

stand til å ivareta sine oppgaver på en best mulig måte, oppnevnte regjeringen et offentlig utvalg som avleverte en omfattende og grundig NOU, som dannet grunnlaget for Meld. St. 18 (2010–2011) «Læring og fellesskap». Dette flertallet viser til at dette var den første stortingsmeldingen på nesten tjue år som i sin helhet var viet opplæring av barn og unges særskilte behov. Dette flertallet viser til at departementet nå gjennomfører tiltakene i meldingen slik at kvaliteten på opplæringen rettet mot elever med særskilte behov blir forbedret.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ser behovet for at det settes i gang et prøveprosjekt der PPT i samråd med skolen gis tillatelse til å sette inn spesialpedagogiske tiltak for enkeltelever som har behov for det. Dette vil muligens spare elever for lang ventetid der ingenting skjer med hensyn til nødvendige tiltak. I tillegg kan dette redusere omfattende spesialundervisning på et senere tidspunkt i skolegangen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette prøveprosjekt i inntil ti kommuner der lærer og skoleleder på den enkelte skole, i samråd med PP-tjenesten, bemyndiges til å ta beslutning om spesialpedagogiske tiltak rettet mot enkeltelever.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre mener at lærerutdanningen må styrkes på lengre sikt ved at den omgjøres til en 5-årig mastergrad med større mulighet for fordypning og spesialisering.

SAKSBEHANDLING

Komiteen finner grunn til å understreke at det er avgjørende viktig at nasjonale utdanningsmyndigheter initierer målrettede utviklingsprosesser som skal minske byråkratiet knyttet til spesialundervisning og frigjøre tid fra utredning til direkte elevrettet innsats der eleven er. I Meld. St. 18 (2010–2011) vises det til at PPT skal kunne brukes mer direkte inn i skolen for å få til god tilpasset undervisning og bedre læringsutbytte. For at PPT skal kunne bli en ressurs i skolens daglige arbeid, så er det nødvendig med smidige og korte beslutningsprosesser slik at tiltak hurtig kan settes inn. Veiledning av lærere og de elevene det gjelder og større oppmerksomhet på forebyggende innsats er viktig om man skal kunne lykkes med tidlig innsats og kunne unngå at et stadig økende antall elever må utredes av PP-tjenesten. Komiteen har merket seg at en mer skolenær virksomhet er ønskelig også sett fra PP-tjenestens side, og at tjenesten må

rustes til å møte de utfordringene elevgruppen representerer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har fremmet en rekke forslag for å sikre en riktigere bruk av spesialundervisning og viser til den forestående behandlingen av Prop. 129 L (2012–2013). Forslagene gjelder blant annet plikt for skolene til å evaluere utbytte av opplæringen før det fattes vedtak om spesialundervisning, og forslag om å gjøre den halvårslige skriftlige oversikten over den opplæring elever med spesialundervisning får, til en årlig rapport, noe som vil innebære mindre administrasjon for kommuner og fylkeskommuner.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Riksrevisjonens undersøkelse av spesialundervisning i grunnskolen, Dokument 3:7 (2010–2011). Denne undersøkelsen påpeker omfattende svakheter i hvordan saksbehandlingsreglene knyttet til spesialundervisning blir etterlevd. Det er nødvendig å sikre at alle kommuner har tilstrekkelig kompetanse for å kunne fatte vedtak som sikrer at elever som trenger det, får oppfylt retten til spesialundervisning. Disse medlemmer mener det er en stor utfordring å sikre at de mest hjelpetrengende elevene møter lærere som har de nødvendige faglige og pedagogiske kvalifikasjoner til å heve deres skoleprestasjoner. Disse medlemmer vil påpeke at det er et stort behov for etter- og videreutdanning blant norske lærere, noe som er av særlig betydning når det gjelder spesialundervisning. Tidlig innsats forutsetter at de nye lærerutdanningene gir fremtidige lærere en viss innføring også i spesialpedagogiske problemstillinger.

TEGNSPRÅK

Komiteen peker på at tegnspråk er et sentralt fag for kultur, kommunikasjon og identitetsutvikling, samtidig som det er et viktig redskapsfag for læring og forståelse i alle fag på alle trinn. Flertallet viser til St. Meld. nr. 35 Mål og mening? (2007–2008) som ga Språkrådet ansvar for norsk tegnspråk som språkpolitisk arbeidsområde, og pekte på det offentlige ansvar for å styrke og utvikle norsk tegnspråk som minoritetsspråk.

Komiteen er kjent med de utfordringer som finnes, og er derfor glad for at departementet sammen med Norges Døveforbund og Språkrådet har hatt en dialog om prosjekter som skal bidra til å styrke norsk tegnspråks status i grunnopplæringen. Komiteen er kjent med at departementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å jobbe videre med å

konkretisere og iverksette fire tiltak: tre pilotprosjekter knyttet til tegnspråk i opplæringen, rammeverk for muntlige ferdigheter i tegnspråk, støtte til videreutdanning innen norsk tegnspråk for lærere og styrking av norsk tegnordbok.

Komiteen mener disse prosjektene vil være med på å heve statusen og kjennskapet til tegnspråk for lærere og hørende elever og slik bidra til at det blir lettere å være tegnspråklig elev i skolen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det er mulig i dagens struktur for videregående skole å tilby tegnspråk som 2. fremmedspråk, dersom skolen har kompetanse og det er elever som er interessert i dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til viktigheten av universell utforming. Dessverre ivaretas ikke de anslagsvis 400 000 hørselshemmede og 4 000–5 000 døve i Norge gjennom dagens planer. Disse er avhengige av tegnspråk for å kommunisere med omgivelsene, men antallet som er i stand til å kommunisere gjennom tegnspråk, er på langt nær er høyt nok. Disse medlemmer peker på det positive ved innføring av flere valgfag i skolen, og at det er viktig at tegnspråk gjøres tilgjengelig som et av valgfagene som tilbys skolene. Disse medlemmer mener dette vil føre til en bedre sosial integrering av døve og hørselshemmede elever, samt også kunne bidra til økt rekruttering til døvetolkutdanningen som en vet har utfordringer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Dokument 8:89 S (2012–2013) om innføring av tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at tegnspråk gjøres tilgjengelig som valgfag i ungdomsskolen.»

2.2.4 Læringsmiljø

Komiteen peker på at evalueringen av Kunnskapsløftet viser at et kjennetegn ved skoler som har resultatmessig framgang, blant annet er at elevene opplever at de har et særlig godt læringsmiljø. Komiteen vil derfor understreke at et godt læringsmiljø er viktig både for den enkelte elevs motivasjon, helse og trivsel, og som et middel for å oppnå bedre læringsutbytte og gjennomføring. Komiteen er derfor glad for at Elevundersøkelsen viser at trivselen er generelt høy gjennom hele grunnopplæringen.

FYSISK LÆRINGSMILJØ

Komiteen peker på at det fysiske skolemiljøet er en viktig forutsetning for elevenes læring, og viser til at krav til det fysiske skolemiljøet er regulert i opplæringsloven og folkehelseloven.

Komiteen viser til at Meld. St. 34 (2012–2013) om nasjonal folkehelsestrategi gir en nærmere omtale av fysisk miljø i skoler og barnehager.

Rentekompensasjonsordningen for oppussing av skolebygg ble innført i 2002, og komiteen viser til at målet med ordningen er å sikre at alle elever i grunnskolen og videregående skole får gode læringsforhold. Komiteen viser til at Husbanken fra innføringen av ordningen og til og med første halvår 2012 har registrert 2 083 prosjekter fordelt på 1 278 skoler.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil særlig understreke at staten har et ansvar for å bidra økonomisk slik at fylker og kommuner kan klare det løftet som bygging og rehabilitering av skolebygg representerer. Av denne grunn er det viktig at ordningen med rentekompensasjon for skolebygg videreføres og også vurderes styrket. Disse medlemmer mener på prinsipielt grunnlag at også friskoler bør kunne søke om rentekompensasjon. Videre mener disse medlemmer at det vil være fornuftig å i større grad stimulere til OPS-løsninger ved bygging av nye skoleanlegg, for på denne måten å sikre raskere og mer kostnadseffektiv realisering av prosjektene.

UNIVERSELL UTFORMING

Komiteen ønsker at den norske skolen skal være en inkluderende skole også når det gjelder fysisk tilgjengelighet. Det er derfor viktig at alle nye skolebygg er universelt utformet.

Komiteen viser til Stortingets behandling av Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap. Statped er fra 1. januar 2013 omorganisert til én virksomhet med fire flerfaglige regionalsentre og skal gjennom regionalisering utvikles til å bli en tjeneste som i større grad arbeider forebyggende med kompetanseutvikling i kommuner og fylkeskommuner. Hvert regionsenter skal ha god kjennskap til hvilke behov regionens kommuner og fylkeskommuner har for kompetanse. Komiteen viser til at Statped innenfor sitt nye mandat vil kunne gi råd og veiledning om tilretteleggingsmuligheter både i skole og lærebedrifter, som ledd i å bidra aktivt til et mer inkluderende utdannings- og arbeidsliv.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Innst. 405 S (2010–2011) hvor

disse partier uttrykte bekymring over at den foreslåtte region sør-øst vil bli svært stor og at det derfor burde etableres to sentre i denne regionen. Disse medlemmer er redd kommunenes tilgjengelighet til spesialisert kompetanse hos Statped sørøst vil bli dårligere enn i andre deler av landet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det fysiske skolemiljøet er viktig for alle elever – også dem som har behov for universell utforming. Disse medlemmer mener at det haster å sette forpliktende tidsfrister for når alle skoler og øvrige undervisningsbygg skal være universelt utformet, noe som er avgjørende for å sikre alle elever like muligheter for å lykkes.

Komiteens medlem fra Venstre viser i denne forbindelse til Venstres alternative statsbudsjett for 2013, hvor det ble satt av 250 mill. kroner som første ledd i en opptrappingsplan for å sikre universell utforming av alle skole- og undervisningsbygg i Norge.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette en forpliktende tidsfrist for når alle skoler og øvrige undervisningsbygg skal være universelt utformet.»

MOBBING

Komiteen vil understreke den alvorlige utfordringen det er at nesten 7 pst. av elevene rapporterte om mobbing i Elevundersøkelsen for 2012. Komiteen mener at det å forhindre mobbing er et viktig virkemiddel for bedre læring i skolen, og er derfor positiv til at det nasjonale tilsynet med skolenes arbeid med elevenes psykososiale miljø skal videreføres. Komiteen vil understreke viktigheten av at skoler som over tid har utfordringer med læringsmiljø og mobbing, tilbys oppfølging og målrettet støtte med konkrete tiltak, og viser til at Barneombudet har fått finansiert to stillinger for å styrke arbeidet mot mobbing.

Komiteen viser til at forskere ved Læringsmiljøsentret har avdekket at det å bli utsatt for systematisk mobbing er den største risikofaktoren for psykiske lidelser og muskel-skjelett-plager blant barn og unge, og disse lidelsene gjelder i sin tur for mer enn 50 pst. av de uføre i den voksne befolkningen. Komiteen mener derfor at forebygging av mobbing er et svært viktig helseforebyggende tiltak. Mobbing er et stort helseproblem, og ungdom som har psykiske problemer har ofte en eller annen mobbehistorie med seg i bagasjen. Minst 40–50 000 barn og unge i Norge utsettes for mobbing ukentlig eller oftere, det vil si 5–10 pst. Tilsvarende er det minst fem prosent som

utfører mobbing regelmessig. En mindre prosentdel har begge roller.

Det er en svært tung belastning å være utsatt for mobbing. Det gir redusert livskvalitet, psykiske lidelser og somatiske lidelser. Komiteen viser til at i en kartlegging av mobbing blant 963 skoleelever i åttende og niende klasse i Norge hadde 33 pst. av de som oppga å bli mobbet, høy forekomst av PTSD-symptomer (posttraumatisk stress). Mobbingen setter også ofte spor og kan følge den det gjelder i mange år. Ettervirkninger av mobbing kan ifølge forskerne være angst, depresjon og andre psykiske vansker. Ikke bare hos mobbeofferet kan ettervirkningene være alvorlige. De som utfører mobbing har svært mye høyere risiko for å utvikle sosiale problemer og antisosial atferd. Dette underbygger at det er helsefremmende å forebygge og stoppe mobbing. Komiteen viser til at departementet i 2012 etablerte et nytt nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning.

Komiteen viser til at regjeringen har foreslått endringer av opplæringsloven som medfører delt bevisbyrde i mobbesaker, og viser til Stortingets forestående behandling av Prop. 129 L (2012–2013). Formålet med lovendringen er å understreke kommunenes ansvar i mobbesaker og styrke elevenes rettsikkerhet og forebygge mobbing.

Komiteen mener at alle som jobber i skolen må ha kompetanse og verktøy som gjør dem i stand til å forebygge, avdekke og stoppe mobbing.

Komiteen viser til at et stort antall kommuner har fått vedtatt lokale mobbemanifest, men at dette ikke løser mobbeproblemet dersom ikke budskapet i manifestet omsettes i praksis i skolen.

Komiteen mener det er svært viktig med åpenhet om omfanget av mobbeproblemer i skolen lokalt, og er derfor fornøyd med at dette er et tema som må inngå i den årlige tilstandsrapporten om skolen som kommunene og fylkeskommunene er pålagt å behandle. Slik kunnskap gjør det mulig å målrette og sette inn ressurser der det trengs.

Komiteen mener mobbetallene i norsk skole kaller på et bredt sett av virkemidler. Mange barn gruer seg til å gå på skolen og kan få sitt læringsutbytte sterkt redusert og skolegangen helt ødelagt om ikke mobbing oppdages og stoppes i tide.

Komiteen vil understreke at mobbing er så alvorlig at skoleeiere og skoleledere må praktisere nulltoleranse.

Mobbing i skolen er et voksenansvar, og skoleledere og lærere må ta dette ansvaret. Komiteen mener derfor at nasjonale og lokale myndigheter må legge til rette for å gi den nødvendige støtten til å møte dette arbeidet. Arbeidet i kommunene skal skje gjennom et tverrfaglig samarbeid mellom alle som jobber

med barn og unge, for å sikre både nødvendig kompetanse og nødvendige verktøy.

Men mobbing kan ikke løses av skolen alene. Komiteen mener derfor at idretten, kulturlivet og andre arenaer for barn og unge må inviteres inn i arbeidet, slik det legges opp til i Manifest mot mobbing. Helsearbeidere på alle nivåer må også spille en viktig rolle i arbeidet mot mobbing.

Komiteen vil også understreke at foreldre har et ansvar. Men undersøkelser viser at foreldre også selv blir ofre når det skjer mobbing. Komiteen mener derfor at foreldre må involveres mer, og skolemiljøutvalgene må aktivt med i kampen mot mobbing på hver eneste skole.

Komiteen mener kompetanse i å bekjempe mobbing og skape et inkluderende læringsmiljø må være en viktig del av opplæringen i lærerutdanningene og i rektorutdanningen.

Komiteen mener at det bør nedsettes et bredt sammensatt utvalg som skal gjennomgå alle aspekter rundt mobbearbeidet i skolen og kommunene. Utvalget bør også foreta en gjennomgang av lovverket for å se om det fungerer etter hensikten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen har bevilget midler til evaluering av et utviklingsprosjekt med kommunale beredskapsteam i vanskelige mobbesaker, og mener dette vil gi kunnskap om hvordan en slik organisering best kan videreføres.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil anta at senere års rettssaker der mobbeofre er tilkjent erstatning og statlig tilsyn har medført en oppvåkning i kommuner og fylker, slik at mobbesaker ikke lenger tas lett på. Disse medlemmer mener det må vurderes om det skal innføres sanksjoner i form av bøter slik som i barnevernssaker, for kommuner som unnlater å ta de nødvendige skritt for å forebygge og rydde opp i alvorlige mobbesaker. Det er ikke tilfredsstillende at elever som får deler av sin skolegang ødelagt av mobbing, i voksen alder må gå til sak mot kommunen for å få erstatning for tapt skolegang. Slik erstatning kan sjelden kompensere for den psykiske belastning og det tap av læringsutbytte mobbeofferet har opplevd.

Disse medlemmer konstaterer at det fortsatt er et stykke vei å gå før det foreligger retningslinjer og prosedyrer som den enkelte skole skal følge når det meldes om mobbing.

Disse medlemmer har ikke tro på at kampanjer alene kan løse mobbeproblemet i norsk skole. Derimot er den daglige innsatsen til lærere, skoleledere og alle voksne som arbeider i skolen, avgjøren-

de for at alle norske elever kan ha trygghet for at skolen skal være et godt sted å være og å lære. Disse medlemmer mener det er viktig å formidle forskning som kan gi skolen nye ideer og verktøy i kampen mot mobbing, og at kompetansen ved Nasjonalt senter for atferdsvansker og læringsmiljø og adferdsforskning i enda større grad kan komme Skole-Norge til gode.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre finner dessverre at regjeringens tiltak både for forebygging av mobbing og løsninger på mobbesituasjoner er mangelfull og manglende. Disse medlemmer peker på at svært mange barn som har opplevd mobbing, sammen med sine foresatte opplever å ikke få den juridiske rådgivningen og bistanden de ønsker og trenger.

Disse medlemmer mener det er en svakhet at Barneombudet i sitt oppdrag knyttet til mobbing ikke har et klart mandat til å gi veiledning og støtte til elever og foreldre som opplever ikke å bli tatt på alvor av skolen og kommunen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener Barneombudets rolle på dette alvorlige feltet må strekke seg utover kartlegging og at Barneombudet må gis et tydelig mandat som nasjonalt mobbeombud.

Disse medlemmer vil peke på muligheten for ytterligere ansvarliggjøring av rektor gjennom ansettelseskontrakt, skjerpet bestemmelse om oppholdsforbud for å hindre at eldre elever vender tilbake som mobbere, opprette politikontakt ved alle norske skoler, styrket undervisning om konflikthåndtering og klasseledelse i lærerutdanningene, gjennomgå taushetspliktsbestemmelser, og styrke skolens kompetanse på hvordan konfliktrådet kan bidra til å forebygge og megle i mobbesaker.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser videre til at rettssystemet knyttet til innrapportering av hendelser og inngripen i situasjoner på skolen er for dårlig. Disse medlemmer mener at brudd på opplæringsloven skjer i altfor stor grad, både i forbindelse med mobbesaker og generelt når det kommer til andre viktige punkter som regulerer elevenes rettigheter.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener at det må innføres et mobbeombud i hvert fylke, slik partiet har fått gjennomslag for i Buskerud. Det vil være et sted hvor det er lett for foreldre å henvende seg på et tidlig tidspunkt for å få hjelp til hvordan det skal bli slutt på mobbingen. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i

sitt alternative budsjett for 2013 foreslo å bevilge 12 mill. kroner til å innføre et mobbeombud i alle landets fylker.

HJEM-SKOLE-SAMARBEID

Komiteen mener et godt hjem-skole-samarbeid er viktig for elevenes læring og trivsel. Satsingen Bedre læringsmiljø understreker at hjem og skole har felles nytte av hverandre og at skolen må betrakte foreldrene som en viktig samarbeidspart. Komiteen viser til at plikten til foreldresamarbeid er presisert i opplæringsloven § 13-3 d, og at kommunene og fylkeskommunene har ansvaret for foreldresamarbeidet.

Komiteen vil ytterligere understreke at et godt samarbeid mellom hjem og skole bidrar til å gi elevene de beste forutsetninger for et godt læringsmiljø. Komiteen mener at det fortsatt må satses på utvikling av et godt hjem-skole-samarbeid og dyktiggjøring av alle foreldre til å støtte, motivere og oppmuntre sine barn. Komiteen mener at alle foreldre kan ha en sentral og aktiv rolle i barnas læring. Komiteen mener videre at en bevisstgjøring av hjemmets rolle, både hos ansatte i skolen og hos foreldrene, vil kunne føre til en større grad av sosial utjevning. Det er viktig å aktivt involvere alle foreldre og gi kunnskap om fordelene ved et godt samarbeid mellom hjem og skole. Komiteen har merket seg forskning som viser at alle foreldre, uansett bakgrunn og utdanning, kan bidra positivt til barnas motivasjon og læringsutbytte. Foreldres utdanningsnivå har fortsatt stor betydning for barns læringsutbytte, men vi vet at det uavhengig av utdanningsbakgrunn og kunnskapsnivå har stor betydning at foreldre er engasjert i og viser interesse for barns læring.

Komiteen har med interesse merket seg at flere kommuner har innført «foreldreskole» som et tilbud til foreldre ved skolestart og i begynnelsen av ungdomsskolen. Målet er å gi foreldrene en innføring i de viktigste endringene og hovedgrepene i Kunnskapsløftet, samt å gjøre foreldrene bevisst på hvordan de best kan bidra til godt læringsutbytte.

2.2.5 Forebygging

Komiteen viser til at læreplanverket vektlegger at elevene skal utvikle en helsefremmende livsstil og lære å ta vare på helsen, blant annet gjennom fagene kroppsøving og mat og helse.

Komiteen mener det er viktig å få flere yrkesgrupper inn i skolen, og komiteen vil oppfordre skoleeiere til å bruke den tverrfaglige kompetansen som finnes i kommunen.

Komiteen mener det er svært positivt at det skal igangsettes forsøk med flerfaglig kompetanse på 5.–7. trinn.

FYSISK HELSE

Komiteen mener fysisk aktivitet er viktig for utviklingen hos barn og unge. Regelmessig fysisk aktivitet øker konsentrasjonsevnen, gir mer fysisk og psykisk overskudd, bedrer hukommelsen og øker selvtilliten. Ved å sette av mer tid til regelmessig aktivitet vil man kunne gi barna bedre forutsetninger for læring og samtidig øke trivselen og forebygge psykiske problemer. Ved å legge til rette for daglig fysisk aktivitet i skolen vil man også kunne bidra til at barn og unge utvikler interesse og motivasjon for dette, slik at de vil ta det med seg inn i voksen alder.

Komiteen viser til forskning som bekrefter at det er en sammenheng mellom ernæring, helse og læringsutbytte. Komiteen støtter derfor opprettelsen av et nasjonalt senter for ernæring, fysisk aktivitet og helse i barnehager og skoler for å bidra til økt trivsel og økt konsentrasjon for å styrke læringsevnen. Komiteen viser til at det i Meld. St. 16 (2010–2011) Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011–2015) pekes på at barnehager og skoler skal inkludere helsefremmende faktorer i sin virksomhet.

Komiteen mener det er en viktig politisk oppgave å legge til rette for at flere kan være aktive og øke befolkningens kunnskap om fysisk aktivitet. Siden skolen favner alle barn og unge, er den etter komiteens mening en egnet arena til å gi alle elever muligheter til fysisk aktivitet.

Komiteen mener det er viktig at lærere sikres egnet kompetanse, og det må tas høyde for dette i grunnutdanningstilbud og etter- og videreutdanning.

Komiteen viser til at forskning i regi av Høgskolen i Sogn og Fjordane tar sikte på å dokumentere sammenhengen mellom daglig fysisk aktivitet og skoleprestasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, og Kristelig Folkeparti, viser til at det i Meld. St. 34 (2012–2013) Folkehelsemeldingen fremgår at regjeringen vil vurdere hvordan skoledagen kan organiseres slik at elevene sikres minst en time fysisk aktivitet hver dag.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Nasjonalt senter for ernæring, fysisk aktivitet og helse i barnehager og skoler vil få en viktig oppgave i å samle og formidle gode eksempler og erfaringer.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener kommunene og skolene

bør utnytte det lokale handlingsrommet bedre, bl.a. for å organisere skoledagen med noen lengre pauser som gir elevene større mulighet til å være fysisk aktive. Slik aktivitet kan tilrettelegges både i skolens utemiljø og i gymsaler eller andre egnede fellesrom innendørs. Disse medlemmer vil også peke på at det i mange fag kan være helt naturlig å inkludere undervisningsmetoder som også innebærer undervisning ute og der elevene kan kombinere faglige aktiviteter med fysiske aktiviteter.

Disse medlemmer vil understreke at den aller viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring i skolen er læreren. Heller enn å utvide timetallet i skolen må en, av ressursmessige hensyn, prioritere tiltak knyttet til det å øke lærernes kompetanse innenfor ulike felt – også med tanke på hvordan man bedre kan tilrettelegge for økt fysisk aktivitet blant elevene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at nye tiltak i skolen skal forankres i forskningsbasert kunnskap om hva som fungerer, og innføring av mer fysisk aktivitet i skolehverdagen er nettopp det. De siste årene har det vært gjort en omfattende forskning på hvordan læring og trening henger sammen, og en har flere internasjonale funn og erfaringer som viser en klar korrelasjon på fysisk aktivitet og kognitiv kapasitet. Disse medlemmer peker på at det både gjennom kvalitative og kvantitative studier tydelig går frem at økt fysisk aktivitet blant elevene fremmer bedre læring.

Videre mener disse medlemmer det er viktig å trekke inn problemet som bråk og uro i klasserommet utgjør i norsk skole. Internasjonale undersøkelser viser at vi ligger svært dårlig an når det kommer til effektiv tidsutnyttelse av undervisningstidene, og at elever og lærere rapporterer om for mye tid brukt til å forsøke å holde ro og orden. Disse medlemmer viser til et eksperiment gjort av lærerstudenten Lars Waade ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, som med klarhet viste at fysisk aktivitet hver dag ga mer ro og disiplin i timene.

Disse medlemmer ønsker å implementere én time fysisk aktivitet i grunnutdanningen hver dag. Dette er på linje med anbefalingene både fra Marit Breivik-utvalget, Norsk legemiddelforening, Helse- og sosialdepartementet med flere. Allerede i dag er det flere skoler i Norge som har gjennomført dette innenfor eksisterende timetall og nasjonalgitte rammer. Disse medlemmer registrerer at disse skolene rapporterer om positive erfaringer, og ingen har valgt å reversere en slik organisering av skolehverdagen.

Disse medlemmer er også opptatt av å skape et godt miljø for læring i skolen. Opplæringsloven § 9 a, om elevenes psykososiale miljø, brytes i for stor grad i dag, og disse medlemmer ser med

bekymring på de høye mobbetallene en har i norsk skole. Mobbing bidrar til dårlig klassekultur, dårligere læringsmiljø og kan også føre til tragiske konsekvenser for de involverte. Disse medlemmer ønsker derfor å peke på ulike funn, både fra nasjonal og internasjonal forskning, som viser at fysisk aktivitet og trening generelt sett gir en mestringfølelse og fører til en styrking av selvfølelsen. Dette igjen har vist seg å innvirke positivt når det kommer til forebygging av mobbing.

Med bakgrunn i dette ønsker disse medlemmer å fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om fra høsten 2014 å innføre én time fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen, med en tilsvarende økning av rammetimetallet.»

PSYKISK HELSE

Komiteen viser til undersøkelser som bekrefter sammenhengen mellom psykiske problemer og frafall, og mener det er bekymringsfullt at mange unge ikke får profesjonell hjelp. Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at skoleeiere prioriterer skolehelsetjenesten.

Komiteen viser til at regjeringen ønsker en kartlegging av skolen som forebyggende arena for barn og unges psykiske helse, og at det skal settes i gang et pilotprosjekt rettet mot elever i videregående opplæring med lettere psykiske vansker som vil gi nyttig erfaring og ny kunnskap om hvordan elever med sammensatte vansker kan få bedre oppfølging og hvilken kompetanse som trengs.

Komiteen mener skolehelsetjenesten er en svært viktig forebyggende tjeneste for barn og unge, og komiteen er kjent med at tilbudet i skolehelsetjenesten generelt har for dårlig kapasitet.

Komiteen vil understreke at skolehelsetjenesten er en viktig del av skolen, men også en viktig del av sikkerhetsnettet i velferdsstaten. En god skolehelsetjeneste er avgjørende for det forebyggende helsearbeidet; er viktig for å koordinere mellom barnevern og skole; virker positivt for elevene gjennom sosial tilstedeværelse og bidrar til at lærerne får mer tid til sine kjerneoppgaver.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener det er viktig at elever har et tilgjengelig lavterskeltilbud, og flertallet er derfor svært glad for at regjeringen gjennom Meld. St. 34 (2012–2013) Folkehelsemeldingen varsler en øremerket bevilgning på 180 mill. kroner til styrking og videreutvikling av helsestasjons- og skolehelsetjenesten i 2014, og viser til at satsingen er beskrevet i kommuneproposisjonen for 2014.

Flertallet viser til at det nå pågår et arbeid med å revidere forskrift om helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten, og at det i regi av Helsedirektoratet er startet et arbeid med å utvikle nasjonal faglig retningslinje for tjenestene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at en plan for hvordan man kan rekruttere andre yrkesgrupper til skolen vil bidra til bedre tjenester for barn som har behov for hjelp. Det vil også bidra til at ansatte med riktig kompetanse ivaretar barnas og elevenes behov. Disse medlemmer viser til at skolehelsetjenesten er svært dårlig utbygd i mange kommuner. Disse medlemmer mener det er behov for et kraftig, nasjonalt løft for skolehelsetjenesten.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen nylig har varslet en satsing på helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Disse medlemmer mener dette er på høy tid, og viser til at disse medlemmer lenge har etterlyst en større satsing på dette viktige feltet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det konkrete forslaget fra regjeringen innebærer en bevilgning på 180 mill. kroner, kun gjeldende for 2014. Disse medlemmer mener at dette er en for begrenset og for kortvarig satsing, og vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en fireårig opptrappingsplan med sikte på å øke antallet personell i skolehelsetjenesten med 1 000.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser i denne forbindelse også til Dokument 8:46 S (2012–2013) om lavterskeltilbud innen psykisk helse i kommunene. Disse medlemmer viser til at det fremmes en rekke konkrete tiltak i dette dokumentet, rettet mot å styrke lavterskeltilbudet innen psykisk helse i kommunene – noe som også innebærer en styrking av dette tilbudet for elever i grunnopplæringen.

VOLD OG OVERGREP

Komiteen mener skolen er en viktig arena for å avdekke og forebygge vold og seksuelle overgrep. Komiteen viser til at ansatte i skoler og fritidsordninger har en plikt etter opplæringsloven § 15-3 til å melde fra til barnevernstjenesten dersom det er grunn til å mistenke mishandling eller omsorgssvikt. Komiteen mener det er avgjørende at barn som utsettes for vold eller overgrep blir sett, og viser til Utdan-

ningsdirektoratets hefte «Seksualitet og kjønn – et ressurshefte for lærere i grunnskolen».

Mye av arbeidet med å skape gode holdninger skjer i skolen, og komiteen mener det er positivt at kompetansemålene i læreplanene skal gjøres tydeligere for å fremme elevenes holdninger mot vold, krenkelser, seksualisert vold og vold i nære relasjoner.

Komiteen mener det er positivt at Kunnskapsdepartementet er i gang med et forprosjekt om flerfaglig kompetanse i skolen. Komiteen er også positiv til den varslede styrkingen av skolehelsetjenesten, og mener dette vil styrke det forebyggende arbeidet mot vold og overgrep.

Komiteen vil understreke betydningen av at personale som arbeider med barn og unge innehar nødvendig kompetanse til å fange opp faresignaler på et tidlig tidspunkt, avdekke vold i nære relasjoner og sette inn tiltak overfor offeret. Komiteen mener at for at lærere skal kunne oppfylle kravene i opplæringsloven § 15-3, må de ha kompetanse nok til å se tegn på at noe er galt. En viktig forutsetning for å lykkes med dette er at disse temaene inngår som en viktig del av relevante utdanninger og etterutdannings-tilbud. Ny kunnskap som erverves gjennom forskning må raskt tas opp i disse utdanningene, slik at fagfolk til enhver tid innehar oppdatert kunnskap. Det har den senere tid vært rettssaker hvor barn har vært utsatt for alvorlige overgrep uten at dette har blitt fanget opp av skole eller barnehage.

2.3 Grunnopplæring for framtidens samfunn

2.3.1 Framtidens kompetansebehov

Komiteen peker på at et av utdanningssystemets viktigste oppgaver er å utdanne mennesker til framtidens arbeidsmarked, og støtter derfor forslaget om at det utarbeides en offentlig utredning i serien NOU som skal vurdere i hvilken grad dagens opplæring dekker de kompetanser og ferdigheter som elevene vil ha behov for i et framtidig samfunns- og arbeidsliv.

Komiteen mener at mandatet til utvalget bør være i tråd med skolens brede samfunnsmandat.

2.3.2 Grunnleggende ferdigheter

Komiteen viser til at det er et hovedmål i grunnopplæringen at alle elever skal gå ut av skolen med grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdannings-, arbeids- og samfunns-liv.

Komiteen mener Kunnskapsløftets vektlegging av grunnleggende ferdigheter nå viser resultater, og komiteen ønsker å gi anerkjennelse til elever, lærere og foreldre.

Komiteen mener det er gledelig at de internasjonale undersøkelsene viser at trenden i norsk skole er snudd. Avstanden mellom elever med faglig sterke og svake prestasjoner er blitt klart mindre, ved at de faglig svake elevene har løftet seg.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil samtidig uttrykke bekymring over at antallet høyt presterende elever har gått ned.

LÆREPLANER

Komiteen er bekymret over at mange elever ikke mestrer grunnleggende ferdigheter, og registrerer at evalueringen av Kunnskapsløftet viser at det er behov for å tydeliggjøre kravene til progresjon i de grunnleggende ferdighetene i flere fag. Komiteen støtter derfor at læreplaner for fag blir revidert for å synliggjøre de grunnleggende ferdighetene, og er kjent med at de reviderte læreplanene skal foreligge til skoleåret 2013–2014.

Komiteen mener det er gledelig at meldingen adresserer behovet for å styrke opplæringen i de praktisk-estetiske fagene og deler ønsket om at disse fagene skal ha høy status i skolen.

Komiteen vil understreke viktigheten av at lærerne i disse fagene har god kompetanse, og at skoleeier prioriterer etter- og videreutdanning til lærere innen de praktisk-estetiske fagene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at meldingen peker på en rekke uheldige forhold og svakheter når det gjelder de praktisk-estetiske fagene og at regjeringen foreslår en rekke tiltak for å bedre på denne situasjonen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at opprettelsen av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen, innføring av valgfag i ungdomsskolen, ny kulturskoletime i skolen og styrkingen av den kulturelle skolesekken samlet vil bidra til et nødvendig løft for de praktisk-estetiske fagene i skolen.

Komiteen viser til følgende punkt i Læringsplakaten: «stimulere elevane og lærlingane/lærekandidatane i personleg utvikling og i styrking av eigen identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståing og demokratisk deltaking.»

Komiteen viser til at styrking av egen identitet, til demokratiforståelse og demokratisk deltaking

også avhenger av å ha kunnskap om hva som skjedde med nordmenn før, under og etter den andre verdenskrig, både i og utenfor Norge.

Komiteen mener at det å utbre kunnskap om de historiske erfaringene man har hatt under den andre verdenskrig, med totalitære ideologier og ekstremt tankegods, er et viktig verktøy i kampen mot intoleranse og antisemittisme.

Komiteen viser til at lærerplanene i samfunnsfag og faget RLE inneholder kompetansemål som skal ivareta disse temaene, og komiteen mener dette er kunnskaper det er viktig at elevene får tilegnet seg gjennom hele grunnopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at læremidlene som omhandler 2. verdenskrig er mangelfulle, særlig på ungdomsskolen. Lærebøkene inneholder lite eller ingenting om hvilken oppslutning nasjonalsosialismen hadde i Norge, om kampene til internasjonale styrker og 6. divisjon rundt Narvik eller om handelsflåten og krigsseilernes innsats og betydning for utfallet av krigen.

Disse medlemmer viser også til at evalueringen av Kunnskapsløftet viser at mange lærere opplever at de er blitt mer avhengige av lærebøkene i undervisningen. Dette understreker at innholdet i lærebøkene har stor betydning for undervisningen.

Disse medlemmer mener at kunnskapsformidling er et viktig verktøy for toleranse. Vi må erkjenne at generasjonene av personer med egen erfaring fra krigsokkupasjonen i Norge 1940–1945 tynnes ut. Dette stiller både nasjonale myndigheter og sivilsamfunnet overfor et vesentlig ansvar for at kommende generasjoner får mulighet til å bli kjent med denne viktige del av Norges historie. Disse medlemmer mener at det spesielt i disse dager er viktig å satse på kunnskapsformidling om krigstiden. Både i Norge og i Europa ser vi tendenser til økende antisemittisme og oppslutning om ekstreme bevegelser.

DIGITALE FERDIGHETER

Komiteen viser til at digitale ferdigheter ble definert som en grunnleggende ferdighet ved innføringen av Kunnskapsløftet, og at departementet la en vid definisjon av digital kompetanse til grunn i «Program for digital kompetanse 2004–2009».

Komiteen registrerer at Monitor-undersøkelsen viser at det har vært en økning i bruken av IKT. Komiteen understreker viktigheten av tilgang på teknologi og at lærere legger til rette for pedagogisk bruk av IKT i opplæringen. Komiteen er tilfreds med at pedagogisk bruk av IKT skal vektlegges mer i videreutdanningstilbudene for lærere framover.

Komiteen deler departementets mål om å forsterke innsatsen for grunnleggende digitale ferdigheter i alle fag, og særlig betydningen av digital døme-kraft og gode strategier for nettbruk. Komiteen viser til at det skal etableres forsøk med nettverk for erfaringsdeling og kompetanseutvikling for å styrke kompetansen i digitale ferdigheter og pedagogisk bruk av IKT.

Komiteen mener digital kompetanse er en grunnleggende ferdighet som det er viktig at elever lærer seg. Komiteen vil påpeke at elevene ikke bare skal lære seg å bruke teknologien, men også hvordan de kan fortolke den digitale informasjonen, for eksempel hvordan de skal forholde seg til informasjon på nettet. Komiteen vil videre understreke betydningen av at lærerne har den nødvendige kompetansen i bruk av IKT-verktøy, og at dette ivaretas i lærerutdanningen, i etter- og videreutdanningen og i annen kompetanseutvikling. Komiteen vil understreke betydningen av at IKT-satsinger i skolen må være basert på pedagogisk forskning, og være forankret i lærernes skolehverdag, der læreren er klasseleder og pedagogisk ansvarlig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser også til følgende merknad i Innst. 12 S (2011–2012):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det nå er viktig at senter for IKT i utdanningen kan være en reell pådriver for å kvalitetssikre pedagogisk bruk av IKT på alle nivåer i skolen og bidra til at betydelige investeringer i utstyr i norsk grunnopplæring kommer til sin rett. Universitetet i Tromsø har solide kompetansemiljøer både innenfor IKT og pedagogikk. Gjennom samhandling med slike miljøer kan senteret i enda større grad medvirke til å utvikle og heve IKT-kompetansen og digitale ferdigheter både hos lærere og elever.

Disse medlemmer savner en mer offensiv IKT-satsing innen utdanningssektoren. Disse medlemmer vil påpeke det paradoksale ved at det på ulike nivåer utarbeides ulike planer for bruk av IKT, men at disse i stor grad bare festes til papir uten at planene reelt sett implementeres. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til brev fra IKT-Norge til komiteen hvor følgende fremgår:

'IKT i skolen er et sammensatt bilde. Det gjøres mye godt arbeid av enkelte lærere og skoler, men dette gode arbeidet skalerer i liten grad og gjør at vi har et systemisk etterslep. IKT-Norge mener at noen endringer mht. IKT i skolen krever regulatoriske grep, mens andre endringer forutsetter økonomiske ressurser. Videre vil noen endringer kunne gjøres relativt raskt, mens andre endringer krever en lengre tidshorisont.'

Disse medlemmer er enig i at det er behov for en mer helhetlig, nasjonal politikk for IKT i utdannings-

sektoren, og viser til at både Sverige og Danmark har utviklet offensive og konkrete planer i denne forbindelse.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil også vise til en artikkel i forskning.no 4. oktober 2012, der førsteamanuensis i digital kompetanse ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Bård Ketil Engen, påpeker at mange lærere opplever at IKT er en tidstyv og dermed kvier seg for å bruke det i undervisningen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er opptatt av at IKT-satsinger i skolen må være pedagogisk forankret, ikke «teknologi for teknologiens skyld». Disse medlemmer vil blant annet vise til forskeren Glenn-Egil Torgersen, som disputerte for doktorgraden i psykologi ved NTNU i 2012. Han har undersøkt læringsutbyttet fra multimedia/IKT, sammenliknet med utbyttet av å lese tradisjonelle tekster. Hans konklusjon er at det å lese en tekst fungerer best, både når det gjelder å huske detaljer og forstå sammenhenger. Torgersens konklusjon er klar:

«Staten pumpet milliarder inn i maskin- og programvare. Men satsingen har på mange måter vært feilslått, fordi den ikke bygger på pedagogisk forskning.»

Komiteen vil peke på at norske skoler i dag har en relativt god digital infrastruktur, men mye av utstyret benyttes ikke som en integrert del av undervisningen. Komiteen mener hovedutfordringen i årene som kommer for å ta ut gevinstene av IKT-investeringene og for å sikre alle elever digitale ferdigheter, vil være å fremme utviklingen av digitale læremidler med en gjennomtenkt pedagogisk forankring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener målet må være å etablere et mangfoldig tilbud av slike digitale læremidler i alle fag på alle nivå. Skal vi lykkes i dette, må vi ha en læremiddelsatsing der skolene kan gjøre kvalifiserte, faglig baserte valg i et marked med mange tilbydere. Ved å styrke etterspørselen kan alle tilbydere, offentlige så vel som private, konkurrere på pris, kvalitet og relevans. Disse partier mener lærerens pedagogiske valgfrihet må være reell og at tilgjengeligheten til digitale læremidler i framtiden må bli like enkel som til lærebøker. For å få dette til må det etableres felles markeds plasser for alle typer læremidler og lærebøker, digitale og analoge (bøker), der det er rom for både store og små aktører. Disse medlemmer er opptatt av at skolen bedre utnytter de mulighetene IKT og digitale læremidler gir for

mer differensiert undervisning tilpasset den enkelte elevs forutsetninger.

Disse medlemmer viser til at disse partier mener moms på digitale læremidler og skolebøker må likebehandles.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre er opp-tatt av at det må eksistere tydelige grenser for det offentliges oppgaver og hva som best løses av markedet. Det offentlige bør sette krav til fellesløsninger, mens markedet bør stå for leveransene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener en slik felles løsning er obligatorisk implementering av FEIDE til alle skoleelever. Uten FEIDE eller et tilsvarende system vil lærerne bruke for mye tid og ressurser på å administrere tilgangsløsninger og identitetshåndtering.

2.3.3 Vurdering

Komiteen mener god vurderingspraksis gir elevene gode forutsetninger for videre læring og utvikling. Evalueringene av Kunnskapsløftet trekker fram at satsingen på elev- og lærlingevurdering har gitt økt bevissthet rundt skolens vurderingspraksis og at flere skoleeiere og skoler har utviklet en felles vurderingskultur. Komiteen vil peke på at innføring av nasjonale prøver, bedre vurderingspraksis, vurdering for læring, samt forskning og evalueringer, er viktige tiltak for mer kunnskap og kompetanseutvikling om vurdering.

Komiteen vil peke på viktigheten av tydelig ledelse av læringsprosesser og en vurderingspraksis hvor elevene får konkrete tilbakemeldinger. Komiteen mener det derfor er positivt at elementer fra satsingen «Bedre læringsmiljø» er integrert i den skolebaserte kompetanseutviklingen i klasseledelse på ungdomstrinnet.

Komiteen viser til at en i enkelte fylker har innført gjennomgående dokumentasjon av opplæringen både i skole og i lærebedrift. Dokumentering av egen opplæringsaktivitet er nyttig både for å kvalitetssikre opplæringen og sikre elever og lærlingers rettssikkerhet. Komiteen mener behovet for gjennomgående dokumentasjon er spesielt viktig i fleksible opplæringsløp, og registrerer at departementet vil sende på høring et forslag til forskriftsregulering av krav til gjennomgående dokumentasjon i utdanningsprogrammene elektrofag, teknikk og industriell produksjon samt bygg- og anleggsteknikk.

Komiteen viser til OECDs internasjonale studie av undervisning og læring (TALIS) fra 2009. Av denne fremgår det at tilbakemeldingskulturen i det norske skolevesenet ikke er tilfredsstillende. Dette

gjelder både tilbakemeldinger mellom elev og lærer, og mellom skolens faglige ledelse og pedagoger:

- 15 pst. av lærerne har aldri deltatt i faglig eller yrkesmessig utvikling.
- Mer enn syv av ti lærere kontrollerer ikke at elevene har forstått det de har jobbet med.
- 25 pst. av lærerne får ingen faglig tilbakemelding fra pedagogisk ledelse.
- Seks av ti lærere mener at faglig dårlig arbeid blir tolerert ved den skolen de arbeider.
- Syv av ti rektorer svarer at de sjelden eller aldri observerer sine ansatte.
- Seks av ti rektorer gir sjelden eller aldri råd til lærerne om hvordan de kan bli bedre.

Komiteen er positiv til at det satses på Vurdering for læring, som gis i 187 kommuner fordelt på alle 19 fylker og 48 private skoler.

Komiteen mener at TALIS-rapporten peker på flere viktige utfordringer for grunnskolen og at tilbakemeldingskulturen i den norske skolen bør styrkes. Komiteen mener det er viktig å utvide satsingen slik at hele Skole-Norge får delta i Vurdering for læring.

Komiteen vil også peke at TALIS-rapporten viser at det er behov for en langt bedre kultur for tilbakemelding til lærerne fra pedagogisk ledelse/ rektor, og vil understreke betydningen av behovet for opplærings tilbud innen skole og klasseledelse.

Komiteen peker i den forbindelse på de gode resultatene fra rektorutdanningen, og at dette er et tilbud som kan bidra til å løfte tilbakemeldingskulturen i norsk skole.

Komiteen viser til endringene i opplæringsloven fra 2009 om individuell vurdering i grunnskolen og videregående skole, og vil peke på prinsippene for vurdering. Flertallet mener det er viktig å ha læring og utvikling som mål for vurdering slik at vurdering gir informasjon som elevene kan bruke i sitt læringsarbeid underveis i opplæringen. Vurderingen må være løpende og systematisk både med hensyn til faglig utvikling og orden og oppførsel. Vurderingsarbeidet skal ikke være tilfeldig, og det skal følges opp. Vurderingen skal være et grunnlag for å tilpasse opplæringen, og det må være et krav at elevene får vite hva de mestrer og hva de må få til bedre for å øke sin kompetanse. Flertallet vil understreke viktigheten av at elever får vurdering som angir retning for utvikling og som stimulerer til motivasjon og nysgjerrighet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser for øvrig til forskning

ved UiB (Samdal/Diseth) som viser at karakterer fører til at ungene blir mer oppmerksom på prestasjoner istedenfor mestringsglede og at dette har en negativ effekt for læringen. Utdanningsforbundet presenterte 3. mai 2013 en undersøkelse som viste at åtte av ti lærere mener at skriftlige karakterer vil virke demotiverende og føre til et for stort prestasjonspress på elevene. Flertallet er tilhengere av en kunnskapsbasert kunnskapspolitikk og vil lytte til forskere og lærerne. Flertallet er derfor motstandere av å innføre karakterer på barnetrinnet og vil heller framheve tydelig, jevnlig og systematisk undervisvurdering som mest læringsfremmende for elever i barneskolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at det i elevundersøkelsen flere ganger har kommet frem at elevene ofte får liten eller ingen tilbakemelding på sine skoleresultater. Disse medlemmer vil peke på at gode og korrekte evalueringer og tilbakemeldinger på elevens arbeid er av vital betydning for å få ut elevens potensial i de ulike fagene. Dette må i langt større grad bli en naturlig del av skolehverdagen, slik at elevene får vite hvilket faglig nivå de befinner seg på, og hva de må jobbe mer med. Disse medlemmer vil innføre karakterer i fagene matematikk, engelsk og norsk fra 5. klasse som et supplement og mener at dette, sammen med grundig tilbakemelding underveis, vil bevisstgjøre både elever og lærere med hensyn til tilbakemeldingskultur og resultatoppnåelse. Karaktersetning er et gjennomprøvd nasjonalt system, og disse medlemmer mener det vil bidra til en bedre og mer treffsikker tilbakemeldingskultur fra 5. klasse i barneskolen å innføre karakterer.

2.3.4 Tilpasset opplæring

Komiteen mener tilpasset opplæring er viktig. Det er sammenheng mellom skolens evne til å tilpasse opplæringen og elevens læringsutbytte.

Komiteen viser til at plikten til tilpasset opplæring skal bidra til å gi en god og forsvarlig opplæring ut fra den enkeltes forutsetninger og innebærer at skolen gjennom læringsmiljøet, metodebruk og pedagogikk aktivt tar hensyn til variasjoner blant elever. Tilpasset opplæring skapes gjennom læringsmiljøer med varierte arbeidsoppgaver, lærestoff, arbeidsmåter, læremidler og organisering.

Intensivopplæring i overgangsprosjektet i Ny GIV er et ekstraordinært tiltak i siste halvdel av 10. trinn rettet mot elever med særlig svake faglige prestasjoner.

Komiteen peker på at mange lærere i overgangsprosjektet har tilegnet seg gode pedagogiske

verktøy for tilpasset opplæring av svakt presterende elever.

Komiteen mener at erfaringsspredning fra Ny GIV-prosjektet og den skolebaserte kompetansehevingen som gjennom strategien for ungdomstrinnet skal tilbys ved alle skoler med ungdomstrinn de neste fire årene, er positivt og vil støtte opp under dette.

Komiteen mener det er positivt at arbeidsmåter og metoder fra Ny GIV-skoleringen også blir brukt overfor elever og fag på andre trinn i grunnskolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til en analyse fra Statistisk sentralbyrå (SSB) som påviser en tydelig sammenheng mellom resultatene fra nasjonale prøver i regning og matematikk og standpunkt karakter på 10. trinn. Nær 80 pst. av elevene som oppnådde det laveste mestringsnivået ved nasjonale prøver på 8. trinn, fikk karakteren en eller to i standpunkt matematikk på 10. trinn. 80 pst. av elevene som oppnådde mestringsnivå fem på nasjonale prøver, fikk karakteren fem eller seks i matematikk standpunkt. Disse medlemmer mener dette understreker at det vil, for de berørte elevene, være langt mer hensiktsmessig å sette inn hjelpetiltak allerede i 8. trinn, og ikke i 10. trinn, slik regjeringen gjør i Ny GIV. For å forebygge frafall i videregående opplæring mener disse medlemmer det må være mulig å fange opp og følge opp elever som sliter faglig, tidligere i ungdomsskolen.

Disse medlemmer mener at for å kunne gi elever med dysleksi og dyskalkuli reelt tilpasset opplæring må lærere og lærerstudenter ha god kompetanse i å avdekke elever som sliter med dette, samt ha kunnskap om virkningsfulle tiltak.

Disse medlemmer viser til at det er bred enighet om at en av skolens viktigste oppgaver er å lære alle barn å lese, skrive og regne skikkelig. Dette er avgjørende basisferdigheter for å kunne mestre fremtidig arbeids- og samfunnsliv. På bakgrunn av dette er disse medlemmer overrasket over at regjeringen fortsatt opprettholder kuttet i tilskuddet til hjelpemidler til elever med dysleksi.

Disse medlemmer mener en sterkere innsats må til for å fange opp elevenes nivå fra en tidligere alder, dette både for lettere å kunne tilby ekstra hjelp til de svakere elevgruppene, og for å fange opp elever på et høyt nivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2013 som reelt øker handlingsrommet til kommunene med 3 mrd. kroner. Disse medlemmer mener det muliggjør flere in-

vesteringer i viktig utstyr for at elevene skal tilbys undervisning av høy kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative statsbudsjett for 2013 hvor det ble foreslått bevilget 20 mill. kroner for å gjeninnføre tilskuddet til hjelpemidler til elever med dysleksi.

DIFFERENSIERING

Komiteen viser til Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap, som gjennomgår forskning om elevenes læringsutbytte når de har spesialundervisning innenfor ulike organisatoriske rammer. Komiteen mener det er viktig at kommunene og fylkeskommunene har høy bevissthet og kunnskaper om effekter og resultater av ulik organisering av spesialundervisningen.

Komiteen viser til at departementet vil utarbeide en veileder for hvordan opplæringsloven § 8-2 skal forstås, hvilke handlingsrom skolene har, og at nivådeling skal være et tema for det nasjonale tilsynet i perioden 2014–2017. Komiteen vil understreke at det av opplæringsloven § 8-2 følger at elevene skal organiseres i klasser eller i basisgrupper og at denne organiseringen skal ivareta elevenes behov for sosial tilhørighet.

Komiteen mener skolens organisering av opplæringen må skje ut fra en faglig og pedagogisk vurdering, og vil peke på at læreren har stor metodefrihet.

Komiteen mener elever må få utfordringer tilpasset sitt nivå med et godt tilpasset undervisningsopplegg. Komiteen mener det må være skolen og lærerne som, innenfor lovverket, vurderer hvordan opplæringen skal organiseres og om nivådeling er hensiktsmessig ut fra faglige og pedagogiske kriterier. Komiteen anerkjenner at dette kan være krevende vurderinger, og mener det derfor er positivt at Utdanningsdirektoratet kommer med en veileder som klargjør hva som gir god læring og hva som ikke gir en læringseffekt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at det ikke er belegg i forskningen for at faglig nivådeling over tid vil ha positiv effekt på elevenes læringsutbytte. Flertallet mener det er andre pedagogiske virkemidler som har langt større effekt på elevenes læring enn nivådifferensiering.

Flertallet viser til at det er åpning i dagens lovverk for å dele elever inn i grupper for å nå læringsmål dersom dette gjøres på en måte som er til beste for elevenes læring. Men inndelingen må ikke

gjøres permanent og det må være mulig å bevege seg mellom gruppene i takt med faglig utvikling. Flertallet understreker at elevene ikke kun lærer av læreren, men også i samspill med andre elever. Forskning viser at både faglig svake og sterke elever profitterer på opplæring i heterogene grupper.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at forventninger til elevene er svært viktig for elevens prestasjoner. Er forventningene for lave, blir resultatene deretter. Dette er en av grunnene til at nivådeling i skolen etter dette flertallets mening må benyttes med varsomhet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til artikkelen «Matte-suksess med nivådelt undervisning» på forskning.no den 9. januar 2013. Der presenteres ulike prosjekt som er utført for å finne ut hvilke resultater nivådelt undervisning gir. Resultatene viser klart at nivådeling er en godt egnet måte å gjennomføre tilrettelagt undervisning på. Disse medlemmer viser til at det er vanlig å ha variasjoner i barnas modning innen matematikkforståelse på opptil fire år i én og samme skoleklasse. Det kan derfor være vanskelig for læreren å legge opp undervisningen slik at alle elevene får utbytte av den.

Disse medlemmer mener at nivådifferensiering vil føre til at elevene får undervisning etter sitt faktiske nivå, og dermed få større mulighet til å lære å forstå faget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at dette dokumenteres i samme artikkel, sitat:

«Bård Knutsen er universitetslektor i naturfag fagdidaktikk ved Program for lærerutdanning på NTNU. Han har gjort en studie med differensiering av elever på tiende trinn på en ungdomsskole, slik at elevene kom i grupper med andre på samme faglige nivå som seg selv i naturfag og matematikk.

Hans hovedfokus var de høyt presterende elevene i naturfag.

– Alle elever, også de flinkeste, har krav på å få møte utfordringer de kan strekke seg etter, sier han.

Flinke misliker gruppearbeid

– En vanlig praksis ved gruppearbeid har vært å gruppere de flinke med de svake. Tanken bak er gjerne god. De flinke elevene får styrket sin kompetanse gjennom å forklare for de som sliter.

– Læreren får en hjelpelærer for de som ikke er fullt så flinke, og oppnår avlastning i en hektisk hverdag. Denne praksisen fører ofte til at mange flinke elever misliker gruppearbeid, sier Knutsen.

Flinke elever er gjerne ambisiøse og ønsker å oppnå gode resultater. En blandet gruppesammenset-

ning kan dermed resultere i at de flinke elevene velger å gjøre mesteparten av gruppearbeidet alene for å sikre seg et godt resultat.

De svakeste slipper å bidra i læringsprosessene, og oppnår heller ikke noe læringsutbytte. For både de flinke og de svake elevene er utbyttet av gruppearbeidet utilfredsstillende og heller ikke etter intensjonen.

Alle lærer mer

Resultatet av nivådelingsstudien var uventet positivt. Både de svakeste og de sterkeste elevene i disse fagene hadde positive opplevelser med nivådelte undervisning.

– Lærerne opplevde dette som sterkt. Når de ble tvunget til å tilpasse undervisningen til det faktiske nivået på elevene, så de tydelig hvor mye enkelte slet med faget. Det viste seg at elever på alle nivå var positive til slik nivådeling i naturfagundervisningen.

– For å sitere en elev på den svakeste gruppen – «endelig skjønte jeg hva vi snakket om i timen», forteller Knutsen.

Bård Knutsen refererer også til forsøk i USA og Nederland med homogene høyt presterende elevgrupper. Når disse elevene får være i grupper med likesinnede, blir de mer opptatt av å utvikle seg sammen enn å konkurrere innbyrdes.»

FAGLIG STERKE ELEVER

Komiteen mener fellesskolen må ha som ambisjon å favne alle elever, og mener det er et mål å kombinere mange elever på de høyeste prestasjonsnivåene med få elever på de laveste prestasjonsnivåene. Komiteen mener det er et potensial for bedre å utnytte det handlingsrommet som eksisterer i dag for å gi tilpasset opplæring til faglig sterke elever, og komiteen peker blant annet på mulighetene for å ta fag på høyere nivå og mulighetene for fritak fra deler av opplæringen eller hele skoleår.

Komiteen viser til forsøket med virtuell skole i faget matematikk og til at Senter for IKT i utdanningen skal utvikle en nettbasert matematikk-skole som supplement til den ordinære undervisningen. Komiteen mener det er viktig å bruke erfaringene fra dette prosjektet og utvikle tilsvarende ordninger for flere fagområder.

Svært få elever gis i dag muligheten til å ta fag fra videregående nivå på ungdomstrinnet, og geografisk avstand til nærmeste videregående skole kan by på utfordringer ved gjennomføringen, men komiteen mener dette ikke er grunn nok til å avslå elevers ønske om å ta fag på høyere nivå. Komiteen mener at det bør utvikles digitale verktøy som bedrer muligheten for å beholde progresjonen i forseringen, og mener at dette må sees i sammenheng med forslaget om å videreutvikle den virtuelle matematikk-skolen. Komiteen mener fylkeskommunene aktivt bør legge til rette for at flere skoler kan samarbeide om å gi et tilbud til de ungdomsskoleelevene som ønsker å ta fag på videregående nivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke viktigheten av at rettigheten for flinke elever til å gå videre med pensum på høyere nivå, klargjøres. Disse medlemmer mener departementet må avklare så vel finansiering som organisering for denne elevgruppen, slik at denne rettigheten ikke lenger blir et tilfældighetenes spill.

Disse medlemmer mener flinke elevers rett til å ta fag på høyere nivå må slås fast i lovs form for å sikre likebehandling av elever, samt at ansvaret for finansiering av opplæringen må avklares.

Disse medlemmer har merket seg at Norge i internasjonal sammenheng har svært få elever i toppsjiktet, og at det her ligger en stor utnyttet ressurs. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at de som har behov for større utfordringer i skolen, må få det. Det er viktig at de høytpresterende elevene blir tatt vare på og fulgt opp i de ordinære undervisningstimene og ikke bare gis tilbud om ekstra utfordringer i valgfagtimer. Disse medlemmer peker videre på at loven om tilpasset opplæring er viktig å følge, og at dette arbeidet vil gjøres enklere ved en bedre kartlegging av elevenes kunnskaper i de ulike fagene.

2.3.5 Kvalitetsvurderingssystem

Komiteen viser til at formålet med Kvalitetsvurderingssystemet er å legge et godt grunnlag for å utvikle kvaliteten på opplæringen, og komiteen mener målet må være å skape en kultur som setter læring og utvikling på dagsordenen på alle nivåer i skolen.

Komiteen mener det er viktig å videreutvikle systemet slik at skolenes og skoleeierens evne til å bruke kunnskapen styrkes. Komiteen mener det derfor er positivt at departementet vil styrke læreres kompetanse til å bruke og følge opp nasjonale prøver, lærings- og karakterstøttende prøver. Komiteen understreker viktigheten av nær dialog med sentrale organisasjoner i utdanningssektoren, KS og skoleeierne, og at arbeidet med lokale utviklingsstrategier skjer i nær dialog med skolene og skoleeierne. Komiteen mener det er viktig å redusere unødvendig byråkrati i skolen og frigi tid til lærerne for å drive undervisning. Komiteen mener derfor det er positivt at mer av prøvegjennomføringen skal skje elektronisk.

Komiteen har merket seg at NIFUs rapport «Evaluering av nasjonale prøver som system» viser at kommuner som er aktive skoleeiere og som har godt samarbeid mellom lærere og skoleledere om den pedagogiske bruken av prøvene, vil ha mest utbytte av nasjonale prøver, og at en konklusjon i evalueringen er at arbeidet med de nasjonale prøvene ser

ut til å ha blitt en integrert del av arbeidet med å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter på de fleste skoler.

Komiteen mener det er viktig at alle ledd, skoleeier, skoleleder og den enkelte lærer, bruker informasjonen prøvene gir. Funnene i rapporten viser at lærere som jobber på store skoler, hvor ledelsen og lærergruppen samarbeider om gjennomføringen av nasjonale prøver, ser større nytte av prøvene enn lærere som arbeider på små skoler og er mer alene med å gjennomføre prøvene. Dette er et signal skoleeierne må ta på alvor og legge til rette for at lærere på alle skoler kan bruke resultatene på prøvene til å løfte elevenes ferdigheter.

Komiteen mener nasjonale prøver gir verdifull kunnskap om elevenes prestasjoner, men understreker at det er den gode pedagogiske etterbruken av resultatene som er avgjørende. Bedre kunnskap om enkeltelevers styrker og svakheter er viktig for å gjøre undervisningen mer treffsikker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at de nasjonale prøvene kan være nyttige styringsverktøy, og er tilfreds med at NIFUs «Evaluering av nasjonale prøver som system» viser at mange skoleeiere bruker informasjonen fra prøvene aktivt og bruker dem til å styre og utvikle skolen. Flertallet mener det er viktig å bruke det kunnskapsgrunnlaget vi har for å utvikle de nasjonale prøvene.

Flertallet presiserer at formålet med prøver og tester i skolen skal bidra til å sikre mer og bedre læring, og ikke fremme en prestasjonskultur basert på konkurranse og rangering av skoler. Flertallet er derfor tilfreds med at regjeringen har lagt bedre til rette for å bruke prøvene til utviklingsarbeid framfor kontroll av læringsresultater og at antallet prøver ble redusert. Flertallet ønsker ikke flere nasjonale prøver.

2.3.6 Ungdomsskolen

Komiteen viser til at mangelfulle kunnskaper fra ungdomsskolen er den enkeltfaktoren som har størst betydning for gjennomføringen av videregående opplæring. Komiteen viser til at Meld. St. 22 (2010–2011) Motivasjon – mestring – muligheter lanserte en rekke tiltak for en mer praktisk og variert ungdomsskole.

Komiteen mener ungdomsskolen må bli en mestringsarena for barn og unge. Komiteen vil ha mer praktisk arbeid og praksisrettet teori, og tilføring av ressurser for å kunne møte de store utfordringene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folke-

parti og Venstre vil ytterligere understreke at manglende mestring og motivasjon får ekstra store utslag på ungdomsskoletrinnet. Undervisningen er i for liten grad praksisrettet, og det er mange steder store utfordringer knyttet til bråk og uro. Det er grunn til å tro at dette er ting som forplanter seg videre og fører til at en har en dramatisk høy frafallsprosent i videregående. Disse medlemmer mener det ikke hjelper med tidlig innsats, hvor alle skal med i de første årene, når tiltakene avsluttes og elevene glemmes så snart de kommer til ungdomsskolen.

Disse medlemmer viser til sine merknader vedrørende ungdomstrinnet slik de fremkommer av Innst. 145 S (2011–2012).

RÅDGIVNING

Komiteen vil peke på at god rådgivning er viktig for at den enkelte elev skal kunne ta gode valg, øke gjennomføringen og hindre feilvalg.

Komiteen viser til at meldingen beskriver betydningen av at elever og studenter i hele utdanningsløpet har behov for en rådgivningstjeneste som kan gi god informasjon for å kunne ta gode valg. Undersøkelser (Markussen med flere 2008) viser at de som har fått god informasjon og rådgivning, i mindre grad gjør valg de angrer på.

Komiteen viser til at forskrift til opplæringsloven kap. 22 § 22-3 Utdannings- og yrkesrådgivning gir tydelig uttrykk for hvilke rettigheter en elev har, knyttet til rådgivning om utdanning, yrkestilbud og yrkesvalg. Komiteen understreker at skoleeier er ansvarlig for å oppfylle elevenes rettigheter til rådgivning.

Komiteen mener mange elever som ikke opplever mestring og sliter med motivasjonen, trenger god sosialpedagogisk hjelp. Det er derfor av stor betydning at denne kompetansen er tilgjengelig i rådgivningstjenesten på alle ungdomsskoler. For å kunne rådgi elever i hele landet om alle yrkesmulighetene som finnes, er det viktig at skoleeiere legger til rette for at elevene har tilgang til en rådgivningstjeneste med solid kompetanse også på utdannings- og yrkesrådgivning. Komiteen ser det derfor som svært viktig at det legges til rette for at den nødvendige kompetansen gjøres tilgjengelig på alle ungdomsskoler. Det er en utfordring for mange mindre skoler å skaffe seg rådgivere på begge disse kompetanseområdene.

Komiteen mener det er nødvendig å legge til rette for samarbeid på tvers av skoler, kommuner og forvaltningsnivå for å bygge opp god kompetanse på rådgivning. Fire av ti rådgivere på ungdomstrinnet har ikke anbefalt kompetanse for oppgaven, og komiteen mener at samarbeid med fylkeskommuner som har slik kompetanse, vil kunne avhjelpe denne utfordringen. Rådgivernettsverk vertikalt og horison-

talt vil noen steder kunne være en løsning, og rådgivningssentre med bred kompetanse vil andre steder kunne løse utfordringene. Karrieresentrene som er etablert rundt omkring i hele landet, er en viktig ressurs i så måte, og komiteen vil oppfordre skoler og skoleeiere til å etablere og videreutvikle et samarbeid med disse.

Komiteen har også merket seg forsøket med nettbasert rådgivningstjeneste som har vært prøvd i Troms fylkeskommune med stort hell. Komiteen mener dette er en ordning som med hell kan tas i bruk i flere kommuner og fylker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til betydningen av god rådgivning i skolen, både sosialpedagogisk rådgivning og utdannings- og yrkesveiledning. Det er utarbeidet veiledende kompetansekrav for rådgivere, og flertallet mener det er gledelig å registrere at de i økende grad blir benyttet av skoleeier. Flertallet mener det er viktig å videreføre kompetanseutviklingstilbud for rådgivere gjennom etter- og videreutdanningsstrategien Kompetanse for kvalitet. Videre vil flertallet peke på det gode, systematiske arbeidet utdanning.no gjør med utdannings- og yrkesveiledning, og at det er opprettet Enhet for karriereveiledning ved VOX.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Dokument 8:111 S (2011–2012), hvor det ble tatt til orde for etablering av en treårig profesjonsutdanning i karriereveiledning. Dette medlem mener etablering av en egen profesjonsutdanning innen utdannings- og yrkesrådgivning også vil være viktig for andre deler av samfunnet enn bare skolen.

ARBEIDSLIVSFAG OG UTDANNINGSVALG

Komiteen er kjent med at halvparten av landets kommuner har søkt om å få delta i forsøket med arbeidslivsfag. Komiteen vil understreke viktigheten av samarbeid med videregående skole og arbeidslivet, og viser til at det er utarbeidet en veiledning til faget.

Komiteen viser til at faget utdanningsvalg praktiseres ulikt, og evalueringen viser at faget ikke i vesentlig grad har bidratt til mer bevisste valg eller bedre gjennomføring. Komiteen mener det derfor er viktig å legge til rette for kompetanseutvikling for lærere og rådgivere i fagene arbeidslivsfag og utdanningsvalg.

Komiteen peker på at det i formålet med læreplanen i arbeidslivsfag står at elevene skal få kunnskap om krav som stilles til yrkesutøvelse, og gis praktisk trening og innsikt i hvordan arbeidslivet fun-

gerer. Hovedområdet Yrkesetikk og arbeidsmiljø har et eget kompetansemål som skal bidra til at elevene utfører arbeid i tråd med arbeidslivets etiske normer og retningslinjer. Komiteen mener det bør vurderes om veilederen til faget i større grad bør sette disse områdene i læreplanen i sammenheng med de rettigheter og plikter som gjelder i arbeidslivet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at valgfagene er bygd på allerede eksisterende fag i ungdomsskolen, og at bakgrunnen for dette var å legge til rette for at skolene skulle kunne veksle mellom ulike valgfag fra år til år. Flertallet har likevel merket seg at lærere uttrykker behov for kompetanseheving i enkelte av valgfagene, og vil derfor påpeke viktigheten av at skoleeier aktivt bruker etter- og videreutdanningsstrategien for å imøtekomme dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at arbeidslivsfaget er en introduksjon av yrkesfag på ungdomstrinnet som et alternativ til 2. fremmedspråk. Dette flertallet viser til at evalueringen av faget så langt har vært svært positiv og at den endelige evalueringen vil foreligge høsten 2013. Dette flertallet vil gå inn for å innføre arbeidslivsfaget som et obligatorisk tilbud dersom sluttevalueringen også er positiv.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil ikke innføre obligatorisk 2. fremmedspråk på ungdomstrinnet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er fortsatt uenige i den sterke styringen av hvilke valgfag som skal tilbys, som regjeringen har innført. Disse medlemmer mener det bør være fleksibilitet i hvilke valgfag den enkelte skole velger å tilby lokalt. Disse medlemmer viser til at det på den enkelte skole og i lokalmiljøet rundt skolene finnes mye kompetanse en med fordel kan dra nytte av for å tilby forskjellige valgfag. Disse medlemmer viser til Innst. 145 S (2011–2012) hvor Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmet forslag om å be regjeringen åpne for lokale tilpasninger når det gjelder hvilke valgfag som skal tilbys ved den enkelte skole.

2.3.7 *Realfag*

Komiteen viser til at det er bred enighet om realfagenes betydning og viktigheten av å satse på og styrke realfagene. Komiteen viser til strategiene «Et felles løft for realfagene» og «Realfag for fremtida 2010–2014». Komiteen peker på at den langsiktige og systematiske satsingen har gitt en positiv effekt, og mener det er viktig at det systematiske arbeidet med å styrke grunnleggende ferdigheter fortsetter.

Komiteen peker på utfordringene ved at mange realfaglærere i videregående skole vil gå av med pensjon de kommende årene. Komiteen vil understreke viktigheten av at det fortsatt jobbes systematisk med grunnleggende ferdigheter og tiltak som kan bidra til å øke rekrutteringen til realfagene. Komiteen mener det er positivt at regjeringen vil sette i gang med målrettet kompetanseutvikling for lærere på barnetrinnet for å øke elevenes kompetanse i matematikk og naturfag.

Komiteen viser til at vitensentrene og newtonrom kan være en viktig kilde til inspirasjon og motivere flere elever til å fordype seg i realfag. Komiteen mener det er positivt at ENT3R-programmet nå utvides til også å gjelde naturfag og at bruken av Lektor 2-ordningen skal økes.

Komiteen vil oppfordre skoleeiere og skoler til å delta i og bruke de nasjonale tiltakene for å øke motivasjonen for realfagene. Det er viktig at skoleeier og skoleledelse legger til rette for praktisk tilnærming til realfagene gjennom hele utdanningsløpet.

Komiteen registrerer at resultatene fra TIMSS 2011 viser at det er færre norske elever på de laveste mestringsnivåene, men at antall elever på de høyeste mestringsnivåene er på samme lave nivå i denne perioden. Det førstnevnte er positivt, mens det sistnevnte er en tydelig utfordring for norsk skole. Disse medlemmer mener vi nå endelig kan se resultater som peker i riktig retning, men at det er viktig å ha høyere ambisjoner for norsk skole.

Komiteen viser til at Kunnskapsløftet åpner for profilering av realfag i videregående skoler, og at det i mange fylkeskommuner er offentlige skoler som på ulike måter profilerer seg som realfagsskoler. Komiteen mener dette er positivt og bidrar til å koble teori og praksis tettere sammen i samarbeid med næringslivet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil særskilt vise til at regjeringen har startet et forsøk med den virtuelle matematikkskolen og foreslår å utarbeide veilednings- og støttemateriell for skolen om hvordan de bedre kan gi mer tilpasset opplæring og hva

som er faglig utfordrende for de faglig sterke elevene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, peker på at mange elever med særlige interesser og anlegg for matematikk og naturfag ikke får nok utfordringer i skolen. Dette flertallet vil understreke viktigheten av at disse møtes med høye forventninger, utfordringer og noe å strekke seg etter, slik at de får brukt det potensielt de har. Internasjonal forskning og norske erfaringer viser at elever lærer best over tid hvis de kan være i miljøer der de møter ulike faglige nivåer i kombinasjon med et godt læringsmiljø og et godt sosialt miljø. Dette flertallet vil advare mot en utvikling der man plukker ut noen elever til elitegymnas og frykter dette vil bidra til å gjøre realfag til et fag for spesielt utvalgte. Dette flertallet mener vi må ha langt høyere ambisjoner, og vil derfor prioritere tiltak som kan bidra til å løfte alle elevers matematikkunnskaper.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, peker på at resultatene fra de internasjonale undersøkelsene viser betydelige forbedringer i norske 10-åringers matematikkferdigheter, og at Norge nå er best av de nordiske landene. Dette viser at elever, lærere og foreldres innsats gir resultater, og at de tiltakene som er gjennomført virker. Dette flertallet mener dette gir inspirasjon til videre arbeid. Norsk skole har ikke på samme vis klart å løfte andelen elever som ligger på det høyeste mestringsnivået. Det er derfor viktig at vi også i årene framover har høye ambisjoner og prioriterer tiltak som ytterligere kan forbedre alle norske elevers realfagskompetanse. Dette flertallet er fornøyd med at regjeringen har utarbeidet en egen realfagsstrategi og tar ytterligere grep om utfordringene ved de tiltakene som fremmes i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at våren 2012 fikk 10,3 pst. av norske grunnskoleelever karakteren 1 på matematikk skriftlig eksamen i 10. klasse. Dette er en dobling fra skoleåret 2008–2009 da andelen lå på 5,1 pst. I den andre enden av skalaen har andelen elever med karakteren 6 blitt halvert fra 3,9 pst. i 2008–2009 til 1,8 pst. skoleåret 2011–2012. Disse medlemmer mener sviktende matematikkunnskaper er dramatisk for den enkelte elev, og at norsk skole har tydelige utfordringer knyttet til matematikkforståelse oppover i skolen.

Disse medlemmer vil minne om den betydelige utfordringen vi står foran knyttet til kvalifiserte matematikklærere når et stort antall lærere vil nå pensjonsalder de nærmeste årene. Dette underbygger viktigheten av å satse langt mer målrettet på kompetanseheving i matematikk for de lærerne som skal erstatte våre mest erfarne realfaglærere.

Disse medlemmer vil understreke at Norges velstand i stor grad bygger på realfagskompetanse. Både i det konkrete verdiskapende næringslivet og i offentlig sektor er det stor mangel på ingeniører. Ulike undersøkelser viser store sprik i behovet for ingeniører. Dette vanskeliggjør å tallfeste underskuddet eksakt. Navs bedriftsundersøkelse for 2013 viser at mangelen på ingeniører var 4 600 mot 8 000 for ett år siden. Disse medlemmer vil peke på at bedriftsforeningen Norsk Industri sier at på tross av tallene fra Nav er det fortsatt stort behov for ingeniører og sivilingeniører, dette til tross for at bedrifter og prosjekter flyttes utenlands.

Disse medlemmer vil peke på at selv om tallet viser et redusert behov, så gir mangelen et enormt effektivitetstap og hindrer verdiskaping. Disse medlemmer er opptatt av at det må legges bedre til rette for realfagsundervisning. Opprettelse av egne realfagsgymnas er et ledd i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at opprettelse av egne realfagsgymnas er et ledd i dette arbeidet.

Disse medlemmer er kjent med at internasjonale undersøkelser viser at tidligere tilbakegang er stoppet opp, og at det også finnes positive utviklingstrekk innenfor realfagene. Disse medlemmer mener allikevel det ikke vil være riktig å si seg fornøyd med realfagsnivået det norske utdanningssystemet i dag leverer. Disse medlemmer støtter hovedpunktene i regjeringens strategi «Realfag for fremtiden», men mener den bør suppleres med flere konkrete tiltak enn de regjeringen legger opp til.

Disse medlemmer er kjent med at noen skoler profilerer seg med realfag. Disse medlemmer mener dette styrker argumentet med å etablere skoler eller linjer med nasjonalt opptak for de beste realfagstalentene. Disse medlemmer er kjent med at mange norske videregående skoler har både fotball, håndball, friidrett og forskjellige skilinjener uten at det har redusert regjeringens entusiasme for å opprettholde videregående skoler med nasjonalt opptak for de beste idrettsutøverne. Disse medlemmer mener tvert imot at det ville være fornuftig om regjeringen gjennom Utdanningsdirektoratet gikk i dialog med noen av de fylkeskommunene som allerede driver videregående skoler med profilering av

realfag, med mål om å sørge for at opptakene til disse skolene kunne bli gjort nasjonale. En slik prosess burde gjerne følges av mål om å gi disse skoleeierne en styrket finansiering slik Toppidrettsgymnaset gis. Disse medlemmer mener det ikke er riktig om bare en del av landets realfagstalenter skal ha mulighet til å studere ved skoler som satser ekstra på realfagene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil vise til at de seks skoleforskerne som har skrevet TIMSS-rapporten «Framgang, men langt fram» konkluderer slik: «Til tross for den positive trenden er vi ennå langt fra målet om at norske elever skal ha gode kunnskaper i matematikk som vil hjelpe dem videre i dagligliv og yrkesliv». Videre skriver de: «Vi ligger fortsatt under det nivået vi hadde i 1995 på 8. trinn, og under skalamidtpunktet. Det som ble vurdert som svakt i 1995 kan vi ikke vurdere som sterkt i 2011.»

Disse medlemmer mener det er grunn til å merke seg at Sør-Korea og Finland er de to OECD-landene med flest elever på et høyt matematisk prestasjonsnivå og at over 52 pst. av de sør-koreanske og finske elevene presterer på nivå 4, 5 eller 6. Tilsvarende andel for OECD-området er 32 pst., og for Norge 28 pst. Undersøkelser om hvorfor norske ingeniørstudenter faller fra underveis eller er forsinket i studiet, konkluderer med at de var for dårlig rustet i emneområdet matematikk. Disse medlemmer vil videre påpeke at faget ikke bare er grunnleggende for ingeniørstudier, men også innen naturvitenskap, økonomi og informatikk.

Disse medlemmer mener det gir grunn til bekymring at de norske TIMSS-resultatene for 8. trinn fortsatt preges av svake faglige prestasjoner, også sett i forhold til de andre landenes resultater. Det kan være flere faktorer som har gjort at fremgangen er størst for 4. trinn, men en mulig årsak er at det som en følge av Kunnskapsløftet er fokus på grunnleggende ferdigheter fra første skoledag.

Disse medlemmer ser det som en utfordring for matematikkprestasjonene at det i norsk skole legges for lite vekt på klassisk matematikk, som aritmetikk og algebra, og at det i stedet fokuseres på «hverdagsmatematikk». Noen av de samme utfordringene ser man i Finland, selv om de har prestasjoner langt over Norge.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Venstre viser til forslag i Dokument 8:100 S (2012–2013) om opprettelse av realfagsgymnas og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av nasjonale videregående skoler innen realfag.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Arbeiderpartiet har programfestet «at alle fylker legger til rette for at elevene kan spesialisere seg på realfag på høyt nivå.» Disse medlemmer ser det som positivt at flere fylker har etablert skoler med realfaglig profil, og hadde forventet at spesielt Arbeiderpartiet hadde vært positive til slike etableringer, siden nestlederen i partiet har uttalt seg om dette til media, og i tale til Arbeiderpartiets landsstyre den 12. februar i år uttalte følgende:

«Vi foreslår dessuten at alle fylker skal ha minst én videregående skole som spesialiserer seg i realfag.»

Disse medlemmer registrerer at Arbeiderpartiet til tross for sitt landsmøtevedtak savner konkrete forslag på hvordan og hva de vil gjøre for å innfri sitt ønske om å opprette fylkesvise realfagsskoler.

Komiteen er oppmerksom på at det fra ulike faglige hold pekes på at det er et generelt behov for å øke innsatsen innen områder som tallforståelse og algebra. Bakgrunnen for dette er at disse to områdene regnes som grunnleggende for å videreutvikle kunnskap innen matematikk.

Komiteen forutsetter at departementet følger opp når lærerplanene i matematikk nå skal revideres.

2.3.8 *Norskfaget*

Komiteen vil understreke viktigheten av at elevene lærer å lese og skrive godt norsk. Å mestre norsk skriftspråk er avgjørende både for videre studier og for å fungere i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. Det har vært et uttalt tverrpolitisk satsingsmål å sørge for en god lese- og skriveopplæring i skolen.

Komiteen er derfor glad for at den internasjonale undersøkelsen PIRLS 2011 viser at elevene på 4. og 5. trinn har vist en betydelig framgang i lesing, og nå ligger over det internasjonale gjennomsnittet. Komiteen har merket seg at framgangen er størst for de faglig svakeste elevene.

Komiteen mener disse resultatene viser viktigheten av å fortsette den systematiske satsingen på tidlig innsats og tilpasset opplæring.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, mener det er viktig å styrke lærernes kompetanse, og viser til at det er igangsatt en økt satsing på etterutdanning av lærere i klasseledelse, regning, skrivning og lesing på ungdomstrinnet som en

oppfølging av strategien «Motivasjon og mestring for bedre læring».

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er alarmerende at mange går ut av grunnskolen uten å ha tilfredsstillende kunnskaper på dette området. Særlig gjelder dette gutter hvor 1 av 5 går ut av grunnskolen uten å kunne lese og skrive. Disse medlemmer finner dette særdeles bekymringsverdig og mener satsingen på lese- og skrivekunnskaper må intensiveres betraktelig.

Samtidig vet komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre at flere av disse elevene sliter med å forholde seg til to målformer. Disse medlemmer har forståelse for at elever som sliter med lesing og skrivning har særlig utfordringer her. Disse medlemmer mener det er viktigere at alle elever lærer og behersker en målform bra, enten nynorsk eller bokmål. Elevene bør selv få velge om de ønsker at norskopplæringen skal foregå på bokmål eller nynorsk, med mulighet for å velge den andre målformen som valgfag på ungdomsskole og videregående nivå.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre går også imot fjerning av sidemålskarakteren i den videregående skolen.

Komiteen vil understreke viktigheten av å ha to sidestilte målformer.

Komiteen vil understreke at nynorsk er en viktig del av norsk kulturarv, og erkjenner at det er behov for nye tiltak for å gi nynorsk hovedmål en sterkere stilling. Når mange ungdommer i språklige grenseområder, som f.eks. i Valdres, velger å forlate nynorsk som hovedmål til fordel for bokmål i videregående opplæring, bidrar dette både på kort og lengre sikt til å svekke nynorsk. Komiteen mener det er nødvendig med en språklig bevisstgjøring, særlig i de deler av Norge som har med sterke nynorsk tradisjoner, for å motvirke at barn og unge skifter målform til bokmål. Nynorskens fremtid og stilling er avhengig av at de deler av landet som har denne målformen som et naturlig førstevalg, beholder denne gjennom hele opplæringsløpet.

Komiteen vil understreke viktigheten av at elevene møter bredden av det norske språket gjennom hele skolegangen, og at begge målformer må brukes også i andre fag enn norsk. Komiteen mener det er viktig å sikre en bred og god opplæring i begge målformer i skolen, og er imot tiltak som medfører en nedprioritering av arbeidet med sidemål.

Komiteen mener det derfor er bekymringsfullt at mange elever bytter hovedmål fra nynorsk til bok-

mål gjennom opplæringsløpet, og imøteser departementets tiltak for å styrke nynorsk som hovedmål.

Komiteen mener det er viktig å introdusere nynorsk tidligere i utdanningen, og deler departementets mål om at alle elever skal lese flere tekster på nynorsk. Komiteen viser til at ny læreplan for norskfaget vil fastsettes for skoleåret 2013–2014.

Komiteen vil også støtte tiltak som skal bidra til bedre tilgang på læremidler på nynorsk og mener lærebøker på nynorsk i andre skolefag enn norsk, for bokmåselever, vil bidra til at alle elever kan få bedre kjennskap til nynorsk og et mer positivt forhold til målformen. Dette innebærer at bokmåselevne kan introduseres for nynorsk på et tidligere stadium enn i dag.

Komiteen viser til at Kunnskapsdepartementet har nedsatt en ressursgruppe for å styrke nynorsk som hovedmål, og mener det er viktig med mer kunnskap om årsakene til at elever skifter hovedmål fra nynorsk til bokmål gjennom skoleløpet. Komiteen ser frem til å diskutere forslagene som ressursgruppen legger frem.

Komiteen vil understreke viktigheten av at lærerutdanningene og etter- og videreutdanningene må sikre lærere med høy faglig kompetanse også i nynorsk.

Komiteen har også forventning til at Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringen skal spille en aktiv rolle i utvikling av tiltak for fornyelse av undervisning i sidemålet og kompetanseutvikling hos lærere.

2.3.9 *Kompetanse- og utviklingstiltak*

Komiteen viser til at det er etablert flere nasjonale sentre som skal bidra til økt motivasjon og interesse for sine respektive fagområder. Sentrene skal også bistå og samarbeide med høyere utdanningsinstitusjoner om kompetanseutviklingstiltak.

2.3.10 *Læreren*

Komiteen vil understreke lærerens betydning i skolen. Faglig sterke og kompetente lærere bidrar positivt til elevenes læring og løfter både flinke og svake elever. Rekruttering av nok kvalifiserte lærere er en avgjørende faktor i arbeidet med å styrke kunnskapen og kvaliteten i skolen.

Lærerne er profesjonsutøvere som innenfor rammene av nasjonal og lokal styring skal ha frihet til å legge opp undervisning, og komiteen mener at høye forventninger til profesjonelle pedagoger må følges opp med gode rammevilkår og tilstrekkelige ressurser fra fellesskapets side.

REKRUTTERING

Komiteen ser det som en stor utfordring å rekruttere nok lærere til norsk skole i årene framover. Komiteen viser til at prognosene fra SSB ble opp-

datert i 2012 og at med dagens lærertetthet vil det være en betydelig underdekning i grunnskolen i 2020.

Komiteen peker på at frafallet fra lærerutdanningene er bekymringsverdig. Komiteen viser til at undersøkelsene Følgegruppen for lærerutdanningsreformen har gjort, kan tyde på at frafallet er noe lavere på GLU-ene enn på de tidligere allmennlærerutdanningene. Komiteen mener det er ønskelig med økt gjennomstrømming og mener at hvis man skal lykkes med å møte behovet for nye lærere, må man både rekruttere flere og sikre at man beholder de lærerne man har i skolen.

Komiteen er tilfreds med at søkningen til lærerutdanningene har økt betydelig og registrerer at læreryrket har fått økt status i befolkningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, ser det som en svært viktig oppgave å fortsette et målrettet rekrutteringsarbeid for å sikre nok lærere til norsk skole i årene fremover. Solid faglig kompetanse er nødvendig for å gi både trygghet og stolthet, og for å kunne differensiere opplæringen på en god måte. Flertallet viser til den brede satsingen for å øke statusen og bedre rekrutteringen til læreryrket som er gjennomført gjennom partnerskapet GNIST.

Flertallet viser til at prognosene fra SSB ble oppdatert i 2012 og at med dagens lærertetthet vil det være en underdekning på 9 000 årsverk i grunnskolen i 2020. Men det vil samtidig være en overdekning av årsverk fra PPU-utdannede og faglærerutdannede, og dette gir i sum en prognose på 4 200 årsverk i underdekning i 2020.

Flertallet er glad for at regjeringen har prioritert arbeidet med å øke rekrutteringen til yrket og sammen med GNIST-partene øke statusen og omdømme til læreryrket. Dette har gitt gledelige resultater, og flertallet viser til at søkningen til lærerutdanningene har økt med 59 pst. i kampanjeperioden. Tilsvarende økning for all høyere utdanning i samme periode er 27 pst.

Flertallet er i den sammenheng tilfreds med at det blant annet er startet oppbygging av et varig system for etter- og videreutdanning for lærere gjennom strategien «Kompetanse for kvalitet», plan for skolebasert kompetanseheving på ungdomstrinnet, at det er opprettet flere studieplasser, at det er etablert et pilotprosjekt med sentre for fremragende undervisning i lærerutdanningene og at departementet siden 2009 har gjennomført kampanjer i samarbeid med partnerne i GNIST, som har bidratt til rekruttering av flere lærere.

Flertallet mener det er viktig at regjeringen har prioritert å styrke kommuneøkonomien og viser

til at kommunesektorens inntekter fra 2005 har økt med 67,6 mrd. kroner. Flertallet er glade for at kommunene har prioritert å ansette flere lærere, og viser til at antall årsverk til undervisning i grunnskolen har økt med 2 531 siden 2005 og at antall årsverk i videregående opplæring har økt med 1 656 i samme periode.

Flertallet ønsker å gi anerkjennelse til den viktige innsatsen kompetente og engasjerte pedagoger legger ned i norsk skole hver eneste dag. Flertallet mener det har vært et viktig bidrag til økt rekruttering at regjeringen har bidratt til å skape en større arbeidsro i norsk skole.

Flertallet mener det er viktig at nyutdannede pedagoger får god veiledning, og viser til «Avtale mellom Kunnskapsdepartementet og KS om veiledning av nytilsatte nyutdannede pedagoger i barnehagen og skolen» fra 2009. Her er partene enige om behovet for systematisk veiledning og oppfølging de første årene pedagogene er i arbeidslivet. Flertallet peker på at det har vært en positiv utvikling, og mener det er svært positivt at 86 pst. av skolene og 92 pst. av skoleeiere med nyutdannede lærere vinteren 2012 oppga at de hadde et opplegg for veiledning.

Flertallet viser til at regjeringen gjennom ny og forbedret lærerutdanning har lagt til rette for at nye lærerkandidater har mer faglig fordypning og en mer spesialisert kompetanse enn tidligere. Stortinget lovfestet i juni 2012 at det skulle stilles kompetansekrav til undervisning. Dette vil, sammen med etter- og videreutdanningsstrategien, bidra til at lærere er faglig trygge og oppdatert.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre har også merket seg statistikk fra Samordna opptak som viser at 5-årig integrert lærerutdanning har en vekst i søkning på 15 pst., mens grunnskolelærerutdanning 5.–10. trinn har en økning på 6 pst., og grunnskolelærerutdanning 1.–7. trinn kan registrere en nedgang på 5 pst. Disse medlemmer mener det er foruroligende at denne stortingsmeldingen ikke varsler noen tiltak for å håndtere denne situasjonen.

Disse medlemmer er opptatt av at det må satses på å rekruttere til læreryrket også fra andre yrkesgrupper med relevant utdanning. Disse medlemmer mener det i langt større grad må legges til rette for fleksible gjennomføringsmodeller for å ta PPU både for dem som allerede er i læreryrket og som mangler dette, og for studenter på masterstudiet for å bidra til økt rekruttering til læreryrket.

Disse medlemmer er svært bekymret over søkningen til de nye fireårige lærerutdanningene og at så mange studenter slutter første året. I stortingsmeldingen vises det til at Norge kan komme til å

mangle 15 000 lærere i 2020. Disse medlemmer vil påpeke at det er et nasjonalt ansvar å legge til rette for at alle elever som begynner på skolen, kan bli undervist av velkvalifiserte lærere. Faren for alvorlig lærermangel synliggjør etter disse medlemmers oppfatning at det må skje endringer både for å motivere flere ungdommer til å ta utfordringen og satse på lærerutdanning, og for å kvalitetssikre opptaket slik at de studentene som begynner på lærerutdanningene, er seg bevisst det studievalget de har gjort.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre mener det er uforsvarlig av regjeringen å ikke ta initiativ til å etablere faglig tyngre lærerutdanninger og et 5-årig masterløp for alle lærere. De nye fireårige lærerutdanningene har vist seg å mangle appell, og verst er situasjonen for grunnskolelærerutdanningen rettet mot 1.–7. trinn. At søknadssvikten er størst her, gir ytterligere grunn til ettertanke når vi kjenner betydningen av dyktige lærere i den meget avgjørende begynneropplæringsfasen.

Disse medlemmer mener på bakgrunn av dette at det haster med tiltak som kan høyne statusen både til utdanningen og yrket. Disse medlemmer er opptatt av at en ny masterutdanning for lærere skal inkludere et forskningsarbeid og gi bedre innsikt i lærernes arbeidsoppgaver. Slik vil disse partier at lærerutdanningene skal tiltrekke seg flere og mer ambisiøse søkere og samtidig forberede fremtidens lærere enda bedre på skolehverdagen.

NYE KARRIEREVEIER

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener dessuten at nye karriereveier i skolen der lærere gis mulighet til å utvikle spesialkompetanse på prioriterte fagområder, er av stor betydning for å beholde flinke lærere der elevene er, i klasserommet, og for å beholde ambisiøse lærere i skolen. Disse partier foreslår derfor at det legges til rette for faglig videreutvikling for lærere som leder til nye stillingsbenevnelser som lærerspesialist eller lektorspesialist og som innbærer økt lønn. Det må også utformes kvalifiseringsløp som fanger opp yrkesfaglærere.

Disse medlemmer vil her vise til at det er disse partiers syn at staten skal finansiere et slikt lønnsloft for spesialistlærerne. Disse medlemmer mener arbeidet med nye karriereveier nå må gis høy prioritet, også fordi dette vil tilføre skolen verdifull kompetanse og bidra til å heve kvaliteten på undervisningen. Disse medlemmer vil understreke at den endelige utformingen av nye karriereveier skal skje i nært samarbeid med lærerorganisasjonene

og KS, men at staten må ta initiativ til at arbeidet for etablering av nye karriereveier kan komme i gang snarest mulig.

Med bakgrunn i dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS og lærerorganisasjonene for å utforme og innføre nye karriereveier for lærere.»

Disse medlemmer mener det er behov for å se en rekke skolepolitiske tiltak i sammenheng for å kunne lykkes langt bedre med rekruttering av lærere. Disse medlemmer mener det må gjøres tiltak både med selve utdanningen, hvordan nyutdannede ivaretas i sin første jobb og ikke minst lærerrollen.

Disse medlemmer viser til behovet for en helhetlig strategi for å sikre mange nok lærere i tiden som kommer, jf. oppdaterte prognoser fra SSB om fremtidig lærermangel. Selv om søkertallene for grunnskolelærerutdanningene sett under ett øker, er det fortsatt en betydelig utfordring knyttet til frafall i utdanningene. Disse medlemmer er videre svært bekymret for de lave søkertallene til barnehagelærerutdanningen og grunnskolelærerutdanningen for 1–7. trinn.

Disse medlemmer viser til at det er behov for mer enn en reklamekampanje for å sikre tilstrekkelig rekruttering. Disse medlemmer viser til Dokument nr. 8:68 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 239 (2006–2007), om å utarbeide forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i grunn- og videregående skole. Disse medlemmer beklager at nevnte representantforslag ikke ble vedtatt av Stortingets flertall, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig iverksette forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i barnehage og grunnopplæring.»

Disse medlemmer viser til at det ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) i 2020 vil mangle 15 000 allmennlærere i skolen. Tall Aftenposten har hentet inn, viser at 169 nye lærerstudenter hoppet av siden studiestart i fjor høst (2012) ved de største lærerutdanningsstedene. Ved de samme lærestedene ble det i 2012 opprettet 140 nye studieplasser. Disse medlemmer mener dette viser at det er behov for å se en rekke skolepolitiske tiltak i sammenheng for langt bedre å kunne lykkes med rekruttering av lærere. Disse medlemmer mener det må gjøres tiltak både med selve utdanningen, hvordan nyutdannede ivaretas i sin første jobb og ikke minst lærerrollen. Skal man lykkes med å møte det behovet som er for

flere lærere, må man rekruttere flere til å bli lærere, og det må sikres at man beholder eksisterende lærere i skolen. Disse medlemmer har som grunnholdning at en god skole er helt avhengig av gode og mange nok lærere. Læreren er skolens viktigste ressurs, og disse partier vil derfor sette inn de store tiltakene på lærerne.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at det i Sverige nå innføres to karrieretrinn for lærere. Bakgrunnen er at svenske myndigheter ønsker å gjøre læreryrket mer attraktivt. Betegnelsen som skal brukes på stillingene er førstelærer og lektor. Disse medlemmer mener flere muligheter for karrieresteg kan være et bidrag til å heve statusen ved læreryrket. I dag er mulighetene for karrieresteg få. Staten bør derfor innføre dette i samarbeid med partene. Det vil være en forutsetning at et slikt grep ikke medfører økte utgifter for kommunene, men at staten står for finansieringen.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Universitetet i Oslos Institutt for lærerutdanning og skoleforskning har undersøkt hva som er årsaken til at lærere velger å forlate yrket allerede som ganske nyutdannede. Tallene viser at mer enn hver tredje nytilsatt lærer slutter i yrket innen kort tid. Forskerne fulgte 5 700 lærere som fikk sin første jobb i perioden 2006–2011. Forskerne anbefaler å satse på gode støtteordninger for nyansatte lærere.

Dette medlem mener det, for å beholde lærere i skolen, er avgjørende at de gis en best mulig start på jobbkarrieren. Man må unngå det praksissjokket nyutdannede lærere opplever når de møter virkeligheten i klasserommet. Det er behov for bedre praksis, men det er også behov for mer praksis. En obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår vil være et avgjørende bidrag til dette. I dag tilbyr lærerutdanningene, alene eller i samarbeid med andre, et frivillig opplegg for veiledning av nyutdannede lærere i alle fylker. Dette medlem mener det ikke er tilstrekkelig med et frivillig tilbud om mentorordning. Det bør være en klar ambisjon og mål om å gjøre en mentorordning i form av et introduksjonsår obligatorisk for alle nyutdannede lærere.

Dette medlem mener det også bør vurderes nærmere om introduksjonsåret bør avsluttes med en sertifisering. I tillegg til et personlig program med utvikling, støtte og profesjonell dialog og veiledning vil det da innføres en vurdering av prestasjon mot profesjonelle standarder. Nyutdannede lærere må i løpet av det første året i skolen oppfylle kravene i disse standardene.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstres stortingsrepresentanter i desember 2012 fremmet et representantforslag om å øke antallet undervisningspersonell med doktorgrad og sikre flere karriereveier i skolen, jf. Dokument 8:27 S (2012–2013). Et av hovedpoengene i representantforslaget dreide seg om en adaptasjon av den svenske modellen med «førstelektorer» og «førstelærere» som nye karriereveier i norsk skole, og å sette av midler på statsbudsjettet for å innføre flere karriereveier og belønne høyere formell kompetanse hos lærerne. I dokumentet ble det tatt til orde for en egen karrierereform for skolesektoren fra høsten 2014.

Dette medlem viser til at følgende konkrete forslag ble fremmet i Dokument 8:27 S (2012–2013):

«-Stortinget ber regjeringen innføre et prøveprosjekt med ekstra lønnstilskudd for doktorgradsutdannede personer som underviser i grunnsopplæringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2013.

-Stortinget ber regjeringen legge fram sak om flere karriereveier i skolesektoren, samt tiltak for å øke antallet doktorgradsutdannede personer inn i skolen.

-Stortinget ber regjeringen legge til rette for en gjennomgang og modernisering av stillingskategoriene for undervisningspersonell, slik at stillingskategoriene bedre reflekterer kompetanse og faglig bakgrunn. Arbeidet skal gjøres i samråd med partene i skolesektoren.»

Dette medlem viser til at ved siden av Venstre var det kun Kristelig Folkeparti som støttet disse forslagene ved voteringen om Innst. 213 S (2012–2013) i Stortinget 21. mars 2013.

Dette medlem merker seg at Høyre i forbindelse med debatten om dokumentet uttrykte støtte til intensjonen i representantforslaget, men at partiet på daværende tidspunkt ikke kunne slutte seg til de konkrete forslagene fordi partiet mente «at dette må utredes nærmere, og det er behov for å ha en dialog med lærernes organisasjoner og kommunesektoren, som har arbeidsgiveransvaret».

Dette medlem er tilfreds med at Høyre nå endelig har utredet dette ferdig, og falt ned på at det er fornuftig å sette av midler på statsbudsjettet til å innføre flere karriereveier og belønne høyere formell kompetanse hos læreren, samt igangsette innføringen av nye stillingsbetegnelser i skolen. Dette medlem konstaterer at dette ligger svært tett opp mot tankegangen i de konkrete forslagene i Innst. 213 S (2012–2013) som ikke fikk Høyres stemmer ved votering i Stortinget relativt nylig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener faglig kompetente lærere er viktige bidrag til elevens læring. Det er ikke

tvil om at rekruttering av kvalifiserte lærere er helt avgjørende for å styrke kunnskapen og kvaliteten i skolen. Det er svært alvorlig at hver tredje kommune nedprioriterer videreutdanning av lærere, slik en undersøkelse fra Utdanningsforbundet viser. Fylkesmennene har også gitt tilbakemeldinger om at hvor godt tilbud man får, avhenger av hvor i landet man bor. Disse medlemmer mener at en ambisiøs og kontinuerlig etter- og videreutdanning av lærere er avgjørende, og det må settes inn nødvendige tiltak for å lykkes. Staten må i dialog med KS sørge for at kommunene følger opp og prioriterer videreutdanning av lærerne.

Disse medlemmer mener det bør være en rett, men også en plikt til etter- og videreutdanning.

For å få dette til mener komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre at statens andel av spleiselaget mellom staten, arbeidsgiver og den enkelte lærer må økes til 60 pst. I dag dekker staten 50 pst., arbeidsgiver dekker 25 pst., mens de resterende 25 pst. må dekkes av læreren selv.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det ikke er til å komme forbi at statusen på et yrke henger sammen med lønn. I 2003 ble forhandlingsansvaret overført fra staten til kommunene. Det pålegger derfor kommunene et stort ansvar i å bidra til at lærerstatusen heves. Det er på den lokale skole, i den enkelte kommune, at lærermangelen vil merkes. Derfor er det også i kommunenes interesse at flest mulig søker seg til lærerutdanningen og at flest mulig ferdigutdannede lærere velger å bli i læreryrket. Staten har også et ansvar for å gjøre kommunene i stand til å tilby gode lønns- og arbeidsvilkår gjennom tilstrekkelige overføringer til kommunene. Disse medlemmer mener staten, i dialog med KS, må finne nødvendige grep for å heve statusen ved læreryrket.

Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:55 S (2012–2013) om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole hvor det er fremmet 10 forslag for å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole, jf. også punkt 2.5 nedenfor.

Disse medlemmer fremmer forslagene 1, 2, 6, 7 og 10 i dokumentet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at varianter av samtlige forslag i nevnte dokument tidligere har vært behandlet i Stortinget etter initiativ fra de respektive opposisjonspartier.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer forslag 5 i dokumentet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer forslag 9 i dokumentet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til representantforslaget og fremmer forslagene 3 og 4 i dokumentet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre har en annen modell for veiledning av nye lærere, samt en mer åpen innfallsvinkel til sertifisering enn Kristelig Folkeparti, og velger derfor ikke å støtte forslag 3 og 4 i dokumentet.

I stedet fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en sertifiseringsordning for lærere i samråd med berørte parter i skolesektoren, som skal sees i sammenheng med rett og plikt til kompetanseheving.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle nytilsatte lærere reelt omfattes av en veiledningsordning.»

ETTER- OG VIDEREUTDANNING

Komiteen mener at videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet» har vært og er et viktig tiltak for å sikre en kontinuerlig etter- og videreutdanning av lærere. Komiteen mener det er bekymringsfullt at hver tredje norske kommune nedprioriterer videreutdanning av lærere, slik en undersøkelse fra Utdanningsforbundet viser.

Komiteen mener det er viktig å fortsette den langsiktige satsingen på kompetanse- og utviklings tiltak.

Komiteen viser til at det er skoleeiers ansvar å sørge for å ha riktig og nødvendig kompetanse i sine skoler, jf. opplæringsloven § 10-8. Komiteen vil understreke at det er bred politisk enighet om behovet for å løfte lærernes kompetanse. Kompetanseutvikling blant ansatte er et viktig arbeidsgiveransvar, og komiteen forventer at skoleeierne prioriterer kompetanseutvikling.

Komiteen peker på at det i dag er 1 800 årsverk ufaglærte lærere i skolen. Komiteen mener det derfor er svært positivt at regjeringen foreslår å kartlegge lærerkompetansen for å sikre at ressurser brukes best mulig. Komiteen mener det er viktig

at dette skjer raskt, og forventer at relevante aktører blir inkludert i prosessen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen i 2012 økte den statlige andelen av kostnadene for etter- og videreutdanning fra 40 til 50 pst. Flertallet viser til at det i statsbudsjettet for 2013 i tillegg ble varslet en omprioritering for å imøtekomme søknader utover 1 850. Skoleeier har godkjent 1 937 søknader for 2013/2014. I tillegg har 3 600 lærere gjennom Ny GIV-satsningen fått kompetanseutvikling i sentrale områder i norsk og matematikk.

Flertallet er glade for økningen på 20 pst. siden ordningen ble lagt om, og vil oppfordre kommunene til å bidra med flere søknader slik at enda flere lærere kan få viktig videreutdanning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at skoleeier har et selvsagt ansvar for å sikre sine ansatte tilfredsstillende kompetanseheving, men vil samtidig understreke at også statlige myndigheter har et minst like selvsagt ansvar for å bidra til dette.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen i noen grad har etterkommet opposisjonspartiernes ønske om å få på plass en systematisk ordning for videreutdanning av lærere, men at dimensjonene i ordningen er langt under det disse partier har tatt til orde for. Disse medlemmer vil understreke at det er behov for en forpliktende opptrappingsplan for hvordan man kan øke antallet lærere som omfattes av systemet for videreutdanning ut over regjeringens ambisjonsnivå på ca. 1 900 lærere pr. år. Dersom alle lærere i norsk skole skal få videreutdanning i en eller annen form, vil det med dagens finansieringsnivå ta et sted mellom 30 og 40 år i henhold til regjeringens ambisjoner – og det er etter disse medlemmers mening ikke godt nok.

Disse medlemmer viser til at ca. 3,6 pst. av lærerårsverkene, eller ca. 9 000 lærere i norsk grunnskole, mangler undervisningskompetanse for de trinnene de underviser på. Disse medlemmer mener kvalifiserte lærere i skolen er nødvendig for å gi elevene den kompetansen de fortjener å ha etter fullført skolegang. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til Dokument 8:87 S (2011–2012), jf. Innst. 386 S (2011–2012), om et videreutdanningsløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse. Et slikt kompetanseløft skal komme i tillegg til den eksisterende videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet», og innebære en tidfestet plan for hvordan alle tilsatte i skolen med

undervisning som oppgave kan få fullgod undervisningskompetanse.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre et særskilt videreutdanningsløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse.»

KOMPETANSEKRAV

Komiteen mener generelt at målet må være at alle lærere i norsk skole skal ha relevant kompetanse i de fagene de underviser i, også på barnetrinnet. Betydningen av tidlig innsats og å gi alle elever positive mestringsopplevelser på skolen understreker behovet for faglig sterke lærere fra første dag.

Komiteen viser til at det i St. Meld. nr. 11 (2008–2009) Læreren – rollen og utdanningen ble foreslått krav om 30 relevante studiepoeng for å undervise i norsk/samisk og matematikk på barnetrinnet, 60 relevante studiepoeng for å undervise i norsk/samisk, matematikk og engelsk og 30 relevante studiepoeng i de fleste andre fagene på ungdomstrinnet og 60 relevante studiepoeng i de fleste fag i videregående skole. Lovendringene ble vedtatt av Stortinget i 2012, og komiteen er kjent med at forskriftsarbeidet er i gang.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til regjeringens forslag om å heve kompetansekravene for lærere. En rekke nasjonale og internasjonale undersøkelser viser at norsk skole fortsatt har betydelige utfordringer. Altfor mange elever forlater grunnskolen uten å ha tilegnet seg gode nok grunnleggende ferdigheter og med så svake faglige kunnskaper at de mangler forutsetning for å mestre videregående opplæring. Disse medlemmer vil påpeke at forskningen er entydig på at lærernes kompetanse er avgjørende for å kunne heve elevenes læringsutbytte og gjøre skolen til en bedre lærings- og mestringsarena for alle elever.

Disse medlemmer vil dessuten fremheve hvilken avgjørende viktig rolle skoleeier og skoleleder spiller, når det gjelder rekruttering og sammensetning av lærerkorpset i kommunen og på den enkelte skole. Fleksible løsninger der lærere deler sin stilling mellom flere skoler, kan bidra til å sikre flere elever bedre kvalifiserte lærere.

Disse medlemmer mener derfor at kompetansekravene til lærere på barnetrinnet på sikt bør skjerpes slik at det kreves 60 studiepoeng i fagene norsk, matematikk og engelsk, og at det i øvrige fag bør stilles krav om 30 studiepoeng. Disse medlemmer mener det er av stor betydning at elevene møter toppkvalifiserte lærere fra første klasse der be-

gytteropplæring i lesing og regning er dominerende aktiviteter.

Tilsvarende er disse medlemmer oppmerksom på at ungdomstrinnet oppleves krevende for mange elever og stiller lærerne overfor en rekke utfordringer faglig og didaktisk. Dette krever etter disse medlemmers oppfatning at kompetansekravene på ungdomstrinnet likestiller fagene. Målet må være krav tilsvarende 60 studiepoeng i alle lærens undervisningsfag i ungdomsskolen.

Disse medlemmer viser til at det er tverrpolitisk enighet om at læreren er den viktigste ressursen for elevenes læring. Disse medlemmer mener derfor at det er av stor betydning at lærerne som underviser i skolen, skal ha den utdanningen som gir best mulig læringsutbytte for elevene. Med bakgrunn i dette ønsker ikke disse medlemmer å gi permanent fritak fra de nye kompetansekravene for dagens lærere med tidligere godkjent utdanning. Et fritak fra kompetansekrav, slik det er utformet i forslaget, vil medføre at mange lærere vil undervise i flere tiår på gammel godkjenning, noe som vil påvirke skoletilbudet til tusenvis av elever.

Disse medlemmer vil fremholde at etter- og videreutdanning av lærere skal være både en plikt og en rettighet. Da er det ikke naturlig eller nødvendig med varig unntak fra de nye kompetansekravene. Lærere som underviser i skolen i dag og som ikke tilfredsstillt kompetansekravene, må sikres etter- og videreutdanning slik at kravene kan oppfylles. Disse medlemmer mener dette må følges opp gjennom en forpliktende plan for etter- og videreutdanning. Det må fastsettes en overgangsperiode basert på behov og tilgjengelig kapasitet på etter- og videreutdanning for lærere. Dagens etter- og videreutdanningstilbud må i denne sammenheng utvides vesentlig.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Venstre viser også til følgende merknad fra disse partier i forbindelse med behandlingen av Prop. 84 L (2011–2012) om lærerutdanningen:

«Disse medlemmer mener derfor at kompetansekravene til lærere på barnetrinnet på sikt bør skjerpes slik at det kreves 60 studiepoeng i fagene norsk, matematikk og engelsk, og at det i øvrige fag bør stilles krav om 30 studiepoeng. Disse medlemmer mener det er av stor betydning at elevene møter toppkvalifiserte lærere fra første klasse, der begyneropplæring i lesing og regning er dominerende aktiviteter.

Tilsvarende er disse medlemmer oppmerksom på at ungdomstrinnet oppleves krevende for mange elever og stiller lærerne overfor en rekke utfordringer faglig og didaktisk. Dette krever etter disse medlemmers oppfatning at kompetansekravene på ungdomstrinnet likestiller fagene. Målet må være krav tilsva-

rende 60 studiepoeng i alle lærerens undervisningsfag i ungdomsskolen.»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen ikke har ambisjoner om eller legger til rette for å heve kompetansekravene til 60 studiepoeng i fagene norsk, matematikk og engelsk for lærere på barnetrinnet. Dette skjer til tross for at meldingen tydelig understreker betydningen av lærere med høy kompetanse og tidlig innsats.

Disse medlemmer er opptatt av at lærerne har formell kompetanse i de fagene som de underviser i på alle klassetrinn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at høy faglig og pedagogisk kompetanse hos læreren er den viktigste faktoren for elevenes læring. Læreren må derfor kunne ta kompetente og pedagogisk baserte valg av digitale læremidler som øker elevenes muligheter til å nå sine læringsmål.

Disse medlemmer mener det er bekymringsfullt at digitale ferdigheter, digital kompetanse og pedagogisk bruk av IKT ikke har fått en selvfølgerlig plass i lærerutdanningene. Resultatet er at nyutdannede lærere er unødvendig usikre og det er en åpenbar fare for at skolen ikke makter å viske ut digitale skiller.

Disse medlemmer har merket seg at direktøren ved Senter for IKT i utdanningen har uttalt seg sterkt kritisk om lærerutdanningenes bidrag til å høyne lærernes kunnskaper på IKT-området. Norsk skole trenger lærere som minst er på høyde med elevene. Disse medlemmer ser det som naturlig at lærernes digitale kompetanse kartlegges, og der det påvises mangler, tilbys kompetanseheving. Det må også etableres nasjonal etter- og videreutdanning for lærere på dette området.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil vise til at vi trenger et digitalt kompetanseløft for lærere og skoleledere. Disse partier mener derfor at vi ikke trenger flere forsøksprosjekter. Vi må alternativt bruke ressursene på å etablere en nasjonal modell som sikrer alle lærere digital kompetanse. Dette må skje gjennom fokusert digital opplæring samt ved at pedagogisk bruk av digitale læremidler blir en del av alle lærerutdanninger på alle nivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at regjeringens strategi og tilbud til etter- og videreutdanning av lærere er for kostbar for skoleeierne. Det er både ønske om og langt større behov for etter- og videreutdanning av

lærere enn det som er tilbudet i dag. Disse medlemmer mener dette er en vesentlig grunn til at tilbudet ikke blir mer brukt av skoleeiere.

Disse medlemmer ser for seg et langt mer fleksibelt opplegg enn dagens tilbud og viser til at flere kommuner driver god etter- og videreutdanning i egen regi.

Disse medlemmer vil vise til at Rambøll i en rapport til Utdanningsdirektoratet i 2011 konkluderte med at forskjellene mellom prioriteringene lokalt øker og at kommuner med høy grad av økonomisk handlefrihet prioriterer etter- og videreutdanning vesentlig (77 pst.) høyere enn kommuner med lav økonomisk handlefrihet. Disse medlemmer mener denne forskjellen er urovekkende og er bekymret for at dette vil skape en todeling i Skole-Norge; kommuner som systematisk følger opp sine lærere med nødvendige kompetansehevingstiltak og kommuner som ikke kan tilby dette.

Disse medlemmer er lite tilfreds med at regjeringen ikke har innsett betydningen av å få realisert et kompetansehevingssystem som ivaretar rett og plikt til etter- og videreutdanning for norske lærere. Behovet er udiskutabelt, og regjeringens bevilgninger til etter- og videreutdanning er langt fra tilstrekkelig. Disse partier har gjentatte ganger etterlyst økt dimensjonering og foreslått økt statlig medfinansiering slik at mange flere lærere kan få tilbud. Samtidig har vi pekt på nødvendigheten av mer fleksible kompetansehevingstilbud og vist til hvordan bl.a. Sogn og Fjordane fylke, gjennom tett samarbeid mellom skoleeiere og regionale høyskoler, har evnet å inkludere en meget høy andel av lærerne og til langt lavere kostnader sammenlignet med kostnader ved det sentralt initierte tilbudet.

Disse medlemmer mener rett og plikt til etter- og videreutdanning også må bygge på erfaringene fra Sogn og Fjordane, for det er en realitet at gjennomføringen må ta hensyn til at det ofte ikke finnes kvalifiserte lærervikarer å sette inn. Skolebasert og praksisnære utdanningsmodeller er viktig for å skjerme elevene og gi dem en best mulig opplæring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser videre til Dokument 8:145 S (2009–2010), jf. Innst. 26 S (2010–2011), om å øke den statlige finansieringen knyttet til dagens ordning for videreutdanning av lærere, for på denne måten å bidra til at flere lærere får videreutdanning. Disse medlemmer merker seg at kunnskapsministeren – til tross for sin tidligere gjentatte avvisning av forslag om økt statlig finansieringsandel – i 2011 endelig gikk inn for at staten skal ta en noe større del av regningen for videreutdanning av lærere, og således gav sin støtte til intensjonen i nevnte representantforslag.

Disse medlemmer viser til at staten har økt sin støtte til videreutdanning av lærere fra 40 til 50 pst., mens lærerne må bidra med 5 pst. mer av kostnadene fra og med høsten 2012. Kommunene må på sin side dekke 25 pst. Etter disse medlemmers mening burde staten bidratt med mer enn 50 pst. av kostnadene i en overgangsperiode for å få opp antallet lærere som tar videreutdanning. Det er også uheldig å skyve en større del av regningen over på lærerne. Disse medlemmer vil bemerke at det ikke er av vond vilje at mange kommuner ikke har evnet å bidra med flere midler til lærernes kompetanseheving.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det finnes eksempler på hvordan god videreutdanning av lærere kan gjennomføres til en helt annen kostnad enn det som regjeringen legger opp til i sitt tilbud. Vinteren 2010 hadde Karmøy kommune 84 lærere i videreutdanningsprogram i samarbeid med Høgskulen Stord-Haugesund og sparte da 7 mill. kroner i forhold til statens opplegg. Ifølge beregninger gjort av Karmøy kommune på det tidspunkt, måtte de dekke rundt 220 000 kroner pr. lærer som ønsket å benytte seg av statens videreutdanningstilbud. Kommunen får da bare råd til å la 7–8 lærere benytte seg av dette tilbudet. Utdanningsforbundet i Karmøy støtter også kommunens måte å løse videreutdanningstilbudet på og mener at statens tilbud er altfor dyrt for kommunene.

TIDSBRUK

Komiteen har merket seg at dokumentasjonsbyrden har økt de senere årene og har ført til en uhenksmessig byråkratisering av lærerrollen. Komiteen mener lærere må få bruke tiden på det som er skolens kjerneoppgaver, nemlig å gi god tilpasset opplæring for alle elever. Komiteen støtter derfor lovforslaget fra regjeringen om å kutte halvårsrapporten for spesialundervisning. Det innebærer at lærerne skal skrive 50 000 færre rapporter i året.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at Kunnskapsdepartementet har samarbeidet med de nasjonale GNIST-partene om oppfølgingen av Tidsbruksutvalgets rapport, og at GNIST-partene nasjonalt sammen har tatt initiativ til at dette arbeidet også blir prioritert og fulgt opp lokalt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til regjeringens oppfølging av Tidsbruksutvalgets rapport, jf. Meld. St. 19 (2009–2010). Disse medlemmer viser til at et

av hovedankepunktene disse partier hadde mot regjeringens oppfølging av rapporten, var den manglende finansieringen av tiltakene utvalget foreslo. Disse medlemmer viser bl.a. til følgende merknad i Innst. 219 S (2010–2011).

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at Tidsbruksutvalgets rapport inneholder en rekke anbefalinger til både sentralt og lokalt nivå (stat og skoleeier/skoleleder). Regjeringens oppfølging av rapporten – Meld. St. 19 (2009–2010) – innebærer imidlertid kun en oppfordring til lokalt nivå (skoleeier og skoleledere) om at anbefalingene fra utvalgets rapport skal følges. Etter disse medlemmers mening er dette for defensivt. Dersom man virkelig skal lykkes med å redusere tidstyveriet i skolen, er det nødvendig å i større grad legge til rette for at skoleeiere og skoleledere faktisk kan gjennomføre tiltakene det anbefales at de skal gjennomføre. I de aller fleste tilfeller vil dette innebære et behov for utvidede økonomiske ressurser. Disse medlemmer vil understreke at hovedutfordringen i forhold til tidstyvene i skolen – slik disse medlemmer ser det – ikke primært ligger på lokalt nivå, men at staten har et hovedansvar i denne sammenheng.

Disse medlemmer merker seg i denne forbindelse at meldingen foreskriver at '[g]jennomføring og omfang av de foreslåtte tiltakene som er omtalt i meldingen, vil bli tilpasset de årlige budsjettforslagene og Stortingets behandling av disse'.

Disse medlemmer vil minne om at en rekke av anbefalingene til skoleeier/skoleleder innebærer økte kostnader, og at meldingen således burde innebære en større grad av forpliktelse fra statens side når det gjelder en mulig realisering av disse anbefalingene.

For disse medlemmer er det åpenbart, gitt kommunenes rolle som skoleeier, og derigjennom finansieringsansvar for grunnskolen, at dersom disse tiltakene skal realiseres, så må det stilles forpliktende finansiering fra statens side. Meldingen er også svært tydelig med hensyn til å plassere hovedansvaret for god utnyttelse av tidsbruken på skoleeier og skolene selv, mens det gis få forpliktende signaler om hvordan statlige myndigheter skal legge til rette for nettopp dette. Disse medlemmer mener dette er en generell svakhet ved meldingen.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at disse partier på denne bakgrunn fremmet forslag om å be regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en konkret finansiell opptrappingsplan for de tiltakene som anføres å kreve «vesentlige offentlige bevilgninger» i Tidsbruksutvalgets rapport.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre etterlyser fortsatt en slik finansiell opptrappingsplan. Disse medlemmer viser videre til forslaget om å opprette et partsammensatt «regelråd» – som skal etterprøve konsekvenser av nye regler og endringer i eksisterende regler i skolesammenheng, med sikte på å redusere byråkratiet og frigjøre mer tid til lærernes kjerne-

funksjoner i skolen – fremmet i denne innstillingen, og vil i tillegg fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et konkret måltall – 25 pst. – for reduksjon i antall byråkratiserende statlige rundskriv, forskrifter mv. i skolesammenheng.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at man på tross av de tiltakene Stortinget vedtok i forbindelse med Meld. St. 19 (2009–2010) Tid til læring – oppfølging av Tidsbrukutvalgets rapport, fortsatt får tilbakemeldinger fra lærere som fortviler over tidsbruken i skolen. Tilbakemeldingene viser at man fortsatt er langt fra målet om å frigjøre lærerens tid og ressurser til å være lærere.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre mener derfor det er behov for et regelråd som kan etterprøve konsekvenser av nye regler og endringer i eksisterende regler i skolesammenheng, med sikte på å redusere byråkratiet og frigjøre mer tid til lærernes kjernefunksjoner i skolen.

ANDRE YRKESGRUPPER

Komiteen mener også det vil være et viktig tiltak å få andre yrkesgrupper inn i skolen. Det må i sterkere grad tas på alvor at det samfunnet man ser utenfor skolen, også gjenspeiles i skolen. Et barns behov for voksenkontakt, en å snakke med, en som ser, stopper ikke utenfor skoledøra. Det å få barnevernsfaglige og sosialfaglige ressurspersoner og kanskje også vernepleiere inn i skolen, ville vært en stor hjelp. For å få det til må det settes inn en nasjonal, systematisk satsing for hvordan man kan få andre yrkesgrupper inn i skolen. Det er viktig at andre grupper blir brukt på riktig måte, slik at de ikke blir en erstatning for lærerrollen.

LÆRERUTDANNINGENE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er glad for at førstevalgssøkere til lærerutdanningene siden 2008 har økt med 59 pst. Flertallet har merket seg at søkningen til GLU 1–7 har ligget stabilt siden oppstarten, men at det har vist seg at dette ikke er et tilstrekkelig antall til å fylle alle de planlagte studieplassene. Flertallet mener det gir grunn til å dele bekymringen til følgegruppa, og peker særlig på at det er for liten geografisk spredning av søkningen og at det er en utfordring at det er en for stor andel av søkere som ikke oppfyller de formelle kvalifikasjonskravene. Etter flertallets mening vil tiltak rettet mot økt søkning

til GLU 1–7 i distriktene, økt mobilitet blant studentene og økt andel kvalifiserte søkere til utdanningen kunne avhjelpe situasjonen. Flertallet ser derfor frem til den politiske oppfølgingen av rapportene fra Følgegruppen for lærerutdanningsreformen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre viser til at mange av utfordringene som også ble bekreftet av NOKUTs gjennomgang av allmennlærerutdanningen i 2006 – herunder rekruttering, frafall, små fagmiljøer og manglende sammenheng i innholdet i utdanningene – fortsatt gjør seg gjeldende for grunnskolelærerutdanningen.

Disse medlemmer har blant annet merket seg at Følgegruppen for lærerutdanningsreformen i rapport nr. 3 (2013) understreker følgende: «Følgegruppa er sterkt uroa for rekrutteringa til grunnskulelærerutdanningane. Auken i talet på studentar som vel GLU er mindre enn den nasjonale studentauken, samtidig som fråfallet frå utdanninga er stort.» Parallelt med dette viser altså de siste tallene fra Samordna opptak at søkertallene til 5-årig integrert lærerutdanning har økt med 15 pst. siste år.

Disse medlemmer viser til en tidligere rapport fra Følgegruppen for lærerutdanningsreformen, rapport nr. 1 (2011), hvor det fremgår at en «vurdering og rask avklaring på spørsmålet om femårig lærerutdanning og eventuell modell for denne, er nødvendig».

Disse medlemmer mener at tiden er overmoden for en avklaring og en frist for når grunnskolelærerutdanningen skal bli en femårig, mastergradsbasert utdanning. En utvidelse av lærerutdanningen til en femårig mastergrad er nødvendig for å skape tilstrekkelig rom for faglig fordypning, sammenheng, profesjonsforståelse og nok praksis – og for reelt å kunne nå målet om en forskningsbasert utdanning. En utvidelse av utdanningen er en forutsetning for også å øke kvaliteten på innholdet i utdanningen. I tillegg vil en utvidelse kunne høyne yrkets status, øke rekrutteringen og redusere frafallet. I sum vil en mastergradsbasert lærerutdanning kunne løse en rekke av utfordringene som fortsatt eksisterer til tross for endringene i utdanningen etter behandlingen av St.meld. nr. 11 (2008–2009).

Disse medlemmer vil understreke at som en følge av en utvidelse av utdanningen er det naturlig å utvide omfanget av praksis, profesjonsfaget og en avsluttende skriftlig oppgave. Dette vil gi en mulighet til å gjøre justeringer i dagens utdanning, blant annet med tanke på å øke attraktiviteten og redusere frafallet. Den endelige fordelingen av studiepoeng i det femte året i grunnskolelærerutdanningen bør først fastsettes etter en bred høringsrunde i løpet av overgangsperioden frem til en utvidet utdanning skal

tre i kraft, bl.a. basert på erfaringene fra prøveprosjektene med femårig mastergrad for lærerutdanningen.

Disse medlemmer viser i denne forbindelse også til følgende merknader fra representantene fra Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet i Innst. S. nr. 185 (2008–2009):

«Disse medlemmer merker seg at til tross for ønsket om mer faglig fordypning og praksis velger departementet å gå inn for en fortsatt fireårig utdanning. Hvorvidt den nye utdanningen skal være en femårig mastergrad er i noen grad diskutert i meldingen. Disse medlemmer merker seg at departementet mener at det "er nødvendig å veie flere hensyn mot hverandre før endelig beslutning tas om den nye lærerutdanningens lengde". Disse medlemmer merker seg at departementet tar til orde for å gradvis utvikle femårige tilbud, bl.a. slik at det innen 2014 skal tilbys 800 studieplasser i masterstudier særlig tilpasset behov på barne- og ungdomstrinnet.

Disse medlemmer merker seg videre at departementet vil nedsette et sakkyndig utvalg som skal utrede flere aspekter ved en mastergradsutdanning, samt "om og eventuelt når det er hensiktsmessig med en full overgang til en femårig lærerutdanning for alle lærere til grunnskolen". Ut fra dette er det således fortsatt uklart hvilken lengde departementet mener er optimal for den nye utdanningen, både med hensyn til utdanningens status, grad av fordypning og øvelse, samt læringsutbyttet for elevene. (...)

Disse medlemmer merker seg at en av hovedinnvendingene fra departementet knyttet til en utvidelse av lærerutdanningen er at kompetansenivået ved institusjonene ikke er tilfredsstillende med hensyn til å tilby en lærerutdanning på mastergradsnivå. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til komiteens åpne høring i forbindelse med saken 20. februar 2009, hvor det fremkom informasjon fra Universitets- og høyskolerådet (UHR) om at institusjonene selv mener at de vil kunne klare å bygge opp slik kompetanse innen 2014, forutsatt en statlig satsing og strategi på området.

Disse medlemmer ser at en femårig lærerutdanning ikke kan innføres fullt ut omgående, men mener at det må være mulig å stadfeste at en slik utdanning skal tre i kraft etter en overgangsperiode frem til 2014. Tiden frem til da – overgangsperioden – må blant annet benyttes til å styrke kompetansen ved institusjonene og hos lærerutdannerne. Disse medlemmer mener hovedtrekkene i Regjeringens forslag kan ligge fast, selv om utdanningen blir femårig i stedet for fireårig.

Disse medlemmer merker seg for øvrig at departementet hevder at det er "uvisst om utvidet studietid for alle vil føre til økt eller redusert søkning" til studiet. Disse medlemmer mener at en mastergradsgivende utdanning – og dermed utvidet studietid – er avgjørende viktig for å øke utdanningens og yrkets status og attraktivitet, og dermed også søkningen til utdanningen og yrket. Et redusert antall kandidater i innføringsfasen, slik departementet anslår at potensielt sett vil kunne være tilfelle, vil etter disse medlemmers mening kunne kompenseres for gjennom tiltak som informasjonskampanjer, forsterket videreutdanning for lærerne i skolen mv.»

Disse medlemmer viser til at flere institusjoner allerede har utviklet femårige utdanningstilbud, og at det er sannsynlig at man i løpet av få år – for eksempel allerede fra 2016/2017 – fullt ut kan gjøre grunnskolelærerutdanningen om til en femårig mastergrad. Tiden frem til da – overgangsperioden – må blant annet benyttes til å styrke kompetansen ved institusjonene og hos lærerutdannerne.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en melding om endringer i grunnskolelærerutdanningen slik at det blant annet legges mer vekt på praksis og forbedringer relatert til utdanningens innhold, og at det samtidig stadfestes en klar tidsfrist for overgang til en femårig, mastergradsbasert grunnskolelærerutdanning.»

Disse medlemmer viser til at det er langt flere søkere til de femårige lærerstudiene ved årets Samordna opptak. Dette viser at studentene er opptatt av å få en best mulig utdanning for læreryrket. I tillegg til å gi bedre utdannete lærere vil masterutdanning bidra til å heve læreryrkets status.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 22 (2011–2012) fremmet forslag om å be regjeringen legge om lærerutdanningene til et 5-årig masterstudium med vekt på faglig fordypning og kombinasjon teori/praksis gjennom hele studiet.

2.3.11 Likestilling

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser med bekymring på at over 80 pst. av skolene oppga at de ikke hadde noen spesielle tiltak for å oppmuntre elever til å velge utradisjonelt (Sintef 2010). Rapporten peker spesielt på mangelen på tiltak for å redusere den skjeve rekrutteringen til fag- og yrkesopplæring. Etter flertallets mening er det derfor positivt at det er startet et kompetanseutviklingsopplegg for rådgivere med vekt på kjønnsutradisjonelle valg. Flertallet er også positivt til at det skal utarbeides en faglig veileder som skal omfatte kjønnsutradisjonelle valg.

Flertallet viser til at det er stort behov for økt rekruttering til de fleste yrkesfaglige linjene i de fleste fylkene i Norge. Mange unge mennesker med talent og evner innen yrkesfag får ikke stimulert og foredlet disse, og det gjøres derfor mange feilvalg.

Elever som begynner på yrkesfaglige linjer har i dag mulighet til å endre kurs ved å ta et studieforberedende påbyggingskurs. Denne veien er mer eller mindre stengt for elever som har gått to eller tre år på

studieforberedende og som ønsker å gå over på en yrkesfaglig opplæring. Flertallet er derfor glad for at regjeringen vil samle erfaringer med overganger fra studieforberedende til yrkesfaglige utdanningsprogrammer og vurdere å legge denne muligheten inn i tilbudsstrukturen.

Flertallet mener at det bør settes i gang konkrete tiltak for å oppmuntre elever til å velge utradisjonelt, og viser til at regjeringen har varslet en stortingsmelding om likestilling som oppfølging av NOU 2012:15 «Politikk for likestilling».

Komiteens medlem fra Venstre viser til Dokument 8:69 S (2012–2013) om tiltak som fremmer reell kjønnslikestilling i Norge, hvor det tas til orde for flere tiltak innenfor blant annet utdanningsområdet for å fremme likestilling i Norge.

2.3.12 Voksnes læring

Komiteen viser til at Norge i økende grad blir et kompetansesamfunn. De raske og økende omstillingene i nærings- og arbeidsliv fører til at mange arbeidstakere opplever at utviklingen setter nye krav til deres kunnskap og kompetanse. Bedrifter og offentlige virksomheter er avhengige av en kompetent arbeidsstokk for å kunne møte morgendagens utfordringer, og det blir derfor viktig å legge forholdene best mulig til rette for voksnes læring. Dette gjelder både basisopplæring, omskolering, fagopplæring og, i økende grad, høyere utdanning.

Komiteen viser til at fremtidens arbeidsliv i større grad vil kreve fullført videregående opplæring eller høyere utdanning. Grunnleggende ferdigheter er blant de faktorene som har størst betydning for om man har stabil tilknytning til arbeidslivet eller ikke, og komiteen er derfor tilfreds med at voksnes rett til opplæring i grunnleggende ferdigheter er tydeliggjort.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er derfor glad for at regjeringen har styrket mulighetene til livslang læring (BKA-budsjettøkning) og mer kompetanseutvikling. Flertallet mener det bør utvikles en nasjonal strategi for livslang læring og at tilbudet om livslang karriereveiledning videreutvikles. Flertallet vil i den forbindelse vise til de fylkeskommunale karrieresentrene, som eksempler på dette. Flertallet mener det bør legges til rette for flere fleksible etter- og videreutdanningstilbud som gjør det mulig å kombinere arbeid og utdanning, og at partene i arbeidslivet gjennom et trepartssamarbeid bør bidra til dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og

Venstre vil påpeke at tilbudet av voksenutdanninger fremstår som uoversiktlig og fragmentert. En helhetlig nasjonal plan for voksnes læring vil være et viktig og nødvendig bidrag for å etablere et effektivt samarbeid mellom tilbydere og brukere av voksenutdanning.

Med bakgrunn i dette ønsker disse medlemmer å fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal tverrdepartemental plan for voksnes læring som skal synliggjøre og gi et bedre tilbud av relevant og god etter- og videreutdanning.»

REALKOMPETANSE

Komiteen registrerer at kun et fåtall av lærningene og praksiskandidatene har blitt realkompetansevurdert, og er derfor positiv til at det skal utvikles nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering i grunnskole og videregående opplæring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, peker på at voksne som har hatt 100 pst. stilling i fem år har mulighet til å ta fagbrev selv om retten til videregående opplæring er brukt opp. Flertallet peker på at det særlig innenfor helse- og velferdsfagene er mange ufaglærte som jobber deltid, og som dermed har vanskeligheter med å komme inn under ordningen. Flertallet viser til Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd, der regjeringen har varslet at den vil vurdere å endre kravene i praksiskandidatordningen slik at reduserte stillinger skal kunne gi full uttelling. Det skal vurderes nærmere om kravene skal endres for alle fag, eller bare for noen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er bekymringsfullt at det tar så lang tid å få på plass nasjonale kriterier for realkompetansevurdering. Dette er for eksempel viktig for at ufaglærte ansatt i helsevesenet skal kunne få ta videreutdanning for å få fagkompetanse.

Disse medlemmer stiller seg positive til en gjennomgang av kravene knyttet til når praksiskandidater kan ta fagbrev. Videre vil disse medlemmer peke på at det i helsesektoren er mange som gjennom flere år arbeider som vikarer uten fast ansettelse. Med bakgrunn i dette ber disse medlemmer om at også vikarer blir vurdert ved endring av kravene.

Disse medlemmer ber om at det også vurderes om den reelle realkompetansen bør tillegges en vesentlig større betydning for tidspunktet for når en praksiskandidat får ta fagbrev.

2.3.13 BKA

Evaluering av programmet Basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) viser at kursene i stor grad treffer målgruppen. Komiteen registrerer at departementet vil følge opp BKA-evalueringen.

Komiteen mener det er positivt at det satses på ordninger der voksne får ta fagbrev mens de står i arbeid, og mener dette vil dekke opp for noe av rekrutteringsbehovet av fagarbeiderkompetanse. Komiteen mener at BKA må ha som målsetting å tilrettelegge for at voksne får mulighet til å ta fagbrev gjennom å kombinere videregående opplæring med arbeid.

Komiteen viser til at et stort antall voksne fortsatt har problemer knyttet til sviktende lese- og skriveferdigheter, noe som gjør det vanskelig for mange av dem å mestre arbeidsoppgaver og hverdagsliv.

Komiteen viser til at svake leseferdigheter er tredje viktigste årsak til utstøting fra arbeidslivet etter alder og helse. 430 000 voksne i Norge mangler grunnleggende ferdigheter i lesing og tallforståelse. En av fem arbeidstakere behersker ikke data. Komiteen har merket seg at mange gjennom Program for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA) får opplæring i grunnleggende lesing, skriving, regning og data.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at bevilgningen til BKA har økt fra 24,5 mill. kroner i 2006 til 91,9 mill. kroner i 2013.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil gi voksne en livslang rett til videregående opplæring ved å oppheve dagens øvre aldersgrense.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at stadig flere arbeidsplasser i dag krever utdanning utover grunnskole. Det å kunne lese og skrive er av stor betydning både for å kunne ta del i arbeidslivet og for å fungere godt i privatlivet. Disse medlemmer vil også vise til at dersom en ikke har basiskompetansen inne, er det nesten ikke mulig å ta videre utdanning.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til Framskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2013, der bevilgningene til BKA ble økt med 20 mill. kroner slik at flere av de kvalifiserte søknadene kan gjennomføres.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre på denne bakgrunn i sitt alternative statsbudsjett for 2013 foreslo å øke bevilgningene til BKA-programmet med 25 mill. kroner slik at flere søknader kan imøtekommes.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ser dette som et viktig tiltak og viser til Kristelig Folkepartis alternative budsjett hvor det ble foreslått å styrke bevilgningen til dette med 20 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Venstre viser til Venstres alternative statsbudsjett for inneværende år hvor BKA-programmet styrkes med 15 mill. kroner utover regjeringens forslag.

2.4 Relevans og fleksibilitet i videregående opplæring

Komiteen mener at fullført og bestått videregående opplæring gir den beste plattformen for å være forberedt til arbeidsliv og videre utdanning. Komiteen peker på at vi er avhengige av dyktige fagarbeidere for å forbedre og styrke velferdssamfunnet. Komiteen mener det må være et mål at flest mulig av de som begynner på en yrkesfaglig studieretning, gjennomfører og ender opp med fagbrev, svennebrev eller yrkeskompetanse.

Komiteen mener god rådgivning og bedre kunnskap om karrieremuligheter etter fagbrev er sentralt for å rekruttere flere unge til yrkesfag og for å løfte yrkesfagenes status. Mesterbrevordningen kan sammen med fagskoleutdanning kvalifisere dyktige håndverkere til å gå inn i arbeidsledelse og til å etablere egen bedrift. Ulike Y-veier har også åpnet nye dører til høyere utdanning for fagarbeidere som ønsker mer utdanning.

2.4.1 Utfordringer i videregående opplæring

Komiteen vil peke på at Norge er et kunnskapsamfunn som stiller større krav til kompetanse enn før, at arbeidsmarkedet preges av internasjonalisering og at kompetanse og omstillingsevne er kritiske faktorer dersom vi skal greie å lykkes i den globale konkurransen.

Mye fungerer godt i videregående opplæring, men komiteen vil peke på utfordringer som må møtes med gode tiltak og en aktiv politikk. En av tre elever har ikke fullført eller bestått opplæringen fem år etter at de begynte. Halvparten av elevene i yrkesfaglige utdanningsprogrammer søker seg over i et løp som gir generell studiekompetanse, og halvparten av disse stryker i ett eller flere fag. Og behovet for faglært arbeidskraft på vesentlige områder er større enn andelen som per i dag ender opp med fag- eller svennebrev. Komiteen mener det derfor er nød-

vendig å styrke og forbedre yrkesopplæringen, og mener at tiltakene i meldingen vil bidra til mer relevans og fleksibilitet i yrkesopplæringen.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ber regjeringen påse at det ikke gjennomføres tiltak som medfører en ytterligere teoretisering av yrkesfagene på bekostning av det praktiske.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at Høyre på nyåret 2010 la frem sitt «yrkesfagløft» med en serie forslag for å løfte yrkesfagenes status og øke tilgangen på faglært arbeidskraft. Behovet for fagarbeidere i arbeidslivet er stort, og det haster med tiltak som skal bidra til at flere unge fullfører videregående opplæring: mer fleksible opplæringsløp, rekruttere nok lærebedrifter, trappe opp lærlingtilskuddet og gi rett til påbygging til studiekompetanse etter fullført fagbrev.

2.4.2 Gjennomføring

Komiteen mener at frafallet i videregående opplæring er en stor utfordring for den enkelte elev og for samfunnet som helhet. Komiteen registrerer at gjennomføringen av videregående opplæring i stor grad har vært stabil etter innføringen av Reform 94.

Komiteen mener grunnlaget for gjennomføring i videregående opplæring legges i grunnskole og barnehage, og forventer at det systematiske arbeidet med grunnleggende ferdigheter vil bidra til at flere elever kan gjennomføre videregående opplæring. Samtidig mener komiteen det er helt nødvendig med tiltak i videregående opplæring for å møte de elevene som står i fare for å falle fra her og nå. Komiteen viser til at det de siste årene er satt i gang flere tiltak for å styrke arbeidet mot frafall.

Komiteen mener det er positivt at departementet vil stimulere fylkeskommunene til økt bruk av kombinasjonstiltak i samarbeid med Nav. Komiteen mener dette bør bli begynnelsen på en lenge ønsket utvikling med å få andre kompetanser og yrkesgrupper inn i skolen.

PÅBYGG

Komiteen viser til at det har vært en stor økning når det gjelder elever som søker seg til påbyggingsåret, og at denne tendensen har blitt forsterket etter innføringen av Kunnskapsløftet. Komiteen viser til at 92 pst. av elevene hadde påbygg som førsteønske, og at svært mange begrunnet dette med et ønske om studiekompetanse og høyere utdanning. Komiteen mener derfor det er nødvendig å forbedre organiseringen av påbygg samtidig som utdan-

nings- og karrieremulighetene fra de yrkesfaglige utdanningsprogrammene forbedres.

Komiteen viser til at departementet vil innføre en rett til påbygging til generell studiekompetanse for elever med fullført og bestått fag- og yrkesopplæring. Dette vil være et viktig bidrag for å få flere til å fullføre yrkesfagutdanningene.

RETT TIL PÅBYGGING ETTER FAGBREV

Komiteen viser til at flere av høringsuttalelsene mener at rett til påbygging etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring vil være et effektivt tiltak for å få flere til å gjennomføre hele det yrkesfaglige studieløpet. Komiteen er derfor tilfreds med at regjeringen tar sikte på å innføre rett til påbygging etter fullført og bestått fag- og yrkesopplæring.

Komiteen mener rett til påbygging vil føre til at flere fullfører det yrkesfaglige løpet, og komiteen forventer derfor at omfanget av elevplasser på påbygging blir redusert.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at disse partier under behandlingen av Dokument 8:52 S (2009–2010) foreslo å gi yrkesfagelever med fullført fagbrev livslang rett til å ta generell studiekompetanse. Det er positivt at regjeringen nå tar sikte på å innføre dette. Dette vil bidra til å styrke yrkesfagenes status og redusere antall elever som søker seg til påbyggingsåret i stedet for å fullføre fagbrevet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre rett til påbygging til studiekompetanse for elever med fagbrev og med virkning fra de elevene som starter på yrkesfag Vg1 eller Vg2 skoleåret 2013/2014.»

ALTERNATIVT VG3

Komiteen viser til forskning som bekrefter at en stor del av frafallet i videregående opplæring skjer i overgangen mellom det andre og det tredje opplæringsåret, og at dette særlig gjelder de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.

Komiteen mener at Vg3 i skole ikke kan erstatte to år i lære, men anerkjenner at behovet for læreplasser ikke vil bli dekket fullt ut. Komiteen imøteser derfor forsøk med alternativer til Vg3 i skole for elever som ikke får læreplass, og er tilfreds med at opplæringen skal utvikles i nært samarbeid mellom videregående skoler og lokalt arbeidsliv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstre-

parti og Senterpartiet, viser til at Utdanningsdirektoratet (Udir) har invitert alle fylkeskommunene til å delta i forsøk med Vg3 i skole. Flertallet peker på at opplæringstiden skal utvides med minimum et halvt år, og at dette forsøket dermed åpner for et alternativt toårig Vg3. Denne utprøvingen skal bidra til et forsterket Vg3-tilbud for de elevene som ikke har fått tilbud om læreplass innen skolestart august 2013. Flertallet mener dette er positivt, og at utprøvingen vil bidra til å forsterke oppgaven fylkeskommunene allerede har med å tilby opplæring i skole når fylkeskommunene ikke kan formidle opplæring i bedrift til elevene.

Flertallet er kjent med at det ikke stilles krav om at bedriftene som inngår samarbeid om praksislæring i Alternativt Vg3 må være godkjente lærebedrifter, men forutsetter at fylkeskommunen ser til at samarbeid med bedrifter sikrer god faglig kvalitet på den opplæringen som gis.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til ordningen Vg3 i skole hvor elever som ikke får tilbud om læreplass, får tilbud om et ettårig løp med opplæring i skole, for så å gå opp til fagprøve. Strykprosenten for elever som avslutter fagutdanningen med Vg3 i skole, er vesentlig høyere enn for lærlinger. Utfordringene med Vg3 yrkesfag i skole ligger på tre områder. Elevene er ikke motivert for videre skolegang, i noen tilfeller er gruppene så små at det er vanskelig å opprette slike klasser, og timetallet er så lavt at det er vanskelig å fullføre og bestå fagprøven. Vg3 yrkesfag i skole betyr at elever skal ta læretidens to arbeidsårs læring på ett skoleår. Det er derfor klart at Vg3 i skole ikke er et egnet alternativ til læreplass.

Disse medlemmer mener at for å kunne gi elever som ikke får læreplass en reell sjanse til å få fagbrev, må dagens Vg3 i skole erstattes med et nytt kombinert tilbud over to år, der en betydelig del av opplæringen skal skje i bedrift.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen erstatte dagens Vg3-tilbud i skole for elever som ikke får tilbud om læreplass med et 2-årig løp med kombinasjon skole og opplæring i bedrift.»

PRAKSISBREV

Komiteen mener ambisjonen må være at alle skal fullføre fag- eller svennebrev eller studiekompetanse, men mener at praksisbrevet for en liten gruppe elever kan være en hensiktsmessig vei inn i videregående opplæring, og peker på erfaringer som viser at flertallet av deltakerne i forsøket har fått ordinær lærekontrakt. Komiteen peker på at mye tyder på at ungdom som har gjennomført deler av videregående opplæring, har en bedre tilknytning til arbeidsmarkedet enn elever med bare grunnskole.

Komiteen er derfor positiv til at praksisbrevet blir en ordinær del av tilbudsstrukturen for videregående opplæring.

Komiteen understreker at elever som har fullført og bestått praksisbrevet, ikke har reduserte rettigheter til opplæring, og imøteser en klargjøring av opplæringsloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at praksisbrevordningen ikke bør bli et søkbart tilbud. Flertallet mener det påligger fylkeskommunene å aktivt informere om praksisbrevordningen og veilede de elevene som vil ha nytte av ordningen for å oppnå delkompetanse.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til de positive erfaringene med praksisbrevordningen og mener dette bør bli et søkbart løp. Ordningen må brukes aktivt til å motivere elever som ellers ikke ville ha begynt eller hatt forutsetninger for å fullføre videregående opplæring.

PROSJEKT TIL FORDYPNING

Komiteen registrerer at to av tre yrkesfag-elever er usikre på valg av yrke. Komiteen peker på at faget prosjekt til fordypning ble innført med Kunnskapsløftet for at elevene tidlig i yrkesfagutdanningen skulle få arbeide med det lærefaget de ønsket, og komiteen mener det er positivt at forskrift til opplæringsloven endres slik at det legges opp til at mer av opplæringen i prosjekt til fordypning bør foregå i bedrift.

2.4.3 *Fleksibilitet i yrkesfagene*

Komiteen viser til at det i dag finnes mange muligheter for fleksibilitet i videregående opplæring, og mener disse bør benyttes i større grad enn i dag. Komiteen mener det er viktig at skoleeierne stimuleres til å utnytte disse mulighetene.

Komiteen viser til muligheten for å begynne på fag fra Vg3 påbygging på Vg1 og Vg2 og at forslaget om å gjøre fag- og timefordelingen veiledende på trinn åpner for at fylkeskommunen kan konstruere helhetlige yrkesfaglige veier til studiekompetanse. Komiteen mener forslagene om vekslingsmodeller, mulighet for tidligere spesialisering og rett til påbygging etter fullført fag- og yrkesutdanning er gode

tiltak for å øke rekrutteringen til og gjennomføringen av yrkesfaglig utdanning. Komiteen mener det er positivt at det åpnes for mer fleksibilitet i opplæringsløpene slik at strukturen tilpasses elevens og fagområders ulike behov.

Komiteen mener innføring av en vekslingsmodell, sammen med forslaget om omdisponering av fag og timer i hele det fireårige løpet, vil muliggjøre økt faglig fordypning og bedre progresjon for elevene. Komiteen mener at en tidligere kopling mellom teori og praksis vil øke læringsutbyttet og motivasjonen for elevene.

Komiteen viser til at innføring av vekslingsmodeller kan by på utfordringer og blant annet vil kreve at bedrifter tar et større ansvar for hele det 4–5-årige løpet. Komiteen understreker viktigheten av at fylkeskommunene gis tilbud om støtte og veiledning fra nasjonale utdanningsmyndigheter i arbeidet med å implementere ulike vekslingsmodeller. Komiteen peker på at de faglige rådene og yrkesopplæringsnemndene har verdifull kompetanse når det gjelder innføring av vekslingsmodeller, og vil understreke viktigheten av at disse tas med på råd når fylkeskommunene utarbeider vekslingsmodeller.

2.4.4 Gjennomgang av tilbudsstrukturen

Komiteen registrerer at det er ulikheter når det gjelder andel som oppnår yrkeskompetanse innen de ulike yrkesutdanningene, og etter komiteens mening er det en utfordring at deler av arbeidsmarkedet har en svak kopling til fag- og yrkesopplæringen. Komiteen viser til rådene fra de ni faglige rådene for yrkesfaglige utdanningsprogrammer som tar opp forholdet mellom tilbudsstrukturen og kompetansebehovet i arbeidslivet. Komiteen imøteser derfor et forskningsprosjekt som grunnlag for gjennomgang av tilbudsstrukturen i fag- og yrkesopplæringen.

Etter komiteens mening vil en gjennomgang av tilbudsstrukturen, slik departementet varsler, bidra til mer relevante opplæringstilbud og verdsetting på arbeidsmarkedet. Komiteen er tilfreds med at tilbudet av små og verneverdige fag også skal gjennomgå. Komiteen vil understreke viktigheten av at partene i arbeidslivet blir tidlig involvert i dette arbeidet.

Komiteen er opptatt av at større fleksibilitet også må gjelde for studiespesialiserende programmer. Her må det gis rom for tilpasninger for å kunne inkludere relevant praksis i bedrift og for å kunne kombinere med emner/fag fra yrkesfaglige programmer. Komiteen vil videre vise til den 4-årige TAF-ordningen (tekniske fag og allmenne fag) som er en spennende kombinasjon av skole og praksis i bedrift og der elevene oppnår både yrkeskompetanse og studiekompetanse. Dette utdanningstilbudet har blitt en

suksess og har nå fått et parallelt tilbud i HAF, en kombinasjon av helsefag og allmenne fag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen foreslår å splitte utdanningsprogram for media og kommunikasjon. 97 pst. av elevene i utdanningsprogrammet medier og kommunikasjon velger generell studiekompetanse framfor å søke læreplass. Flertallet mener dette er et argument for at utdanningsprogrammet gjøres om fra et yrkesfaglig til et studieforberedende program hvor elevene gis en mediefaglig studiekompetanse med en jevnere tidsfordeling over de tre årene.

Flertallet peker på at dagens medier og kommunikasjon som et yrkesfaglig utdanningsprogram har en rekke positive kvaliteter. Praksisretting av fellesfag, stor grad av tverrfaglig prosjektarbeid og fokus på entreprenørskap utdanner kandidater som er etterspurt av mediebransjen. Flertallet vil derfor understreke viktigheten av at disse kvalitetene blir ivaretatt i et fremtidig studieforberedende program.

Flertallet har merket seg at det er bekymring knyttet til plasseringen av de eksisterende lærefagene, og frykter at en plassering av disse i eksisterende struktur for yrkesfaglige utdanningsprogram vil svekke lærefagene. Flertallet peker på at meldingen foreslår at det vurderes å etablere overganger fra studieforberedende utdanningsprogram til yrkesfag, og er svært positive til dette forslaget. Flertallet vil peke på at dette kan være en løsning for å ivareta lærefagene i medier og kommunikasjon. Dette er en løsning som vil kunne kreve etablering av en ny struktur.

Flertallet vil imidlertid understreke at lærefagenes plassering må sees i sammenheng med den helhetlige gjennomgangen av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene, og at denne endringen tidligst kan tre i kraft i 2015. Flertallet ber Kunnskapsdepartementet i dialog med partene i arbeidslivet finne en hensiktsmessig løsning hvor lærefagene blir ivaretatt og hvor det også etableres nye lærefag i medier og kommunikasjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener de prosessene regjeringen legger opp til for å gjennomføre etterspurte tilpasninger innenfor yrkesfagene, tar unødvendig lang tid. Både av hensyn til lærebedriftene og elevene bør det være mulig å få til endringer raskere, slik at opplæringen får større relevans og flere elever motiveres til å fullføre utdanningen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at utdanningsprogram for medier og kommunikasjon har plassert seg godt i det videregående skole-landskapet. Det kjennetegnes av praktisk mediarbeid, tett forbindelse mellom skole og arbeidsliv, mellom skole og kulturliv, og undervisningen kjennetegnes av mye prosjektarbeid og tverrfaglig samarbeid. Slik faget er organisert i dag, synes det å være godt tilpasset arbeidslivets behov.

Disse medlemmer har merket seg departementets forslag om å gjøre om utdanningsprogram for medier og kommunikasjon fra et yrkesfaglig til et studieforberedende program. Disse medlemmer merker seg at det er gode grunner for å gjøre dette, blant annet at nesten alle elever i utdanningsprogram for medier og kommunikasjon velger generell studiekompetanse fremfor å søke læreplass. Disse medlemmer merker seg imidlertid også at Faglig råd for medier og kommunikasjon i et innspill til departementet anfører at programmet bør videreføres som et yrkesfaglig program, eventuelt som et «hybridprogram» basert på et annet løp enn 2+2-modellen. Disse medlemmer har også merket seg det store engasjementet mot departementets foreslåtte endring fra elever og lærere ved studieprogrammet.

Disse medlemmer deler bekymringen for at utdanningsprogrammet blir for teoritunget hvis det føyes inn i rekken av studiespesialiserende tilbud. Timene avsatt til prosjektarbeid – som elevene i dag gjennomfører hele veien fra start til mål – må kuttes for å få plass til mer teori (fellesfag) dersom utdanningsprogrammet omgjøres til et studieforberedende program. Etter disse medlemmers mening trenger vi mer praksis i yrkesfagene – ikke mindre.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre utdanningsprogram for medier og kommunikasjon som et yrkesfaglig program, eventuelt som et 'hybridprogram' basert på et annet løp enn 2+2-modellen.»

2.4.5 Samarbeid i fag- og yrkesopplæringen

Meldingen foreslår en rekke tiltak som vil kreve et godt samarbeid mellom alle aktørene i fag- og yrkesopplæringen. Komiteen viser til arbeidsgruppen i Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) som peker på behovet for møteplasser eller samarbeidsarenaer, og komiteen mener det er viktig at fylkeskommunene bidrar til at denne typen samarbeidsarenaer blir etablert. Komiteen har tro på at yrkesopplæringen best utvikles gjennom et nært samspill mellom skole, bedrift eller annen virksomhet.

Komiteen viser til at regjeringen vil vurdere å gi de faglige rådene større innflytelse på utformingen av læreplaner på Vg3, og komiteen mener dette er et skritt i riktig retning av å gi partene i arbeidslivet en mer aktiv rolle når det gjelder utarbeidelse av læreplaner og gjennomføringsmodeller for sine fag.

Komiteen viser til at det er etablert forsøk med hospiteringsordninger for yrkesfaglærere, og at dette bidrar til økt kompetanse og styrker samarbeidet mellom skole og arbeidsliv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det arbeides med et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for fag- og yrkesopplæringen (NKVS-FY). Flertallet mener dette systemet vil bidra til å synliggjøre og styrke aktørenes og yrkesopplæringsnemndenes rolle i fagopplæring. Flertallet viser videre til at ett av de tolv kvalitetsområdene som særlig vektlegges i arbeidet med NKVS-FY, er organisering og samarbeid i fag- og yrkesopplæringen, både på lokalt og sentralt nivå. På lokalt/regionalt nivå er samarbeidet regulert og organisert i yrkesopplæringsnemndene, mens det på nasjonalt nivå er SRY og de faglige rådene som er de sentrale organene.

LÆRLINGER

Komiteen vil peke på at land med lærlingordning eller en annen form for vekselutdanning har markant lavere ungdomsarbeidsledighet enn andre europeiske land. Komiteen mener derfor at lærlingordningen har et vesentlig potensial for å integrere ungdom på arbeidsmarkedet, og at arbeidet med å skaffe nok læreplasser er viktig for å heve gjennomføringsgraden i videregående opplæring. Komiteen vil gi anerkjennelse til partene i arbeidslivet som sammen med myndighetene har inngått Samfunnskontrakten for flere lærlingplasser, og komiteen understreker viktigheten av at arbeidet følges systematisk opp.

Komiteen imøteser en gjennomgang av opplæringskontorenes rolle i opplæringen og potensial for å rekruttere og integrere nye lærebedrifter.

Komiteen mener offentlig sektor bør gå foran som et godt eksempel.

Komiteen mener det er et skritt i riktig retning at det nå er opprettet et eget opplæringskontor for lærlinger i statlige virksomheter i Oslo og omegn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at offentlige myndigheter i større grad bør stille betingelser om lærlingplasser i anbudskontrakter. Norge er avhengig av flere dyktige fagarbeidere, og etter flertallets me-

ning er det å skaffe nok læreplasser et viktig samfunnsoppdrag som både næringslivet og offentlig sektor må bidra til.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre legger til grunn at denne type betingelser ikke skal virke ekskluderende på enkeltmannsforetak og småbedrifter som av naturlige årsaker ikke har lærlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at læretiden er et sentralt element i fag- og yrkesopplæringen. For at denne ordningen skal fungere etter hensikten, er det avgjørende å ha et tilstrekkelig antall lærlingplasser tilgjengelig for nye lærlinger. Disse medlemmer viser til tall fra Utdanningsdirektoratet som viser at det per 1. desember 2012 var totalt 24 211 primærskolere til læreplass. 16 497 primærskolere har fått godkjent lærekontrakt. Det betyr at 7 714 primærskolere ikke fikk tilbud om læreplass. Dette viser at det er tvingende nødvendig å iverksette flere tiltak for å skaffe til veie nok lærlingplasser. Disse medlemmer etterlyser derfor nye virkemidler som kan stimulere til opprettelse av flere læreplasser, og vil foreslå en økning i tilskuddet til lærebedrifter som tar inn nye lærlinger.

Disse medlemmer viser til disse partiers alternative statsbudsjetter der det ble foreslått å øke tilskuddet til bedrifter som tar inn nye lærlinger. Rekruttering og formidling av læreplasser må skje tidligere enn i dag for å unngå at elever må vente på avklaring om læreplass til november. Målet må være at flest mulig lærlinger kan starte sin opplæring samtidig med skolestart i august. Elever som ikke får læreplass, må da gis andre opplæringstilbud.

Disse medlemmer mener målet i den nye samfunnskontrakten om 20 pst. flere læreplasser innen 2015 er utilstrekkelig. Disse medlemmer er særlig opptatt av at statens virksomheter må ta et større samfunnsansvar når det gjelder å utdanne fremtidens fagarbeidere. Det innebærer at antall plasser i staten må økes vesentlig utover dagens om lag 800 læreplasser. Store statlige virksomheter som f.eks. helseforetakene, Statens vegvesen, Nav og ligningsetaten må lære av Forsvaret som har ca. 500 lærlinger innenfor en rekke ulike fagområder. Disse medlemmer er opptatt av at staten på dette området skal gå foran og inspirere kommuner og private bedrifter for å få til et skikkelig løft i antall lærebedrifter.

Disse medlemmer er kritiske til at det tar nærmere to år å etablere et eget opplæringskontor for lærlinger i statlige virksomheter i Oslo og omegn og før det ifølge statsråd Rigmor Aasrud er aktuelt å set-

te måltall og starte formidling av nye lærekontrakter, jfr. brev til Stortinget datert 13. mai 2013. Disse medlemmer har merket seg at det nye opplæringskontoret vil få i oppgave å utarbeide forslag til en overordnet strategi med tiltak for å øke antall lærlinger i staten med 20 pst. innen 2015. Etter disse medlemmers oppfatning må vi ha høyere ambisjoner for antall lærlinger i statlige virksomheter. Fra et lavt antall lærlinger vil en økning på tjue prosent fortsatt bety at statlig sektor med 145 000 årsverk, har et stort utnyttet potensial som opplæringsarena for lærlinger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener yrkesfagene trenger nye ideer og bedre løsninger. Frafall er en stor utfordring i den videregående opplæringen, og særlig alvorlig er problemet innenfor yrkesfagene og i overgangen fra skole til læreplass.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sin merknad i Innst. S nr. 192 (2008–2009) Utdanningslinja, om lærlinger:

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre vil advare mot en kobling av anskaffelser til det offentlige og leverandørers mulighet til å opprette læreplasser. En slik politikk vil være konkurransevridende og i realiteten diskvalifisere svært mange av landets småbedrifter fra å levere varer og tjenester til det offentlige. Disse medlemmer er opptatt av at arbeidet med etablering av nye læreplasser må bygge på positive stimuleringsiltak.»

Disse medlemmer viser til at vi Norge ifølge SSB per 1. januar 2013 har i alt 513 646 bedrifter der 312 497 er uten ansatte og 108 878 bedrifter består av 1 til 4 ansatte. Dette viser med all tydelighet at betingelser om krav til lærlingplasser i anbudskontrakter kan ekskludere mange bedrifter i å få oppdrag.

Disse medlemmer mener at offentlig sektor i langt større grad enn i dag må ta inn lærlinger, og vil understreke at det er behov for å ta i bruk nye virkemidler for å skaffe et tilstrekkelig antall læreplasser. Disse medlemmer vil videre påpeke at mange bedrifter melder om at det for kostbart og krevende å ta inn lærlinger. Disse medlemmer har derfor etterlyst bedre finansiering av lærlinger.

Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet har foreslått i sitt program å kombinere et lærlingtilskudd per elev med fjerning av arbeidsgiveravgiften for å dekke utgifter til den praktiske og teoretiske delen av yrkesutdanningen. Disse medlemmer mener dette vil være et positivt, ubyråkratisk virkemiddel med umiddelbar effekt som vil gjøre det

enkler å ta inn lærlinger både i privat og offentlig sektor.

2.4.6 *Utstyrssituasjonen*

Komiteen viser til at Arbeidstilsynet i 2012 avdekket mangler ved arbeidsutstyret ved flere skoler. Komiteen vil peke på nødvendigheten av at skoler samarbeider med næringslivet, og at vekslingsmodellen vil gi flere mulighet til undervisning med riktig utstyr. Komiteen er tilfreds med at departementet varsler en nasjonal gjennomgang av utstyrssituasjonen i videregående opplæring, og understreker viktigheten av at en slik gjennomgang blir fulgt opp.

Komiteen vil understreke at opplæringen elevene får på skolen skal forberede dem på arbeidslivet de møter i læretiden. Derfor må undervisningen være så realistisk og relevant som mulig. Dette stiller krav til tilgangen på relevant utstyr. Komiteen mener at når det gjelder særlig dyrt utstyr som for eksempel simulatorer, bør skolene inngå avtaler med bedrifter om tilgang til dette.

Komiteen mener det også er grunnlag for en gjennomgang av den generelle stipendordningen. Grunnstipendet er ett element i utdanningsstøtteordningen. Stipendet er behovsprøvd mot forsørgernes økonomi, og skal være målrettet mot elever som kommer fra familier med særlig svak økonomi. Komiteen er kjent med at andelen elever som mottar grunnstipend har økt, og er kjent med at departementet på denne bakgrunn ga Proba samfunnsanalyse oppdraget med å analysere ulike sider ved ordningen. På bakgrunn av Proba-rapporten som ble publisert i februar 2013, mener komiteen at det er grunn til å stille spørsmål ved om ordningen er treffsikker nok.

Komiteen ber departementet om å vurdere hvordan grunnstipendet kan målrettes bedre.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, mener det kan inngå i vurderingen at en eventuell innsparing blir sett i sammenheng med de andre utdanningsstøtteordningene, eksempelvis utstyrsstipend.

2.4.7 *Overgang til høyere utdanning*

Komiteen peker på de positive erfaringene med y-vei i ingeniørutdanningen, og at ordningen utdanner arbeidskraft som er etterspurt av næringslivet. Komiteen mener det er viktig å forbedre utdannings- og karrieremulighetene for yrkesfaglige utdanningsprogrammer, og viser til at det i St.meld. nr. 44 Utdanningslinja (2008–2009) og Meld. St. 13 Utdanning for velferd (2011–2012) kom oppfordringer til universiteter og høyskoler om å tilby y-veien for søkere med fagbrev i helse- og sosialfag.

Komiteen vil samtidig peke på viktigheten av at det stimuleres til at det etableres flere lokale y-veitilbud med særskilt tilrettelegging ved universiteter og høyskoler fra andre yrkesfaglige utdanningsprogram.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at erfaringene med y-veien er gode, og er derfor positive til at det åpnes for flere veier fra yrkesfaglig utdanning til høyere utdanning. På områder hvor det åpnes opp for overgang fra yrkesfaglig utdanningsprogram til høyere utdanning, kommer kandidaten ofte fra et svært kunnskapsintensivt miljø, og mange bedrifter er i dag verdensledende innenfor sitt felt. Ved å åpne for at flere med fagbrev kan søke seg inn i høyere utdanning, mener flertallet at dette er med på å anerkjenne den kompetansen en lærling bygger opp gjennom to år i skole og to år i bedrift, alternativt gjennom en vekslingsmodell mellom skole og bedrift. Flertallet tror at dette vil gjøre det mer attraktivt å søke seg til yrkesfaglige utdanningsprogram, fordi barrierer og stengsler mellom ulike utdanningsområder brytes ned.

Flertallet viser til forslaget om Samordna opptak til ingeniørutdanninger, yrkesfaglærerutdanninger og utdanning innenfor naturbruk, og mener det er positivt at de med fagbrev gis flere muligheter til å ta høyere utdanning. Flertallet viser til at flere av de største partene i arbeidslivet støttet forslaget under høringen.

Flertallet har merket seg bekymringen om å legge søknadsprosessen til Samordna opptak, og at det har vært knyttet usikkerhet rundt hvordan dette skal fungere. Flertallet viser til at ved inntak gjennom Samordna opptak skal beregningen av karakterpoeng gjennomføres på samme måte for alle søkere, uavhengig av om de kommer fra studieforberedende eller yrkesfaglige studieprogrammer. Flertallet viser til at opptaksforskriften skal tilpasses denne endringen før den iverksettes.

Flertallet vil understreke at det fremdeles skal være to hovedmodeller for ingeniørutdanningen: ett som fyller dagens y-vei og er tilpasset søkere med fagbrev, og ett som i dag tilbys gjennom Samordna opptak og som er tilpasset studenter med generell studiekompetanse. Studiestedene kan fremdeles tilby enten bare y-veistudier som er tilrettelagt for studenter som har fagbrev, eller ordinær ingeniørutdanning som har generell studiekompetanse som utgangspunkt, eller begge deler. Studiesteder som i dag har etablert gode y-veier, kan markedsføre og tiltrekke seg studenter som har fagbrev, og kan også tilby dette studiet til søkere med generell studiekompetanse. Studiesteder som i dag ikke har tilrettelagt tilbud for y-veisstudenter, kan om de ønsker, fortsette med sitt

ordinære ingeniørtilbud, men vil kunne få søkere med fagbrev.

Flertallet vil oppfordre høyere utdanningsinstitusjoner til å trekke lærdom av suksessen med y-veien, nemlig et tilrettelagt opplæringstilbud, som er tilpasset studenter med en annen kompetanse enn studenter fra studieforberedende utdanningsprogram. Flertallet mener at institusjonene bør søke å gi studentene ved de ordinære ingeniørutdanningene undervisning som tar utgangspunkt i at studentenes kompetanse er ulik og mer mangfoldig enn tidligere.

Flertallet mener imidlertid at man i forbindelse med den endringen som regjeringen nå foreslår, følger utviklingen tett, slik at man på best mulig måte sikrer en kvalitativ god videreutvikling av ingeniørutdanningene, og at den tar opp i seg de gode erfaringene vi har fra y-veiene.

Flertallet viser til den gode erfaringen man har hatt med dagens y-vei, og at disse utdanner kandidater som er svært ettertraktet på arbeidsmarkedet. Flertallet mener det derfor er viktig at innholdet i opplæringstilbudet videreføres, og at universitetene og høyskolene finner de beste måtene å organisere dette på i framtiden innenfor de fullmakter universitets- og høyskoleloven gir.

Flertallet viser til at for andre studier enn de som er nevnt eksplisitt i meldingen, innebærer forslaget at det stimuleres til å utvikle spesialtilpassede y-veisløp ved en del institusjoner. I en utviklings- og oppstartfase vil spesialtilpassede utdanningsprogrammer på nye fagområder, som for eksempel innenfor helse- og sosialfag, utvikles i samarbeid mellom de institusjoner som deltar.

Flertallet viser til at Kunnskapsdepartementet er i gang med å stimulere til flere lokale y-veitilbud med særskilt tilrettelegging for søkere med fagbrev i helse- og sosialfag, jf. tiltak varslet i Meld. St. 13 (2011–2012) Utdanning for velferd. Samspill i praksis. Dette skjer gjennom at departementet tar initiativ til arenaer for dialog og samarbeid mellom deltagende institusjoner. Departementet har i tillegg signalisert at det vil bli vurdert å fordele noen nye studieplasser til y-veiløp når og hvis det blir bevilget nye studieplasser. Flertallet mener det også bør vurderes andre økonomiske virkemidler for å tilrettelegge for flere y-veier.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil på generelt grunnlag understreke at en forutsetning for y-veien er fagspesifikke tilrettelagte undervisningsopplegg og studieløp innen høyere utdanning – noe som krever særskilte ressurser til institusjonene, og eventuelt særskilte opptaksprosesser.

Disse medlemmer har registrert at forslaget om å la elever med fagbrev kunne begynne rett på enkelte studier på universiteter og høyskoler, ble bastant avvist av en rekke høringsinstanser i høringen i komiteen 15. april 2013. Disse medlemmer mener forslaget vil gå ut over kvaliteten i tilbudet til studentene, da studentene ikke vil være godt nok forberedt til studiene som venter dem. Disse medlemmer kan heller ikke se at forslaget bidrar til å styrke yrkesfagernes status, noe som er sårt tiltrengt for å møte arbeidslivets behov for faglært arbeidskraft. Disse medlemmer mener forslaget sender ut feil signal ved å ville sluse flest mulig inn i høyere utdanning.

Disse medlemmer viser til at frafall i høyere utdanning er stort (41 prosent ifølge SSBs rapport «Gjennomstrømning i høyere utdanning, 2010/2011»). Disse medlemmer vil påpeke at under dagens ordning har elever som begynner på høyskoler og universitet 15 uketimer matematikk. Med den ordningen regjeringen foreslår, vil elever som kun har hatt 3 uketimer med matematikk kunne gå rett inn på studier på høyskoler og universiteter. Disse medlemmer mener dette vil bidra til et enda høyere frafall innen høyere utdanning.

Komiteens medlem fra Venstre viser for øvrig til Dokument 8:141 S (2011–2012) om flere muligheter for opptak til høyere utdanning.

2.4.8 Fagskoler

Komiteen mener at fagskolene er en svært viktig del av det norske utdanningssystemet, og at disse skal dekke viktige kompetansebehov i arbeidslivet. Komiteen viser til at fagskoleutdanningene særlig har sin styrke i at systemet er svært fleksibelt, og at utviklingen av studietilbud skjer i tett dialog med arbeidslivet. Dette gjør at utdanningene er meget relevante for arbeidslivets behov regionalt.

Komiteen viser til at revideringen av fagskoleloven i 2007 klargjorde fagskoleutdanningens plassering i utdanningssystemet som yrkesrettede utdanninger, på nivået etter videregående opplæring. Komiteen mener det er viktig at ungdom gjøres kjent med bredden i de mulighetene som ligger innenfor fagskoleutdanningene. Komiteen viser for øvrig til St.meld. nr. 44 (2008–2009) og Innst. 192 S (2009–2010) for en nærmere beskrivelse av fagskoleutdanningene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er positivt med fleksible overganger mellom fagskole og høyere utdanning.

Disse medlemmer viser til at det er utviklet et bredt fagskoletilbud i privat sektor. Disse med-

lemmer mener at det er naturlig at fylker og kommuner søker samarbeid om denne type utdanninger fremfor å utvikle parallelle tilbud ved egne skoler. Disse medlemmer er videre positive til at fagskoletilbudet bygges videre ut, slik at det åpnes flere muligheter for formell videreutdanning i ulike yrkesfag – gjerne gjennom et samarbeid mellom offentlig og privat sektor.

Disse medlemmer viser til at fagskolene har fått veldig liten oppmerksomhet både i Meld. St. 20 (2012–2013) og i de ulike stortingsmeldingene som er fremlagt.

Disse medlemmer er opptatt av sømløse utdanningstilbud for å lette overganger til annen utdanning. Disse medlemmer viser til NOKUTs innspill, «Forslag om strategi for utdanningskvalitet og ny modell for tilsyn for høyere utdanning», sendt desember 2012 til Kunnskapsdepartementet, der det blant annet fremholdes følgende:

«Mange nye aktører og endringer i institusjonslandskapet gjør at det er behov for et nytt og samlet blikk på høyere utdanning og fagskoleutdanning. Ikke minst trengs en analyse av hvordan de to utdanningslagene samlet sett kan dekke samfunnets behov for kompetanse.

Det skorter på koordinering og klare mønstre for arbeidsdeling og samarbeid mellom ulike nasjonale forvaltningsorganer som arbeider med utdanningskvalitet. Derfor fremmer vi i dette innspillet forslag til hovedtrekk ved en ny tilsynsmodell, sammen med et forslag om å utarbeide en helhetlig nasjonal strategi for satsing på kvalitet i høyere utdanning og fagskoleutdanning.»

Disse medlemmer ser behovet for at det utarbeides en helhetlig nasjonal strategi på området.

På bakgrunn av dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig nasjonal strategi for satsing på kvalitet i høyere utdanning og fagskoleutdanning.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre har understreket gjentatte ganger at en videreutvikling av fagskolene krever langsiktighet i finansieringen for at skolene skal kunne fremstå som seriøse og gode utdannings tilbud. Dette er viktig både for rekruttering av elever og for å kunne tiltrekke seg erfarne og dyktige lærerkrefter. Disse medlemmer mener derfor at for å sikre likebehandling og bidra til at fagskolene skal kunne fylle sin viktige rolle innenfor videreutdanning i en rekke fag, bør finansieringen tilbakeføres til staten.

Disse medlemmer viser til at fagskolene er viktige leverandører av fagutdanninger. Disse medlemmer vil også fremholde at fagskolenes til-

bud innen spesialisering og videreutdanning i helseutdanning er nødvendig for at samhandlingsreformen skal lykkes. Kommunene har fått ansvar for nye pasientgrupper som gjør at helsepersonell har behov for ny kompetanse.

Disse medlemmer er kjent med at det er statlig finansiering av fagskolenes helseutdanning frem til og med 2015. Hvordan dette skal finansieres etter 2015, er ikke kjent. Dette gir liten forutsigbarhet, og vanskeliggjør opprettelse av 2-årige utdanningstilbud for skolene. Disse medlemmer ber om at en avklaring om finansiering av fagskolenes helsefagutdanning avgjøres snarest mulig.

Disse medlemmer viser til at all tertiær utdanning har statlig finansiering med unntak av fagskolene. I dag er det fylkene som fordeler midler til skolene. Det er stor forskjell på hvordan fylkene prioriterer offentlige og private fagskoler. I mange tilfeller prioriteres fylkenes egne tilbud, og dette medfører at private fagskoler ikke er i stand til å gi utdanningstilbud som offentlig og privat arbeidsliv har stort behov for. Disse medlemmer vil spesielt peke på det store behovet det er for at flere tar utdanning innen tekniske, maritime fag og innen helsefag.

Disse medlemmer ser behovet for at finansiering av fagskolene tilbakeføres til staten.

Med bakgrunn i dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at finansiering av fagskolene tilbakeføres til staten snarest mulig.»

2.4.9 Studieforbereende

Komiteen viser til undersøkelser som viser at mange ungdommer er usikre på sine utdanningsvalg, og at usikre elever som ønsker å holde valgmulighetene åpne, i større grad velger studieforbereende. Komiteen mener derfor det er hensiktsmessig å vurdere kryssløp fra studieforbereende til yrkesfaglige utdanningsprogram, og viser til at Utdanningsdirektoratet skal samle inn erfaringer om hvordan denne typen overganger kan fungere i praksis.

Komiteen peker på at nesten én av fire studenter avbryter bachelorutdanningen, og at frafall i høyere utdanning blant annet henger sammen med karakterer fra videregående. Komiteen mener derfor det er viktig å styrke sammenhengen mellom de studieforbereende programmene og høyere utdanning, og støtter derfor forslaget om at det opprettes et programråd for de studieforbereende utdanningsprogrammene. Komiteen mener dette må gjøres i nært samarbeid med representanter som har kompetanse knyttet til de studieforbereende utdanningsprogrammene og høyere utdanning. Komiteen er

tilfreds med økt forskning på kvalitet, innhold og relevans i de studieforberedende programmene.

Komiteen viser til at en enstemmig komité har bedt om at det blir utarbeidet en egen stortingsmelding om studiekvalitet, jf. Innst. 372 S (2012–2013) om Meld. 18 S (2012–2013) om forskning og Dokument 8:59 S (2012–2013) om studiekvaliteten i høyere utdanning. Komiteen viser til den forestående behandling av dette forslaget i Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til Dokument 8:59 S (2012–2013) hvor det tas til orde for at det bør utarbeides en egen stortingsmelding om studiekvalitet. Disse medlemmer minner om at Kvalitetsreformen ble behandlet i Stortinget i 2001, og at Stortinget behandlet en stortingsmelding med statusrapport for Kvalitetsreformen i 2008. Det er etter disse medlemmers mening derfor på høy tid å følge dette opp med en stortingsmelding om studiekvalitet.

Komiteen viser til innspill fra Musikernes fellesorganisasjon og Norges musikkhøgskole om behovet for økt fordypning og mer vekt på utøvende fag i musikk, dans og drama. Komiteen registrerer at Kunnskapsdepartementet ønsker å styrke kunnskapsgrunnlaget før man gjør eventuelle endringer i struktur, fag og læreplaner.

2.5 Om forslagene i innstillingen

Komiteen viser til de ulike forslagene under punktene 3 og 4 nedenfor.

12 av mindretallsforslagene under punkt 3 har først vært fremmet i representantforslag. Det gjelder Dokument 8:55 S (2012–2013) om å løfte lærerens stilling i grunn- og videregående skole for forslagene 4–8, 21, 23, 26 og 27, Dokument 8:89 S (2012–2013) om innføring av tegnspråk som valgfag i ungdomsskolen for forslag 15, Dokument 8:90 S (2012–2013) om et verdiløft i skolen for forslag 17 og Dokument 8:100 S (2012–2013) om opprettelse av realfagsgymnas for forslag 18.

Øvrige 17 mindretallsforslag er nye forslag i innstillingen.

Når det gjelder utkast til vedtak i Stortinget under punkt 4, er innstillingen enstemmig.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen igangsette prøveprosjekt i inntil ti kommuner der lærer og skoleleder på

den enkelte skole, i samråd med PP-tjenesten, bebyrdes til å ta beslutning om spesialpedagogiske tiltak rettet mot enkeltelever.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen snarest mulig iverksette forpliktende nasjonale rekrutteringsplaner for å sikre tilstrekkelig antall kvalifiserte lærere i barnehage og grunnsopplæring.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS og lærerorganisasjonene for å utforme og innføre nye karriereveier for lærere.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen styrke ressursene til rådgivningstjenesten i grunn- og videregående skole, samt sikre at rådgiverne har nødvendig kompetanse.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen styrke praksiselementene i lærerutdanningen.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen, i dialog med KS, sikre alle lærere rett og plikt til videreutdanning.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen i dialog med KS finne nødvendige grep for å heve statusen ved læreryrket.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag med konkrete tiltak for å øke innslaget av andre yrkesgrupper i skolen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen innføre et særskilt videreutdanningsløft for tilsatte i grunnskolen som mangler undervisningskompetanse.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen innføre rett til påbygging til studiekompetanse for elever med fagbrev og med virkning fra de elevene som starter på yrkesfag Vg1 eller Vg2 skoleåret 2013/2014.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen fremlegge en helhetlig nasjonal strategi for satsing på kvalitet i høyere utdanning og fagskoleutdanning.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en melding om endringer i grunnskolelærerutdanningen slik at det blant annet legges mer vekt på praksis og forbedringer relatert til utdanningens innhold, og at det samtidig stadfestes en klar tidsfrist for overgang til en femårig, mastergradsbasert grunnskolelærerutdanning.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen erstatte dagens Vg3-tilbud i skole for elever som ikke får tilbud om læreplass med et 2-årig løp med kombinasjon skole og opplæring i bedrift.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen sørge for at finansiering av fagskolene tilbakeføres til staten snarest mulig.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 15*

Stortinget ber regjeringen sørge for at tegnspråk gjøres tilgjengelig som valgfag i ungdomsskolen.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal tverrdepartemental plan for voksnes læring som skal synliggjøre og gi et bedre tilbud av relevant og god etter- og videreutdanning.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:*Forslag 17*

Stortinget ber regjeringen fremme en plan for bedre å innlemme formålsparagrafen i alle fag og på alle nivåer i skolen.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Venstre:*Forslag 18*

Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av nasjonale videregående skoler innen realfag.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sikre at alle nytilsatte lærere reelt omfattes av en veiledningsordning.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 20*

Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om fra høsten 2014 å innføre én time fysisk aktivitet hver dag for elever i grunnskolen, med en tilsvarende økning av rammetimetallet.

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 21*

Stortinget ber regjeringen øke statens andel til videreutdanning av lærere til 60 pst.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:*Forslag 22*

Stortinget ber regjeringen legge frem en fireårig opptrappingsplan med sikte på å øke antallet personell i skolehelsetjenesten med 1 000.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen opprette et partssammensatt «regelråd» som skal etterprøve konsekvenser av nye regler og endringer i eksisterende regler i skolesammenheng, med sikte på å redusere byråkreativitet og frigjøre mer tid til lærernes kjernefunksjoner i skolen.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen fastsette et konkret måltall – 25 pst. – for reduksjon i antall byråkratiserende statlige rundskriv, forskrifter mv. i skolesammenheng.

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen videreføre utdanningsprogram for medier og kommunikasjon som et yrkesfaglig program, eventuelt som et «hybridprogram» basert på et annet løp enn 2+2-modellen.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:*Forslag 26*

Stortinget ber regjeringen legge fram et opplegg for en obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår for nyutdannede lærere.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene vurdere nærmere en avsluttende sertifisering i tilknytning til en obligatorisk mentorordning i form av et introduksjonsår for nyutdannede lærere.

Forslag fra Venstre:*Forslag 28*

Stortinget ber regjeringen fastsette en forpliktende tidsfrist for når alle skoler og øvrige undervisningsbygg skal være universelt utformet.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen innføre en sertifiseringsordning for lærere i samråd med berørte parter i skolesektoren, som skal sees i sammenheng med rett og plikt til kompetanseheving.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen opprette et nasjonalt tilbud om etter- og videreutdanning for PP-tjenesten.

II

Meld. St. 20 (2012–2013) – om På rett vei – kvalitet og mangfold i fellesskolen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 6. juni 2013

Marianne Aasen

leder

Stine Renate Håheim

ordfører

